

ANARÂŠKIEL ŠADDONOOMAH

Noomâi etymologia já šadoi kiävttu purrâmâššân já tiervâsvuodâ naanoodmist

Anarâškielâ pro gradu -pargo

Oulu ollâopâttâh

Giellagas-instituut

19.5.2017

Kirsi Ukkonen

SISKÁLDÁS

<u>1 LAIÐIITTÁS</u>	1
<u>1.1 Tutkâmuš tuávááš</u>	1
<u>1.1.2 Anarâškiel šaddonomâttâsah</u>	2
<u>1.2 Tutkâmuš kâldeeamnâstâh</u>	3
<u>1.3 Tutkâmmetodeh</u>	4
<u>2 TUTKÂMUŠ TEOREETLÂŠ TUÁVÁÁŠ JÁ OOVDEB TUTKÂMUŠ</u>	7
<u>2.1 Etymologlâš tutkâm já vuáđuprinsiipeh</u>	8
<u>2.2 Nomâttâsâi tutkâm etymologlij vuáđukriterij vuáđuld</u>	10
<u>2.3 Šlaajâi aalmugnoomâi šoddâm</u>	12
<u>2.4 Šaddonomâttâsâi systeem já teoreetlâš tuávááš</u>	12
<u>2.5. Šadoi jyehim taksonomia vuáđuld</u>	13
<u>3.1 Sämmilij luándušadoi kevttim já kevttimahdulâšvuodah tááláa ääigi</u>	15
<u>3.2 Myerjih</u>	16
<u>3.2.1 Vuorâččâsmyerji / <i>Empetrum nigrum</i> / Variksenmarja</u>	17
<u>3.2.2 Sare / <i>Vaccinium myrtillus</i> / Mustikka</u>	20
<u>3.2.3 Junŋâ / <i>Vaccinium vitis-idaea</i> / Puolukka</u>	23
<u>3.2.4 Stuorrâjeggijunŋâ / <i>Vaccinium oxycoccos</i> / Isokarpalo</u>	26
<u>3.2.5 Etimâs, etimus / <i>Vaccinium uliginosum</i> / Juolukka</u>	29
<u>3.2.6 Lyeme / <i>Rubus chamaemorus</i> / Suomuurain, hilla, lakka</u>	31
<u>3.3 Muorah</u>	33
<u>3.3.1 Suáhi / <i>Betula</i> / Koivu</u>	33
<u>3.3.1.1 Suáhikuobâr já tyeqli</u>	41
<u>3.3.2 Siedgâ, Puájui, Ráidi, Ostomuorâ / <i>Salix caprea</i> / Paju, (Metsä)raita</u>	44
<u>3.3.3 Pihlájâš, Pihlejâš / <i>Sorbus aucuparia</i> / Pihlaja</u>	50
<u>3.3.4 Leibi / <i>Alnus incana</i> / Harmaaleppä</u>	53
<u>3.3.5 Riätká / <i>Juniperus communis</i> / (Koti)kataja</u>	56

<u>3.3.6 Peeci /<i>Pinus sylvestris</i> /Metsämänty</u>	58
<u>3.3.7 Kuosâ / <i>Picea abies</i> / Kuusi</u>	59
<u>3.4 Ruáhuviärdásiih šadoh</u>	60
<u>3.4.1 Mielkkiruávuh</u>	61
<u>3.4.1.1 Tavečuovjisjerjâ /<i>Cicerbita alpina</i> /Pohjansinivalvatti</u>	61
<u>3.4.1.2 Sälttisyeini /<i>Rumex acetosa (ssp. acetosa)</i> /Niittysuolaheinä</u>	62
<u>3.4.1.3 Iävrü / <i>Oxyria digyna</i> / Hapro</u>	64
<u>3.4.1.4 Puurrâmrääsi / <i>Angelica archangelica</i> / Väinönputki</u>	65
<u>3.4.1.5 Kievânuolâs /<i>Epilobium angustifolium</i> / Maitohorsma</u>	67
<u>3.4.1.6 Cissáativgâ /<i>Pinguicula vulgaris</i> / Siniyökönlehti</u>	68
<u>3.4.2 Eres ruáhuviärdásiih šadoh</u>	70
<u>3.4.2.1 Vuojârääsi /<i>Taraxacum officinale</i> / Rikkavoikukka</u>	70
<u>3.4.2.2 Piättärrääsi / <i>Achillea millefolium</i> /Siankärsämö</u>	72
<u>3.4.2.3 Tejârääsi / <i>Filipendula ulmaria</i> / Mesiangervo</u>	73
<u>3.4.2.4 Vorrâruotâs, /<i>Potentilla erecta</i> /Rätvänä</u>	75
<u>3.4.2.5 Muáskâš /<i>Menyanthes trifoliata</i> /Raate</u>	77
<u>3.4.2.6 Ruusuruotâs /<i>Rhodiola rosea</i> / Ruusujuuri</u>	79
<u>3.4.2.7 Tiänutimjâm / <i>Thymus serpyllum ssp. tanaensis</i> / Tenonajuruoho</u>	81
<u>3.4.2.8 Käskee / <i>Urtica dioica</i> / isonokkonen</u>	82
<u>4 PUÁTUSIJ SUOGÂRDEM</u>	85
<u>4.1 Puáris aalmugnoomah</u>	87
<u>4.2 Nuorâ aalmugnoomah</u>	90
<u>4.3 Oppâráhtusiih noomah</u>	92
<u>4.4 Nomâtem čuolmah</u>	94
<u>5 PUÁTUSIJ ČUÁKÁNKIÄSU</u>	96
<u>LAHTOSEH</u>	108

Kijttoseh

Ovdemustáá koolgâm kijtteđ muu gradu stivrejejee tuáhtár Marja-Liisa Olthuis, kote lii vaijaam stivriđ já ravviđ muu, veikkâ sun lii lamaš meddâl suu Oulu ollâopâttuv pargoost eres projektist ubâ muu čäällimpaje. Suu puorij ravvuiguin lam luhostum taan tutkâmuš čälimist.

Eennâm- já meccituálulisensiaat Helena Tormilainen lii toimâm taan tutkâmuš šaddotiedâlii pele stivrejeijen. Sun lâi Rovaniemi áámmátollâškoovlâst meccituálu uápuin muu máttáatteijein, kote máttááttij munjin šaddotiettuu já adelij moovtâ šadoi maailmân.

Ilmari Mattus moonâi čoodâ ubâ anarâškielâlii 850 noomâ šaddolisto, tärhistij já kommentistij tom. Muu tutkâmpargo ääigi sun lii kierdâvâvt västidâm maanġâlágánijđ kocâmuššáid.

Svenn-Egil Knutsen Taažâ Sämitiggeest nuurâi sehe pittâm- ete juulevsämikielâlijđ nomâttâsâid taan tutkâmušân. Trond Trosterud moonâi teevstâ čoodâ kielâteknoanysaattoráin, mon vuáđuld lâi máhđulâš čurgid iänááš čäällimfeeilâid. Terhi Harju Kielâkäldest tärhistij já tievâsmitij nuorttäsämikielâlijđ šlajânoomâid, Spä'ssep.

Takkâ muu tutkâmušân kyeskee savâstâlmijn muu kálueeni pelikuáimán Tuáhtár Sasu Tynin. Takkâ puohháid, kiäh láá västidâm muu kocâmuššáid ja išedâm muu.

Muu pargoadelejee luoštij muu ive pištee Säämi máttááttâskuávdáá anarâškielâ kuursân ivij 2011–2012 ääigi já maavsij munjin kyevti mánuppaje päälhi. Oppâmluámu já pelnub mánuppaje päälhi finnejim oppeet gradu čäällim várás. Takkâ tast Meccihaldâttâsân.

Kijttoseh muu anarâš kandáid, Pietu-Eemelin já Penjamin, kiäi kielâtááidu ovdedem tiet lam luuhâm anarâškielâ. Takkâ muu išedân Petri Mattusân já suu iäčán ađai muu vuoppân Yrjö Mattusân, kiäi ruottâsij tiet muoi leen Petrijn valjim kandáid anarâškielâ nubben eenikiellân.

Muu vanhimeh Leena já Juho Ukkonen lává lamaš stuorrâ iššeen párnáitipšomist já argâpeeivi päikkipargoin ubâ muu anarâškielâ oppâmpaje. Takkâ Enni já Eeči. Párnáitipšon muu uápui ääigi láá toimâm meiddei muu vyene Pirkko Mattus sehe kálueenih Leila já Maaret Mattus.

1 LAIDIIITTÄS

1.1 Tutkâmuš tuávááš

Taan tutkâmušâst mun tuudhâm anarâškiel šaddonoomâi etymologia. Ulmen lii selvâttiđ, magarijn šadoin kávnovejeh anarâškiel noomah já magareh toh láá, mii lii nomâttâsâi algâpuáttim já mon puáris säänih toh láá. Tuudhâm meiddei Säämi šadoi kevttim ärbivuovijd já selvâttâm, moh láá šadoi kevttimáhđulâšvuodah purrâmâššân já tiervâsvuodâ naanoodmist tááláá ääigi. Tuudhâm meiddei tom, uáinoo-uv tehálij šadoi merhâšume noomâin mahtnii.

Anarâškiel kuobbârij já loddenuomâi etymologia lii tutkum ovdil, mutâ šaddonoomâi etymologia ij lah. Taan tiet valjim šaddonoomâi etymologia muu tutkâmuš fáddán. Muu tutkâmuš kiedâvuš meiddei ärbivuáválâš šadoi kevttim tondiet, ete ličij pyeri máttááttállâđ luándu šadoi kevttim ovdilgo tiätu já máttu láppoo.

1.1.1 Tutkâmfáddá, fáddápirrâs raijim, tutkâmulmeh já tutkâmhypotees

Taat tutkâmuš lii vuosmustáá kielâtieđâlâš tutkâmuš, mutâ tast láá meiddei kulttuurhistorjálih já luándutiedâlih amnáseh. Tutkâmuš ulmen lii selvâttiđ anarâškiel šadoi etymologia sehe Säämi šadoi kevttimvuovijd historjálâš-viärdádállee tutkâmmetodijguin.

Šlaaijân tutkâmušân väljejim táválumosijd muorâid já muorjijd. Ruánáá šadoin tuhhiittim fáárun ruánáá šadoin mielkkiruávuid já eres táválijd puurrâm- já talhâššaddoid (suomâk. rohto). Mun kiedâvušâm enâmustáá šaddoid, main lii lamaš ärbivuáválâš kevttim sämmilij kooskâst já moh liččii ávháliih vala tááláá ääigi ulmuid. Oovdânpuávtám kuittâg šadoi kuávdáš aalmugkevttimärbivuovijd eres-uv soojij ko Säämist, jis toh láá muu mielâst ávháliih tááláá purâdempeevdist já tiervâsvuodâ naanoodmist já tain lii anarâškiel nommâ. Monnii verd spiekâstuvah láá kevttimvuovij

oovdânpyehtimist, jis purrâmâš- já talhâskevttim lasseen eres-uv teháliih kevttimvyevih pajaneh.

Muu tutkâmhypoteesin lii tot, ete puoh tehálumosijn šadoin láá puáris aalmugnoomah, moh láá kielâ jieijâs säänih já main láá kuhes madduuh kielâhistorjást. Sämmilijd teháliih šadoh láá lamaš aainâs-uv myerjih já muorah, main láá puárásumoseh noomah. Šaddonomâttâsah kovvejuh šaddoid mahtnii; om. toi olgohäämi, kevttim teikkâ šoddâmsaje. Kuávdáš šaddonomâttâsah láá ohtâsâšsämmiliih.

1.1.2 Anarâškiel šaddonomâttâsah

Ivij 1990–1991 ääigi Ilmari Mattus sahhiittâlâi anarâškielâ sárnoid já nuurâi ulmuin šadoi aalmugnoomâid. Monnii verd noomah lijji suu tiäduš adai sun lâi taid oppâm pärni- ja nuorâvuodâst. Siämmáa ääigi sun jurgâlij noomâid sehe paje- ete suomâkielâst. (Mattus sahhiittállâm 2015.) Noomah almostuvvii *Anarâš-loostâst Säämi šadoh* – artikkâlist (Mattus 1991) já taat artikkâl lii ohtâ taan tutkâmuš kâldein. Šaddokirje anarâškielân ij lah almostum já tondiet šaddonoomah anarâškielân iä lah älkkeht kevttimnáál, veikkâ toh kávnovej Olthuis (2006) sänikirje kietâčallust.

Mattus (1991: 3) čáálá artikkâlist *Anarâš-loostâst* juovlámáánust 1991:

Säämist láá suullân 700 šaddod, mooid anarâškielân nommâ lii kavnum aldasáaid pelnubčuátân. Tavesämikielâst jurgâlum noomah (čállee jurgâlâm), moin motomeh sätih lede jobá anarâškieláliih-uv noomah láá suullân 350 já suomâkielâst jurgâlum (čállee jurgâlâm) noomah 70. Pääcih vala pelnubčyet šaddod, mooid ij kavnuu aanaarsämmilâš, ijge tavesämmilâšgin nommâ.

Anarâškielâ valdui škoovlá máttááttâskiellân čohčuv 2000 já vuosmui oppâamnâsij juávhust lâi biologia, mon oppâkiirjijd koolgâi jurgâlid suomâkielâst. Čuolmân lâi tot, ete sänirááju vááilui já koolgâi algâttid säniráhtimist. Ohtâ ubâlâšvuotâ lâi šlajânoomah, maid koolgâi ráhtiđ. (Olthuis 2006: 1). Taah noomah kávnovej Olthuis (2006) sänikirje kietâčallust já škoovlá luándu-, pirâstiäđu já biologia kiirjijn.

Laapi kuávlu šaddoid kavnui anarâškielâlii šaddonommâpargo ohtâvuodâst tuše muáddi love anarâškiel aalmugnoomâ. Suijân lii tot, ete anarâškielâ lii viehâ nuorâ kielâ čaallum kiellân já talle ko tot čalluuškuođij eenâb, sárnooh iä innig lamaš ennuv. Oro, ete puoh anarâškielâlij taalhâs-, njaddo- já puurrâmšadoi aalmugnoomah iä lah kuáassin čaallum pajas. (Olthuis 2010: 313–314.)

Anarâškiel šaddonoomâi etymologia ij lah tutkum ovdil, mutâ tiädu finnee eres suomâ-ugrâlii kielâi etymologia tutkâm ohtâvuodâst já kâlden láá om. suomâkielâ etymologliih sänikirjeh (Olthuis 2006: 67). Čuolmân lii tot, ete tobbeen finnee tiädu tuše anarâškielâlijn saanijn, main láá vastuuh suomâ teikkâ eres suomâ-ugrâlii kielâin.

Olthuis (2006) seelvât luudij já kuobbârij noomâi etymologia suu náguskirjeest, mii almostui ive 2007. Suu tutkâmuš uáiviulmen lâi finniđ oppârâhtusij saanij, eromášávt šlaajâi noomâi, hämmimmeetood. Ohtâ uási meetood kávnustumist lâi šlaajâi noomâi etymologia selvâtem. (Olthuis 2006: 5.) Olthuis ulmen lâi algâ aalgâst tutkáđ meiddei šaddonoomâid, mutâ amnâstuv vijdoduv tiet, tom koolgâi kyeddiđ meddâl (Olthuis 2006: 8). Šaddonoomâi etymologia tutkâmist puáhtá kevttiđ myensterin siämmaálágánijd metodijd ko luudij já kuobbârij etymologia seelvâtmist.

1.2 Tutkâmuš kâldeeamnâstâh

Šadoi nomâttâsâid lam nuurrâm sänikirjekâldein, kyevti *Anarâš*-loostâ artikkâlist sehe kiirijjn *Škoovlâ luándukirje* 1 (Nuutinen, Tolvanen & Alanen 2000), *Škoovlâ luándukirje* 2 (Nuutinen, Tolvanen, Alanen, Kurho & Kangasniemi 2003), *Škoovlâ pirâstiätu* 3 (Arjanne, Kenno, Nyberg, Palosaari, Vehmas, Vestelin & Perttula 2009), *Škoovlâ pirâstiätu* 4 (Arjanne, Jortikka, Kenno, Palosaari, Uusi-Viitala, Vehmas & Perttula: 2009), *Škoovlâ biologia já eennâmtiätu* 5 (Jortikka, Maijala, Nyberg, Palosaari, & Mattus 2001) já *Škoovlâ biologia* 6 (Arjanne, Leinonen, Nyberg, Palosaari, Vehmas, & Mattus 2010) já *Škoovlâ biologia Sisčääsih* (Jortikká, Kuisma, Leinonen, Nyberg, Veistolola & Mattus 2013). Vuáđukâlden lii Olthuis (2006) Inarinsaame-suomi inarinsaame –sänikirjekietâčaalâ (teevstâst meid Olthuis-sänikirje).

Säämi šadoh –artikkâl (Mattus 1991) lasseen nubben kuávdáš artikkâlin lam kiávtám Olthuis (2000) *Säämi šadoh* –artikkâl, mast sun kiedâvuš nommâiävtuttásâid muáddi šaadon, moin iä vala talle lamasš anarâškielâliih noomah (Olthuis 2000: 24–25). Artikkâl almostui *Anarâš*-loostâst vyesimáánust 2000.

Tain mainâšum käldein nurrum šaddonomâttâsâi juávhust valjiim šaddoid muu tutkâmušân analysistem várás. Tutkâmuš vuálâsijd šaddonoomâid sehe máhđulijd paldâlâšnoomâid já etymologiaid uusâm *Inarilappisches Wörterbuch* 1–4 –kiirjiijn (ILW). Nubbe sänikirjekäldee lii Inarinsaamelais-suomalainen sanakirja (Sammallahti & Morottaja 1993). Jis noomah kávnovej tain käldein, anam taid aalmugnommân.

Šaddonoomâi jienâdâhvastuid já semantlijd vastuid eres sâmiikielâin uusâm Lehtiranta (1989) *Yhteissaamelainen sanasto* -kirjeest, Álgu-tiätuvuáđust¹. *Suomalaiset kasvinnimet* –kirjeest (Suhonen 1936) uusâm anarâškiel šaddonoomâi vastuid. Suomâ-sämmilij saanij tutkâmist kiávtám iššeen suomâkielâ etymologiijd käldeid.

Pajekielâlij nomâttâsâi kâlden kiávtám *Sámi-suomâ-sámi* –sänikirje (Sammallahti 1993) já *Šaddonamahusat*-kirje (Aikio 2005). Nuorttâlâškielâlijd noomâid uusâm *Suomikoltansaame* –sänikirjeest (Sammallahti & Jouni Mosnikoff 1991). Ruotâ- já eŋgâlâškielâlijd noomâid uusâm *sanakirja.org* - digitaallii sänikirjeest, *Suomalais-ruotsalainen opiskelusanakirja* (Lampén 1983) já *Suomi-englanti-suomi* -sänikirjeest (Rekiaro 1989).

Taan tutkâmuš lahtosin lii tavlustâh (Lahtos 2), mast láá anarâškielân sehe tain hyelkkikielâin taan tutkâmušâst kiedâvuššum šaddonoomah, maid lam kavnam. Tavlustuvâst láá meiddei târhibeh kâldeeh, main nommâtiäđuh puáti. Hyelkkikielâin kavnum vastui vuáđuld analysistám noomâi ave ja levânem.

1.3 Tutkâmmetodeh

Tai 850 šadoi juávhust, moid kavnu i anarâškiel nommâ, väljejim tutkâmušân tagarijd, moid kavnu meiddei ärbivuáválâš kevttim sâmmilij kooskâst já moh liččii ávháliih

¹Álgu lii sâmiikielâli saanij etymologisâš tiätuvuáđu, mon Kotimaisten kielten tutkimuskeskus oomâst já ton peivitempargo juátkoo ubâ ääigi.

purramuššan já tiervâsvuodâ tiet. Šadoi lasseen valdim fáárun kyevti čááná ađai tyeveli já suáhikuobbâr. Fáárust lii meiddei káskee, mon sámmiláš kevttimist ij kavnum tiätu. Káskee lii kuittâg ain-uv kuávdáš luándušaddo já tondiet tot väljejui amnâstâhân.

Vistig árvuštâlâm nomâttâsâi ave já miäruštâlâm, kuleh-uv toh puáris aalmugnoomáid, nuorâ aalmugnoomáid vâi uđđâ oppâráhtusijd noomáid. Puáris aalmugnoomâin tuudhâm tärhibeht tom, ete magareh ahekeerdih ton siste kávnøjeh. Ave miäruštállâm tábáhtuvá etymologliijn käldein finnejum tiäđu, nomâttâsâi levânem sámi-kielâin sehe nomâttâsâi analysistem vuáđuld. Nomâttâsâid analysistám saanij olgohäämi vuáđuld ađai tom láá-uv toh vuáđusäänih, suorgiittum säänih teikkâ kuálussäänih. Árvuštâlâm meiddei tom, ete láá-uv noomah kielâ jieijâs säänih (suomâk. omaperäinen) vâi láá-uv toh luávnejum kostnii.

Luvvâm nomâttâsâid aalmugnommân, jis tiätu tast kávnoo etymologliijn käldein teikkâ jis sääni puáhtá anneed ohtâsâssámmilâžžân. Miäruštâlâm saanijd ohtâsâssámmilâžžân ton vuáđuld maggaar levânem saanijn lii sámi-kielâin. Ohtâsâssámmilijn saanijn selvâttâm, ete lii-uv toi levânem viijdes vâi kezzi.

Nuorâ aalmugnoomâi já oppâráhtusij noomâi iäruuttálmist kiävtám iššeen meiddei tom, main sánikirjekäldein toh kávnøjeh. Mattus (1991: 3–15) oovdânpuáhtá nomâttâsâid, moh láá jurgâlum pajesämi- teikkâ suomâkielâst. Toh moh iä lah jurgâlusah, láá noomah, maid sun lii nuurrâm eenikielâliijn ulmuin teikkâ lii jieš tiättám já árvuštállâm taid aalmugnommân. Olthuis (2000: 24–25) artikkâlist finnee tiäđu muádi šaddonoomâ algâpuáttimist. Noomâid, moh väljejuvvojii tutkâmušan, lam uuccâm *Inarilappisches Wörterbuch* –kiirjijn (ILW) sehe Säämi – suomâ sánikirjeest (Sammallahti ym. 1993) já jis nomâttâsah kávnøjeh juábbáá kuábbáá käldest, anam taid aalmugnommân.

Nomâttâsâi etymologia selvâttâm suomâkielâ etymologliijn käldei peht. Tain kávnøjeh etymologiah saanijn, main láá ohtâsih madduuh suomâkielâliijn saanijn. Nomâttâsâi algâpuáttim árvuštâlâm meiddei nomâttâsâi semantlij merhâšuumij vuáđuld talle ko tot lii máhđuláš. Ruotâ- já eŋgâlâškielâliijd šlajânoomâid vááldám analyysin fáárun, jis toh láá fonologalávt teikkâ semantlávť merhâšitteh muu tutkâmvuálásij šadoi algâpuáttim seelvâtmân.

Säänih láá taan tutkâmušâst ton häämist ko toh láá kavnum käldein. Nomâttâsah moh láá čallum käldein eromâš merháin (suomâk. tarkekirjoitus), láá tutkâmušâst-uv čallum siämmáa häämist. Jis nommâ lii čallum eres käldein eres eromâš merháin, tutkâmušâst čálám tom oovtâkiärdánub vuovvijn. Álgu- tiätuvuáđu amnâstuvvâst jiem vääldi fáárun tagarijd jienâdâhvastuid, moh tiätuvuáđu lii jieš hammim (suomâk. tietokannan päättelemä). Jis Álgu-tiätuvuáđu lii rekonstruistám jieš vuáđusämikielâlijd vastuid, taid vááldám kuittâg fáárun analyysin.

Kielâi noomâi uánádâsah, maid kiävtám tutkâmušâst, láá lahtosist (Lahtos 1).

2 TUTKÂMUŠ TEOREETLÂŠ TUÁVÁÁŠ JÁ OOVDEB TUTKÂMUŠ

Taan lovvoost oovdânpuávtám jieččân tutkâmušan čonnâseijee sâmi Kielâi tutkâmuš já taan tutkâmuš uáinušt koskâsijd etymologálijd tutkâmmetodijd. Taan tutkâmuš tááhust lii tárbu oovdânpyehtiđ meiddei vuáduprinsiipijd šlaajâi aalmugnoomâi šoddâmist já šaddonomáttâsâi systeemist.

Taan tutkâmušâst ibárdâs kielâkode oornigist taarbâš nomáttâsâi ave, algâpuáttim já koskâvuodâi miáruštâlmist. Anarâškielâ lii suomâ-ugrâlâš kielâkode jeessân já ton siste tot kulá sâmi Kielâi juávkun. Sâmi Kielâi juávhu aldemus hyelkki lii nuorttâmeerâsyemmilâš kielâjuávkku. Kielâtotkein láá kuittâg ereslágáneh uáinuh tast, ete maht uuraallâš kielâkodde juáhhoo vâi juáhhoo-uv tot. (Karlsson 2009: 266–268; Korhonen 1981: 22–28.)

Nubeh láá ton uáivilist, ete ohtâsâš uuraallâš vuáđukielâ juáhhoo suomâ-ugrâlii vuáđukielân já samojedlii vuáđukielân. Taah kyehti vuáđukielâ juáhhohojeh talle ovdâskulij. Korhonen mielđ suomâ-ugrâlâš vuáđukielâ syereest kielâ ovdâniij ugrâlâšvuáđukielân, suomâ-permilâš vuáđukielân, suomâ-volgâlij kielân já majemužžân vuáđusuomâkielân. (Karlsson 2009: 266–268; Korhonen 1981: 27.)

Uddâsub uáivil kielâkoddeest lii tot, ete samojedikielah iä liččii sierâ syereest. Taan jyehimvyevi mielđ sâmmiliih, nuorttâmeerâliih, mordvâliih, permiliih, ugrâliih já samojedliih kielah puoh kuleh njuolgist siämmáa vuáđukielâ vuálá. Nuuvtpa suomâ-ugrâlâš kielâkode nommâ ličij synonymym uuraallii kielâkode noomân. (Karlsson 2009: 266–268.) Taan tutkâmuš puátusij tulkkumist kiávtám puárâsub jyehimmaali tastko tutkâmvuálâsij saaniij etymologia lii kirjâlijn kâldein nuuvt oovdânpuohtum.

2.1 Etymologlâš tutkâm já vuáduprinsiipeh

Etymologia tutkâmuš lii historjálâš-viärdádállee kielätiedâ, mii lii komparativlâš kielâi tutkâmuš. Etymologia lii tiedâlâš syergi, mii totká saanij ave já algâpuáttim, sehe fonologisijd nubástusâid já merhâšumij ovdánem. Tot totká kielâsuhâlâšvuodâid já ulmen lii miäruštállâđ main kielâin láá ohtâsih madduuh. Kielâsuhâlâšvuodâi tutkâmušâst kiävttoo vuáđukielâi rekonstruistem, mon vuáđuld lii máhđulâš kuvviđ siämmáá kielâkode kielâi koskâvuodâid sehe seelvât saanij algâpuáttim. (Häkkinen 1983: 32–41.)

Etymologia tutkâmân tehálâš fáddápiirâs lii meiddei nuuvt kočodum jienádâhhistorjálâš tutkâm, mii seelvât kielâi fonologisijd nubástusâid já nubástusâi oornig. Tot kovvee kielâi já kielâkuudij historjâlijd ohtâvuodâid sehe ocá almolijd teoriaid kielâ historjálâš ovdánmist. (Häkkinen 1983: 32–41.)

Tai lasseen etymologia kuorâttâl nubástusâid saanij koskâvuodâst. Etymologia puáhtá targuttiđ meiddei čielgiittâs sääni algâpuáttimist. Čielgiittâs finnee távjá hyelkkikielâi verdidmist já sänivaastâi säniráájuin, moh tain kielâin kávnnoje. Nuuvtpa etymologia sáttá merhâšiđ eidu taan sänirááju. Etymologlâš vaastâ meerhâš, ete tutkâm vuálâsijn saanijn lii ohtâsâš algâpuáttim. (Häkkinen 1989: 9–10.) Etymologlâš tutkâmuš totká táválávt tuše oovtâ sääni já ton nubástusâid (Häkkinen 1989: 73).

Etymologlâš tutkâmuš lii historjálâš. Tutkâm várás kielâ oovdeb muddoid taarbâš mangii rekonstruistiđ. Kielâi koskâsij verdidem já ton vuáđuld rahtum rekonstruktioh išedeh syemmilâs-ugrâlii kielâitutkâmuš ovdâhistorjá tutkâmist. Lasetiäđuid etymologia tutkâmân adeleh eres tiedâliih syergih, moh totkeh historjá. (Häkkinen 1989: 10–11.) Taan tutkâmušâst kiävtám vuáđukielâi rekonstruktioid; moh kávnnoje tutkâmuš käldein.

Säänih adeleh tiäđu ulmuin, kiäh kevttih kielâ, sii elimist, eellimvuovijn, oskolduvâst, kulttuurist, ohtâvuodâin eres kielâiguin já kulttuuriiguin. Etymologia totká kielâ puoh saanijd, mutâ tutkâmuš oro vuáijud sánâduv puárâsumos keerdi aalmugnoomâid, main lii eromâš sänimaadâ teikkâ moh láá puáris lovnâsäänih. Tehálâš ličij kuittâg tutkâđ

meiddei uddâsub saaniid, main finnee tiätu uddâsub aasijn, moh láá vaikuttâm kulttuurin. (Häkkinen 1989: 11.) Taan tutkâmušast mun selvättâm meiddei nuorâ aalmugnoomâi já oppârâhtusij noomâi etymologia.

Kielâ sánáduv vuáddun láá puáris jyevihánnáa vuáðusäänih, moi algâpuáttim ij pyevti táválávt čielgiđ. Säänih kávnnoje jo puárásumosijn vuáðukielâin. Taah säänih láá lamaš kielâst kuhháa, jiešalnees ubâ ton ääigi, maid lii máhđulâš tutkáđ historjálâš-viärdádállee kielâutkâmáin. Kielân meiddei šaddeh uddâ vuáðusäänih lovnâi peht já ko toh láá lamaš kielâst tuárvi kuhháa, toh älgih sulâstittiđ kielâ jieijâs ärbisaaniid. Kielâkevttē meiddei rähtih kielân uddâ vuáðusaaniid táárbu mielđ. Jyehi luándulii kielâst láá säänih, moi algâpuáttim ij pyevti čielgiđ. Taid puáhtá anneđ toollâđ puáris kielâ jieijâs säännin nuuvt kuhháa tutkâmuš puáhtá tuodâštiđ eresnáál. (Häkkinen 1989: 85–89.)

Táváliih argâpeeivi vuáðusäänih láá mangii puáris ärbisäänih já toh siäluh kielâst pyeremustáa. Toh láá kiävtust távjá, iäge toh vâjálđuu. Nubâstusah kielâst šaddeh, ko eellimpirrâsist teikkâ kulttuurist miinii muttoo. Siämmáa fáddâpirrâs uddâ säänih puátiđ táválávt siämmáa suundeest. Kielân meiddei láppoje säänih. Puárâsub saaniin šaddeh suárguseh täävjiđ ko uddâsub saaniin. Puárâsub säänih láá táválávt uánihuboh já oovtâkiärdánuboh. Morfologaliih nubâstusah láá puáris saaniin eenâb ko uddâsub saaniin. (Häkkinen 1989: 68–74.)

Morfologalâš ráhtus vuáðuld säänih láá kuulmâlágáneh: vuáðusäänih, suárguseh já kuálussäänih. Etymologia seelvâtmist kalga huámmášiđ iäruid, moh tain kuulmâ tiijpâi ráhtusist láá. Jyevihánnáa vuáðusäänih láá uánihááh säänih, maid ij pyevti innig jyehiđ ucebiiđ merhâšittee oosiiđ. Tain puáhtá suorgiittiđ uddâ saaniid. Vuáðusäänih sáttiđ leđe produktiivliih kuhháa já tain suorgiittuvvoje uddâ säänih. Vuáðusaaniin algâpuáttim sáttá leđe máhđuttem selvättiđ. Suorgiitem lii máhđulâš meiddei kuálussaaniin teikkâ sänilitoin. Kuálussäänih ráhtojeh ovdâstitmáin vuáðusaaniid, suárgásiiguin, kuálussaniiguin teikkâ sänilitoiguin. (Häkkinen 1989: 83–86.)

Uddâ säänih puátiđ eres kielân lovnâi peht. Loovnah iä lah ain älkkee tubdâđ, ko aaiigij mielđ viereskielâi meerhah sáttiđ kohhuđ. Puoh säänih pyehtih toollâđ ärbisäännin

nuuvt kuhháá, ko ton algâpuátimist finnee ereslágán tiäđu. Etymologia vuádukriterij ađai jienâduv häämi, merhâšume já levânem vuáduld kalga tutkâđ máhđulâšvuodáid eres algâpuátimist. (Häkkinen 1989: 86).

Jyevihánnáá vuáđusäänih šaddeh kielân ubâ ääigi, ko uđđâ táárbuh láá. Jyehi luándulâš kielâst láá meiddei säänih, moi algâpuáttim ij pyevti selvâttiđ, mutâ tot ij veltihánnáá meerhâš tom, ete taah láá kielâ jieijâs säänih. Čielgiittâs sáttá kavnuđ, ko tutkâmuš ovdán já uđđâ tiäđu finnee. (Häkkinen 1989: 87–89)

2.2 Nomâttâsâi tutkâm etymologlij vuádukriterij vuáduld

Saanij etymologlâš tutkâmuš vuáduduvá kuulmâ áášán, maid kalga tutkâđ. Toh láá jienâdâhhäämi, semantlâš merhâšume já levânem. Jienâdâhhäämi vuáduld puáhtá árvuštállâđ, moh hylkkikielâi siämmáasullâsiih säänih sáttih leđe tutkâmvuálásii saanij etymologliih vastuuh. (Häkkinen 1989: 24.) Taan tutkâmušast tuudhâm magareh jienâdâhhäämih šaddonomâttâsâin láá, kávnnoo-uv semantlâš merhâšume já mon vijđáht noomah láá levânâm sâmekielâi kooskâst.

Ohtâvuodâ sânivastui kooskâst kalga tuodâštiđ jienâdâhhäämi lasseen meid saanij merhâšume uásild, vâi lii máhđulâš čujottiđ etymologlâš ohtâvuodâ. Merhâšume ij taarbâš leđe aabâs siämmâš, mutâ merhâšumeohtâvuotâ ferttee tuodâštiđ teikkâ rekonstruistiđ. Sääni semantlâš merhâšume puáhtá čujottiđ etymologian om. talle, ko tot lahtoo tiätu ohtsâškode elimân teikkâ kulttuurân. (Häkkinen 1989: 24–25.) Taan tutkâmušast mun verdidâm muu tutkâmvuálásijd šaddonomâttâsâid eres sâmekielâlijd noomâid já tuudhâm, láá-uv toh jienâdâhvastuuh teikkâ semantliih vastuuh.

Kuálmád vuádukriiteer lii saanij levânem. Ko jienâdâhhäämi já merhâšume selvâtem maŋa puáhtá keččâđ, ete säänih kuleh oohân, lii äigi selvâttiđ sääni ave. Sääni levânem vijđáht káidushyelkkikielâi kooskâst meerhâš tom, ete säänist oroččij lemin puáris já ohtâsiih madduuh. Jis sânivaastâ kávnnoo tuše ránnjákielâin, mutâ ij káidushyelkkikielâi juávhust, tot oro lemin lovnâlekseem. Lovnâsunde lii táválávt eenâb ovdánâm kielâst

ovdánmettum kielân. (Häkkinen 1989: 25.) Mun árvuštâlâm muu tutkâmuš vuálásij nomâttâsâi levânem hyelkkikielâin taan tutkâmuš kâldei vuáðuld.

Ave miäruštâlmist kannat huámmášid, ete saanij levânem sáttá muttuð ucebin, ko säänih láppoje, teikkâ tot sáttá meid šoddâð vijdâsubbon, jis säniloovnah joteh kielâst nuubán. Loovnah láá máhðuliih hyelkkikielâi siste-uv. Talle kalga selvâttid jienâduv nubástusâi peht tom, ete láá-uv loovnást ohtâsiih madduuh vâi lii-uv lovnâ puáttám kielâid mañeláá. Ohtâsij puáris loovná merkkâ lii tot, ete kuohtuin kielâin säänist láá tábáhtum puoh fonologisliih nubástusah, moh láá almoliuh jieškote-uv kielâst. (Häkkinen 1989: 25–27.)

Táválávt kielâ jieijâs säänih säänih juáhhoje ahekerdijd levânem mielð (Häkkinen 1989: 163). Anarâškielâlij šlaajâi noomah juáhhoje ärbivuávláid ahekerdijd, moh láá nuorâmuu juávhust puárâsumos juávkun: ohtâsâššämmiliuh säänih, säämi-syemmiliuh säänih, suomâ–volgâliuh säänih, suomâ–permiliuh säänih, suomâ–urgilliuh säänih já uuraalliuh säänih. (Olthuis 2006: 370–371). Jyehim tábáhtuvá tom vuáðuld, main hyelkkikielâin kávnaje sänivastuuh teikkâ moid kielâid sääni puáhtá macâttid (Olthuis 2006: 6). Taan tutkâmušâst árvuštâlâm šaddonoomâi levânem kirjelâšvuodâ tiáðui vuáðuld.

Ohtâsâššämmilijn saanijn puáhtá lede viijðes teikkâ kezis levânem. Levânem puáhtá meridið ton mielð, kale sâmikielâst sänivaastâ kávnoo. Levânem lii viijðes, jis sääni kávnoo ucemustáá kielâkuávlust juulevsâmikielâ – nuorttâsâmikielâ teikkâ sääni kávnoo ucemustáá neelji sâmikielâst. Koččâmušâst lii kezis levânem, jis sääni kávnoo enâmustáá kyevti teikkâ kuulmâ sâmikielâst. (Olthuis 2006: 112–114.) Taan tutkâmuš ohtâsâššämmilijd saanijd juávám ahekerdijd ton mielð, ete moin sâmikielâin sänivastuuh kávnaje.

2.3 Šlaajâi aalmugnoomâi šoddâm

Luándualmugij kielah almolávt, já meiddei anarâškielâ, láá šlaajânoomâi uáinust pragmaatlâš kielah. Aalmugnoomah láá adelum šlaajâid, moh láá kevttim peeleeest teháliih. Anolijn šlaajâin láá noomah, moh láá lamaš kiávtust kuhháa já toh láá siämmaálágáneh ubâ sárnumkuávlust. Nube tááhust šlaajâin, moh láá vaigâdeh tubdâđ teikkâ moh iä lah eellimvyevi peeleeest nuuvt teháliih, iä lah noomah ollágin teikkâ noomah varijisteh. (Olthuis 2006, 5.) Muu vuossâmuš tutkâmhypoteesin lii, ete puoh tehálumosijn šadoin láá puáris aalmugnoomah, moh láá kielâ jieijâs säänih já main láá kuheh madduuh kielâhistorjást.

Šadoh láá lamaš ulmuid teháliih purrâmuššân, talhâsin já tyejipiergâsin (Corneliuson 1997, 11). Muu tutkâmuš nubben hypoteesin lii, ete šaddonomâttâsah kovveješ šaddoid mahtnii, om. toi olgohäämi, kevttim teikkâ šoddâmsaje, mutâ puáris aalmugnoomâin semantlâš merhâšume ij oinuu.

Aalmugnoomâid puáhtá jyehid puáris já uđđâ aalmugnoomâid. Puárâsumoseh aalmugnoomah láá ráhtusis tááhust oovtâkiärdáneh já toi semantlijd merhâšuumijd ij innig pyevti selvâttiđ. Nuorâ aalmugnoomah láá ráhtus peeleeest suárguseh teikkâ kuálussäänih.

2.4 Šaddonomâttâsâi systeem já teoreetlâš tuávááš

Samuli Aikio čáálá, ete šaddonomâttâsâi vuáđđun šaddotietust láá aainâs-uv kyehti sierâ traditio. Taah láá Carl von Linné tiedâlij noomâi systeem já aalmugnoomâi traditio. Tiedâlâš nomâttemsysteem čuávu čovgâ systemaatlâš oornig já jyehi tääsi puáhtá iäruttiđ čielgâsávt. Aalmugnoomah hámmejuvvoješ rijjâbeht já noomâin lii mangii tuše ohtâ uási. (Aikio 1995: 23.)

Iäláánkodde juáhhoo uáivijuávhooid ráhtus mielh. Uáivijuávhuuh láá šadoh, kuobbâreh, algâiäláneh já bakteereh. (Jortikka ym. 2013: 133.) Šadoh já kuobbâreh já eres iäláneh uárnejuvvojeh suhâlâšvuodâ mielh vuáhádâhhân. Iäláánkode vuáđuhtâdâh lii šlaajâ. Šlaajah kuleh suvváid, suuvah hiäimoid, hiäimuh lahkoid já lahkoh luokkaid, luokah tavgiid. Taah eres taasij ovtáttááh láá kočodum taksonin. (Hämet-Ahti ym. 1998: 14.)

Taan tutkâmuš šadoh kuleh šadoi nube uáivijuávkun ađai poccešadoi juávkun. Kyehti čááná, moh láá fáarust tutkâmušast, kuleh kuobbârij uáivijuávkun. Poccešadoin láá vittâ luoka: *Lycopsida* (suomâk. *Liekomaiset*), *Sphenopsida* (suomâk. *Kortemaiset*), *Filicopsida* (suomâk. *Saniaiset*), *Coniferopsida* (suomâk. *Havupuut*) já *Magnoliopsida* (suomâk. *Koppisiemeniset*). Taah juáhhojeh ovdâskulij hiäimoid já šlaajáid. Šlaajâin láá tiedâliih noomah, main láá kyehti uási; suhânommâ já šlajânommâ. (Mossberg & Stenberg 2005: 10.)

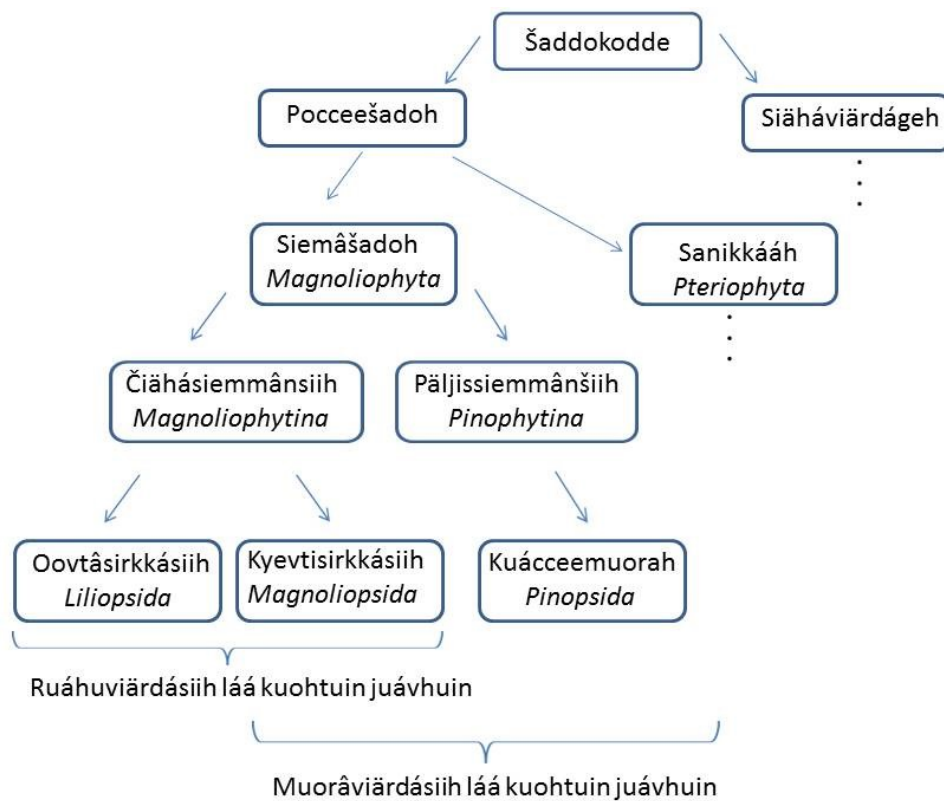
Motomin lii keevvâm nuuvt, ete eres totkeeh láá adelâm siämmáa šaadon eres noomâid, ko sij iä lah tiättám nube noomâst teikkâ šaddo lii kovvejum siämmáa ääigi eres soojijn. Suijân sáttá leđe, ete šaddo lii kovvejum nuuvt vájuvâvt, ete nubbe totkee ij lah tubdâm tom já lii nomáttâm tom oppeet. Mutâ virgálâš nommâ lii kuittâg tot, mii lii adelum já almostittum vuosmužžân. Eres noomah láá synonymeh teikkâ paldâlâsnoomah. Tágárijd feeilâid kalga vala tääl-uv njuolgid. Noomah muttojeh meiddei ton tááhuš, ete tutkâmuš ovdán já uđđâ tiäđu vuáđuld šlaajah kuleh-uv eres suvváid ko aalgâst oroi. (Hämet-Ahti ym. 1998: 15)

2.5. Šadoi jyehim taksonomia vuáđuld

Taan tutkâmušast juávám kiedâvuššâmvuálásijđ šaddoid muorâid, muorjijđ já ruáhuviärdásijđ šaddoid. Ruáhuviärdásijđ šaddoid juávám mielkkiruávvoid já eres ruáhuviärdásijđ šaddoid. Mielkkiruávuh láá šadoh, moh siävuttuvvii miälkán.

Šaddokode jyehimist totkeeh iä lah siämmáa uáivilist, mutâ oovtâ maali mielh tot juáhhoo poccešaddoid já siäháviärdágijđ (Vilpas, 2012). Poccešadoh juáhhojeh

siemâšadoi já sanikkáái tavgiid. Siemâšadoi täavgi vyelni kuleh čiahásiemâ- já päljissiemâšadoi vyelitäävgih. Čiahásiemmânsij vyelitäävgán kuleh oovtâsirkkásij já kyevtisirkkásij luokah. Kuácceemuorah láá päljissiemâšadoh já lostâmuorah láá čiahásiemâšadoi kyevtisirkkásiih. Ruáhuviärdásiih šadoh láá sehe oovtâ- ete kyevtisirkkásij luokkaast. (Hämet-Ahti, Suominen, Ulvinen & Uotila 1998: 6–7; Vilpas 2012.) Kooveest 1 oovdânpuávtám šaddokode taksonomia muorâi já ruáhuviärdásij šadoi uásild.

KOVE 1: Muorah já ruáhuviärdásiih šaddokode taksonomiast (Vilpas 2012).

3 TUTKÂMVUÁLÁSIJ ŠADDONOOMÂI ANALYYS JÁ KEVTTIM

3.1 Sämmilij luándušadoi kevttim já kevttimmahđulâšvuodah tááláá ääigi

Sämmilij puáris ellimvyehi lâi luánduiäláttâs, já ulmui eellim tehálumos äšši lâi finniđ tuárvi purrâmâš perruosis. Luándu faalâi piärgu já monnii verd šaddoid. (Itkonen 1921: 1.) Sämmilii ellimpirrâsist tälvi lii lamaš kukke já šadoi šoddâmpaje tondiet uánihâš. Šadoi já purrâmâšâi vuorkkim lâi muálkkáá. Piärgu lâi váldupurrâmâš veikkâ sij kevttii meiddei šaddoid (Itkonen 1921: 73). Piärgu finnejii meiddei tälviv, mutâ šaddoid iä.

Myerjih lijji monnii verd älkkeebeh vuorkkiđ ko ruánáá šadoh. Ohtâ tehálâš vuorkkimvyehi oroi lemin vuorkkiđ sehe ruánáá šaddoid ete muorjijd poccuumielhst. Mielhi vuorkkimvyevih lijji muáddi. Tom puovtij jiäñudiđ, valmâštiđ vuástán, loppiittiđ teikkâ suvrodiđ. Loppiittem já suvrodem várás kiävttojii šadoh já miälkán lasettuvvojii mangii myerjih teikkâ ruánáá šadoh. Mielkki siälu kuhháá, ko tot lâi kiedâvuššum tain vuovvijn. (Itkonen 1921: 50–58.) Kočom taid mielkkiruáhun.

Tovle ulmuuh läävejii nuurrâđ luándust šaddoid, muorjijd, kuobbârijd sehe eres luándu amnâsijd, ko lâi pággu. Tááláá ääigi, ko käävpist finnee purrâmâš já talkkâsijd, ij veltihánnáa taarbâš jieš nuurrâđ purrâmâš luándust. Šadoi nuurrâm- já kevttimtäáiduh láá maangâin vâjaldittum, mutâ tááláá ääigi ulmuuh oroh lemin kiddiistum oppeet luándu šadoi kevttimist já tot lii šoddâm jo trendlâžžân.

Luándualmugeh láá iällám kaskoo luándu já sii láá máttám vâldiđ luándust tom, mii lii ávhálâš. Tiedälávt puoh vaikuttâsah iä lah tutkum, mutâ suhâpoolvâst nuubán jottáám šadoi kevttimärbivyevih adeleh tehálâš tiäđu šadoi kevttimist já taan tiäđu puáhtá anneđ ävkkín šadoi kevttimist vala tááláá ääigi.

Luándu šadoin láá maangâmuđusiih tiervâsvuotâvaikuttâsah, já máhđulâšvuodah kevttiđ taid talhâsin já purrâmâššân já tiervâsvuodâ naanoodmist láá viijđáseh. Kalga kuittâg mušteđ, ete mij ep pyevti tiettiđ tárkká luándu šadoi vaikuttemamnâsij meerijd. Tondiet oovtâ šaddošlaajâ ij kolgâččii kevttiđ kuhháá. Jis ulmust lii kavnum miinii

puácuvuodáid já tuáhtár lii meridâm talkkâsijd, toi saajeest ij kuáassin uážu kevttid šaddotalkkâsijd.

Ovdilgo šaddoid nurâškuát puurrâm teikkâ tálhudem várás, kalga tubdâđ šaddošlaajâid, maid áigu nuurrâđ. Jyehialmaivuoigâdvuodái mielđ muorjim já ruáhuviärdásij šadoi nuurrâm olssis lii loválâš. Uási šadoin láá uhkevuálásiih teikkâ mudoi rávhudum, ijge taid uážu nuurrâđ. Luándusuojjálemkuávluin ij pyevti šaddoid vâldid.

3.2 Myerjih

Myerjih láá lamaš teháliih sámmilijđ kuhháá. Toh lijji purrum nuhtán tagarin, mutâ meiddei kiedâvuššum. Kevttimvuovijn láá lamaš monnii verd iäruh eres soojijn. Myerjih porrojii ovdâmerkkân pimmiijn, loppimmielhijn, kyeli- já piärguliemáin, kyeli-, piärgu-, teikkâ pecimaaliijn, koškepiärgoin, kuoliijn teikkâ mielhijn. (Itkonen 1948a: 291–292). Oro, ete toh piäijojii masa mon peri purrâmušân.

Muorjij tiervâsvuodâvaikuttâsah láá vala tutkum uccáá, mutâ oro ete pyereh vaikuttâsah láá amnâsijn, moh muorjijn kávnogeh. Tain amnâsijn láá mekanismeh, moi tááhust bakteereh iä pyevti njuámmuđ. Taah amnâseh vaikutteh meiddei kudduumáid sehe glukoos-, insuliin- já lipidiamnâsmolsomtavdáid. (Arktiset Aromit/ravintosisäلتö.)

Sare, junŋâ já jeggijuunŋah lijji fáárust tutkâmušâst, mii selvâttij muorjij piemmâm- já tiervâsvuotâvaikuttâsâid. Muorjij raavvâdsahisvuotâ lii pyeri. Raavvâdsahisvuotâ meerhâš tom, ete muorjijn láá ennuv raavâdamnâseh toi energia kuáttá. (Törrönen, Sarkkinen, Karvonen & Tapola 2008: 9). Myerjih láá pyereh syejiraavvâdamnâsij käldeeh já taid puáhtá toollâđ aainâs-uv siämmaá pyerrin ko heđâlmijđ (Törrönen ym. 2008: 9).

Ärbivuáválávt muorjij kevttim lii lamaš viijdes. Toh lijji älkkeht luándust finnimnáál, ige valmâštem purrâmuššân lamaš vaigâd. Myerjih porrojii, mutâ tohle ulmuuh tietti, maht tálhudiđ muorijguin teikkâ šadoiguin. Veikkâ tutkâmušâiguin ij lah vala

tuodâštum, mon pyreh já tiervâsliih myerjih láá, ärbikevttim tiet lii pyeri suujâ oskođ, ete tiervâsvuotâvaikuttâsah láá. Ton lasseen luándu myerjih šaddeh kukken stuorrâ kaavpugijn ađai šoddâm piirâs lii uáli putes.

3.2.1 Vuorâččâsmyerji / *Empetrum nigrum* / Variksenmarja

Sääni anarâškielâliijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch čyemenjjas, čyemenjas / Säämi šadoh (Mattus 1991) vuorâččâsmyerji, čapismyerji / Sänikirje (Olthuis 2006) vuorâččâsmyerji, čyemenjâs / Luándukirje 1–2 vuorâččâsmyerji / Škoovlâ pirâstiätu 4 vuorâččâsmyerji / Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6 vuorâččâsmyerji, čyemenjâs

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: čyemenjâs, čapismyerji

Eres sämikielâin: **saPi:** vuártjamuärrje

Eres sämikielâin: **saU:** tjuabmaa / **saPi:** tjuobmá / **saL:** tjuopmā / **saN:** čuobma čuopmajas / **saSk:** čuõ'mmjõš / **saKld:** čum,naš / **saT:** -/ **Lottojuuhâ:** tshymiõsh

Vuádušämikielâ rek: čõmā

Eres sämikielâin: **saL:** tjáhppismuorjje / **saN:** čáhppesmuorji

Eres kielah: **ru:** kråkbär, **en:** crowberry

Anarâškielân kávnoo nommâ *vuorâččâsmyerji*, mii lii šlaajâi kollektiivnommâ. Kiävtám taan tutkâmušâst kyevti vuorâččâsmyerji eres šlaajâin anarâškielâlijd noomáid tavevuorâččâsmyerji já maadâvuorâččâsmyerji, moi noomáid mun lam lasettám tave- já maadâ-miärusuássid, ko teevstâst lii tárbu iäruuttállâđ taid šlaajâid tärhibeht. Tade taah noomah iä lah vuáháduttám šlaajâi nommán.

Anarâškielân vuáháduttám nommâ lii *vuorâččâsmyerji*. Nommâ lii Mattus (1991) *Säämi šadoh* –artikkâlist aalmugnoomâi peln já kávnoo meiddei škoovlâ luándukiirjijn já Olthuis sänikirjeest. *Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6* –kirjeest kávnoo meiddei paldâlâšnommâ čyemenjâs. *Vuorâččâsmyerji* nommâ kávnoo kyevti sämikielâst, mutâ noomâ kukkoduv tiet ton ij pyevti toollâđ kielâ jieijâs ohtâsâšsämmitlâžžân ađai puáris aalmugnommán. Tade tot kulá nuorâb aalmugnoomâi ahekeerdi säännin.

Vuorâččâsmyerjist láá suomâkielâst lamaš ennuv noomah. Noomâi miäruštállâmoosijn tävistuvvojeh ellei noomah. (Suhonen 1936: 136.) Suomâkielâst variksenmarja, *vuorâččâsmyerji*, lii lamaš vijdáht kiävtust (Piirainen, Piirainen, Hämäläinen-Forslund & Vainio 1999: 147). Pittáámsämikielâst kávnnoo nommâ vuártjamuärrje, mii västid semantlávtt noomâ vuorâččâsmyerji.

Ruotâ- já engâlâškielâliih noomah láá kråkbår já crowberry. Tai njuolgâ jurgålus lii vuorâččâsmyerji. Tast puáhtá-uv jurdâččid, ete nommâ lii jottáám kielâst nuubán jurgåluslovnân. Luándulávtt suomâkielâ vaikuttås lii lamaš ton eennâmtiedålii saje tááhust stuárráb ko ruotâ- teikkâ engâlâškielâ vaikuttås anaråškielân. Mutâ ko nommâ kávnnoo meiddei pittáámsämikielâst, sáttá luándulub kåldee lede kuittåg ruotåkielâ, mutâ vissásávt taan tutkåmušåst ij selvån moi kielâi peht sääni lii puáttám sämikielâid.

Ulmuh láá adelâm šaddoid ellei noomâid, jis myerjist ij lamaš sii mielâst stuorrå árvu teikkâ sij iä puáhtám kevttiđ tom (Luontoportti/väinönputki). Kensi vuorâččâsmuárján adelui lode nommâ, ko ulmuh läävejii toollåd *vuorâččâsmyerji* mirhålåžžân (Linné 1991: 104) já luudij purrâmåššân (FF 3: 245).

Vuorâččâsmyerjist láá kyehti paldålåsnoomâ. Nubbe tain lii *čapismyerji*. Pajekielâst kávnnoo nommâ čåhppesmuorji já juulevsämikielâst tjåhppismuorjje, moi njuolgâ jurgålus lii *čapismyerji*. Nommâ kovvee myerji ivne. Anaråškielâst nommâ kávnnoo Mattus (1991) *Säämi šadoh* -artikkål aalmugnoomâin. Nommâ kávnnoo tađe kuulmâ sämikielâst já sääni puáhtá toollåd ohtåsåšsämmlåžžân, mon levånem lii kezzi.

Čyemenjås oro lemin puáråsumos anaråškielålåš *vuorâččâsmyerji* aalmugnommâ. Tot kávnnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest já Mattus (1991) *Säämi šadoh* -artikkålist aalmugnoomâin. *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest lii tiåtu, ete nommâ ij lah innig kiävtust já tot meerhåš visseeh. Meiddei Olthuis sånikirjeest ton peln lii huámåšuttem, ete tot sátåččij merhåšid visseeh.

Čyemenjäs-sääni jienâdâhvastuuh láá umesämikielân tjuabmaa, pittáámsämikielân tjuomá, juulevsämikielân tjuopmā, pajekielân čuobma, nuorttâlâškielân čuõ'mmjõš já kioldâsämikielân čum,naš. Lottojuuvâ kuávlust lii čaallum pajas nommâ tshymiõsh, mii lii jienâdâhvaastâ eres sämikielâlii nomâttássáid. Lehtiranta (1989) lii macâttâm noomâ vuádušämikielân *ćōmā -häämist. Taat meerhâš, ete nommâ lii kielâ jieijâs aalmugsääni já kulá ohtâsâšsämmilij ahekeerdi säännin.

Pajekielâst kávnoo sänivaastâ *čuobma*, mutâ meiddei kuhheeb nomâttâs *čuopmajas*, mii oroččij lemin suorgiittum *čuobma*-säänist. Anarâškielâlii nomâttâsâst lii meiddei syergis, mii sáttá lede deminutiiv kiäjus. Oro, ete nuorttiipele sämikielâin nommâ ličij deminutiivhäämist. Sääni puáhtá toollâđ kielâ jieijâs säännin já ohtâsâšsämmilâžžân, mast lii vijdes levânem.

Vuorâččâsmyerji šadda vijđásávt maanġálágániijn enâmiijn: kuolbâniijn, čunoienâmiijn, tuoddâriijn já jeegiijn. Tave-Suomâst šadda tavevuorâččâsmyerji *Empetrum nigrum ssp. hermaphroditum*, mii lii oovtkuátásâš, ko Maadâ-Suomâst šadda maadâvuorâččâsmyerji *Empetrum nigrum ssp. nigrum*, mii lii kyevtkuátásâš. Tot meerhâš tom, ete šovoseh já eemih láá siämmáin kukkáin já pieggâkovjâtem luhostuvá tavevuorâččâsmyerjist pyerebeht. Tondiet tavveen vuorâččâsmyerjišaddo lii aarvâs. (Luontoportti/variksenmarja.) Myerjih láá tavevuorâččâsmyerjist stuárráábeh ko ton maadâsuháliijn (Väre & Partanen 2009: 102).

Itkosii mielđ sâmmiliih iä kuassin vuoššâm *vuorâččâsmuorjijđ*. Toh piäijojii pimán, kyeliliemân teikkâ jáávuid-, kyeli– já pecimáálán, mutâ porrojii meiddei nuhtán já sälttikuolijguin. Anarist puásuisâmmiliih nurrii peelisáppum *vuorâččâsmuorjijđ* seehâid já purrii taid málásist teikkâ piärguliemáin (Itkonen 1948a: 292). Nuorttâsâmmiliih purrii *vuorâččâsmuorjijđ* suddâdum poccuu siskálâš puoidijguin (Itkonen 1921: 24).

Vuorâččâsmyerji verso lii kevttum C-vitamiinkälden *keripukki*-tavdáid já kumeštâstalhâsin. Myerji kevttui uáivipovčâstalhâsiijn sehe C-vitamiinkälden. (Piirainen ym. 1999: 147). Mielâkiddiivâš lii tot, ete Linné (1991: 104) uáiná ääši eresnáál: suu kirjeest luoihâttum teevstâst sun muštâl návt:

Vaikka tämän mustia marjoja pidetään myrkyllisinä ja ne runsaammin määrin nautittuna todella aiheuttavat päänsärkyä, kuten kokemuksesta tiedän, lappalaiset sekoittavat niitä kappatiälmas² ruokaansa.

Vuorâččâsmuorjijn láá ennuv flavanoideh já eres amnâseh, moh láá pyreh tiervâsvuotân (Luontoportti/lehti). Sämmiliih láá adelâm muárján áarvu. T.I Itkonen iätá, ete vuorâččâsmyerji lii lamaš puoh táválumos myerji sämmilijd, já maangâin soojijn tot lâi kočodum-uv tuše myerjin (Itkonen 1948a: 291; Lukkari & Lukkari 2006: 121). Suijân ton stuorrâ merhâsuumán sáttá leđe tot, ete myerji šadda nuuvt vijdáht.

Vuorâččâsmyerjist šadda ovdâmerkkân pyeri säppi, hillo teikkâ marmelaadi, mutâ tom puáhtá kevttiđ maangânáál liäibumân, kiisselân teikkâ suohâdân. (www.arktisetaromit.fi). Eromâš pyere sääpi finnee, ko tom vaalmâšt suvráin vuosâhännáá muorjijn. Säppin puáhtá siävuttiđ eres-uv muorjijd.

3.2.2 Sare / *Vaccinium myrtillus* / Mustikka

Sääni anarâškielâliijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch sare / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) sare / Säämi šadoh (Mattus 1991) sare / Sänikirje (Olthuis 2006) sare / Luándukirje 1–2 sare / Škoovlâ pirâstiätu 4 sare / Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6 sare

Eres sämikielâin: **saS:** sirrie / **saU:** sirree / **saPi:** sarre / **saL:** sarre / **saN:** sarrit, sârred / **saKs:** sää´rr, sâä´r r / **saKld:** są´rr / **saT:** sąrre / **Lottojuuvâ:** tsoare

Vuáðusämikielâ rek: sere

Sare nommâ kávnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest, *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) aalmugnoomâi peln sehe Olthuis sänikirjeest. Škovlâkiirjijn tot kávnoo sare-häämist. Álgu-tiätuvuáðu mielđ Lehtiranta lii macâttâm noomâ vuáðusämikielân *sere-häämist. Lottojuuvâ-kuávlust lii lamaš kiävtust nommâ tsoare (Suhonen 1936:

² Oro, ete Linné sárnu purrâmušâst, mon nommâ lii tavesämikielân gahpačalmmas.

394). Tast ij pyevti ettâđ ete mii sāmikielâid tot sátáččij lede, mutâ sāmikielâi jienâdâhvaastâ tot lii.

Sare anarâškielâlii noomâ uánihis olgohäämist puáhtá ervidiđ, ete noomâst láá puáris madduuh. Sääni lii uánihis kyevtstaavvâlsâš noomin, nuuvt ko puáris vuáđusäänih táválávt láá. Lentiranta (Älgu) lii macättâm noomâ vuáđusāmikielâlâš háámmán *serē*. Návt nommâ lii ohtâsâšsämmilâš já kielâ jieijâs sääni, mon levânem lii viijdes. Jienâdâhvaastâ kávnoo jyehi sāmikielâst. Sääni semantlâš merhâšume ij čielgâs taan tutkâmušâst.

Sare (Kove 2) šadda vijđáht maanġálágánijn soojijn Suomâst: tuoddârist, vorâs já koške kuolbâmeecijn já jeegijn (Mossberg ym. 2005: 459). *Sare* lii suoivâšaddo, já tom kannat-uv uuccâđ mecciroobdâin, tavevieltijn, jäävri ridoin já eres soojijn, kuus piäivâš ij pääšti njuolgist (Arktiset Aromit/Mustikka). Maadâ-Suomâ sareh láá hárjánâm muottuuttes táálván, já tondiet toh killájah puolâš eenâb ko Tave-Suomâ sareh (Piirainen ym. 1999: 169).

Linné muštâl, maht sâmmiliih valmâštii poccuumielhist vuástá (kappatiälmas), moos myerjih piäijojii. Mielhist vuoššum vuástán lasettuvvii myerjih já tot lâi vyerkkejum kuškâdum poccuučuávján, mii hengâstui kuátán kuškâđ. Sij kevtii eromâšávt sooriđ. (Linné 1991: 45–46). Sareh láá purrum meiddei mielhijn já pimmijn teikkâ piäijojii liemân já tot juhhui kyele teikkâ piärgu puurrâm maŋa (Itkonen 1948a: 292).

Soorijn láá maanġálágáneh talhâs- já tiervâsvuotâvaikuttâsah, moh láá lamaš tiäđust jo kuhháá. Soorijn láá C- já E vitamiineh, sááiguh já antioksidaanteh (Törrönen ym. 2008: 4–7). *Sare* iššeed, jis láá čuávjivääivih: luččâtavdâ teikkâ činehumtavdâ (Piirainen ym. 1999: 170). Luččâtaavdân iššeed vuoššum sare ađai kiissel, mutâ činehumtaavdâ puárádâs lii vorâs sare. Meiddei kuškâdum sareh išedeh činehumtaavdâst (Warenberg, Danell, Gaare & Nieminen 1997: 72). Lönnrot muštâl *Flora Fennica*st (3: 221), ete činehumtaavdâst iššeen lii meiddei koške sare:

Marjat kuivina vähän kovetuttavia, avulliset ulkotaudissa. Marja-mehu vilvottava kuumeissa.

Nimi Mustikka
Tieteellinen nimi Vaccinium myrtillus
Heimo Ericaceae
Paikkakunta Helsinki, Järvi
Kasvupaikka tuore kangas
Pvm 12.7.2000

KOVE 2: Sare lii maangälágánij soojij myerji

Sare loostâin vuoššum teejâst finnee iše diabetes- já kužžâpocceevaivijd. Teejâ várás loostâid kannat nuurrâđ já kuškâdiđ liäđđumääigi maŋa. Kuhes aagijđ tom ij kannat kevttiđ, mutâ toollâđ puudâid. Saremuorijn láa bakterij koddee vaikuttâs. Ton tááhust sare lii kevttum ereslágánijn njäälmi-, čuudâ-, olŋâ- já njiälutaavdâin. Soorijn finnee iše meiddei anemian já lišketavdáid. Myerjih nanosmitteh vuoŋtâsuonâid já pyeredeh uáinu, eromâšávt siävŋusuáinu. (Piirainen ym. 1999: 170).

Soorijđ puáhtá kevttiđ pääihist maangânáál. Tot suápá pyereest säppin, hillon, kádâldâhhân, liäibumân, suohâdân, jugurttin já maangâlágán pajalâššáid. Tot siäilu, ko tom jiäŋŋud, kuškâd, vuášá teikkâ purcco. Tiädust-uv tom puáhtá kevttiđ čohčuv vorâsin.

3.2.3 Juŋŋâ /*Vaccinium vitis-idaea* / Puolukka

Sääni anarâškielâlin käldein: Inarilappisches Wörterbuch juŋŋa / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) juŋŋâ / Säämi šadoh (Mattus 1991) juŋŋâ / Luándukirjeh 1–2 juŋŋâ / Sänikirje (Olthuis 2006) juŋŋâ / Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6 juŋŋâ

Eres sämikielâin: **saS:**jugŋe / **saU:** jâg'ŋa / **saPi:** jâgŋâ / **saL:** jâgŋâ / **saN:**jogŋâ / **saSk:** joŋŋ / **saKld:**joŋŋ / **saT:** joŋŋ / **Lottojuuvâ:** joango

Vuáđusämikielâ rek: joŋe

Suomâ-sämmilâš vuáđukielâ rek: juŋe

Eres kielah: **su:** juo(lukka)

Juŋŋâ nommâ kávnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest, *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) aalmugnoomâin sehe Olthuis ete Sammallahti & Morottaja -sänikirjeest. Škovlâkiirijn tot kávnoo juŋŋâ-häämist. Anarâškielâlin juŋŋâ-lekseem jienâdâhvaastâ kávnoo maadâ-, ume-, pittáam-, juulev-, paje- nuorttâ-, kieldâ- já tarjesämikielâin. Lottojuuvâ-kuávlust lii kavnum nommâ joango (Suhonen 1936: 396).

Vuáđusämikielân macâttum nommâ lii *jone já suomâ-sämmilâš vuáđukielân *juŋe. Juŋŋâ lii uánihis kyevtstaavválsâš sääni, nuuvt ko puáris vuáđusäänih táválávt láá. Tane anarâškiel nommâ puáhtá toollâđ aainâs-uv ohtâsâšsämmilâžžân já kielâ jieijâs säännin, mon levânem lii viijdes.

Ovdil nuorttâmeerâsyemmilii vuáđukielâ kielâst láá lamaš kyehti sänivuáđu *juŋe já *pala/pola, moin nube merhâšume lâi máhđulávt juŋŋâ já nube eres *Vaccinium*-suuvâ myerji teikkâ almostuávádâh. Tain sänivuáđuin láá máhđulávt šoddâm suomâkielâliih säänih puolukka (*juŋŋâ*) já juolukka (*etimâs*). (Koponen 1991: 146-147, 148-150.) Lii iävtuttum, ete sämikielâi *juŋŋâ*-sääni puávtáččij ovtâstittid nuorttâmeerâsyemmilij myerji-saanij máhđulâš jō-aalgân (Lehtiranta 1989: 36; SSA 1: 249; Koponen 1991: 146).

Juŋŋâ (Kove 3) šadda vijdáht koškes já vorâs kuolbâmeecijn, tuoddârist, jeggimeecijn já kallei alne. Tot killáá koškesvuodâ pyereest já lijkkoo čuovvâd soojijd. Suoivâsoojijn myerjih iä veltihánnáá šoodâ ollágin. Juuŋâin lii ennuv bentsoesuvrâ, mon tááhust juuŋâid puáhtá tuše purccođ já vuorkkiđ jieijâs sääpist. Siämmáá suujâst toh myerjih, moh láá kideuv vala toŋŋâsijn kiddâ, láá hiärskuliuh puurrâđ.

Talhâsin juuŋâst láá ärbivuáválávt kevtum loostah. Loostah čuággojeh já kuškâduveh liäddumääigi maŋa. Juuŋâlostâteejain tipšuu kužžâpocceevááduid, kudduumijd, leesmi já čirgottâs. Myerjih nanosmitteh vuoŋtasuonâid. Sämmiliuh láá puurrâm juuŋâid nuhtán, mutâ sij vyerkkejii taid täälvi várás (Itkonen 1948a: 292). Toh siävtuvvojii meiddei *kappatiálmas*-vuástán (Linné 1991: 49).

Juuŋâid puáhtá kevtid maŋŋánaál: piärgu- teikkâ kyelipurrâmâšâiguin, suohâdân, kiisselân, juhâmuššâid, liäibumân já pajalâssâid. Juuŋâin šadda pyeri káđáldâh, jis taid čuággá ovdil ko toh láá pyereest sáppum. Talle muorjijn láá ennuv pektiin, mii lii luándulâš káđáldumeaamnâs. Juuŋâid puáhtá purccođ jieijâs sáápán teikkâ vuorkkiđ čääsist, jiäŋudittum, vorâssäppin, vuoššum säppin teikkâ hillon.

KOVE 3: Junnâ lii koškes já vorâs kuolbâmeecijn, tuoddârij, jeggimeecij já källel myerji.

3.2.4 Stuorrâjeggijunŋa / *Vaccinium oxycoccos* / Isokarpalo

Uccâjeggijunŋa / *Vaccinium microcarpum* / Pikkukarpalo

Sääni anarâškielâliijn kâldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) jeggijunŋa / Sänikirje (Olthuis 2006) stuorrâjeggijunŋa, uccâjeggijunŋa / Luándukirje 1–2 jeggijunŋa / Škoovlâ pirâstiätu 4 jeggijunŋa / Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6 stuorrâjeggijunŋa

Eres sämikielâin: **saN:** giegajokŋa, báddemuorji / **saKs:** reppjonŋ

Vuádušämikielâ: -

Jeggijunŋa nommâ kávnoo vuosmuu tove *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) já tot lii siämmáa häämist meiddei škoovlâ luándukiirjiijn 1–2 já *Škoovlâ pirâstiätu* 4 -kirjeest. Olthuis sänikirjeest kávnoleh târhibeh šlaajâi noomah *stuorrâjeggijunŋa* já *uccâjeggijunŋa*. Meiddei *Škoovlâ biologia já eennâmtiätu* 6 -kirjeest kávnoo nomâttâs stuorrâjeggijunŋa. Stuorrâ- já uccâ- ovdâlahtoseh láá njuolgâ jurgâlusah suomâkielâst já toh muštâleh muorjiijn já ubâ šadoi stuáruduvâst.

Nuorttäsämikielâlâš nommâ lii reppjonŋ, mon jurgâlus anarâškielân ličij riävskájunŋa. Tot ij västid semantlâvt ijge fonetlâvt anarâškielâlii jeggijunŋa noomâ. Pajekielâliih noomah láá giegajokŋa ađai kiehâjunŋa já báddemuorji ađai päddimyerji. Taahkin iä västid semantlâvt anarâškielâlii noomâ. Jeggijunŋa lii kuálussääni, ige tot pyevti lede puáris aalmugsääni, mutâ nuorâb aalmugsäännin tom puáhtá anneed.

Suomâst láá kyehti jeggijunŋašlaajâ: *stuorrâjeggijunŋa* (Kove 4) *uccâjeggijunŋa* (Kove 5) já. *Jeggijunŋa* noomâ vuádu-uási algâ “jeggi” puátá šado šoddâmsaajeest, já loppâuáassin lii aldavaastâ ađai junŋa. Jeggijunŋa nommâ puáhtá anneed nuorâb aalmugnommân sehe ton kukkoduv ete ton kuálussääni häämi tiet. Sänikiirjiijn toh láá fáárust vuosmuu tove Olthuis sänikirjeest. Uccâ- já stuorrâjeggijunŋa miärusuásih láá-uv 2000-lovo lasattâsah šlaajâi noomâid. Oroččij, ete toh láá jurgâlusloovnah suomâkielâst.

KOVE 4: Stuorrâjeggijuunah láá tavemuu Laapist uccáá.

Jeggijuunâ noomâst puáhtá ettâđ, ete šoddâmsajeh láá jeegih, tego karriih já suánjuh. Sehe stuorrâ- ete uccâjeggijuunah láá kuohtuuh táválíih ubâ Suomâst. *Stuorrâjeggijuunah* láá kuittâg tavemuu Laapist uccáá já *uccâjeggijuunah* šaddeh härvii

Suomâ maadâriddoost já merâsuálui alne. Nuuvt ko nommâ jo iätá, ete sehe ubâ šaddo ete uccâjeggijuunâ myerjih láá ucebeh ko stuorrâjeggijuunâst, mutâ kuohtuuh láá siämmáa hiärskuliih. Stuorrâjeegijuunâ myerjih láá ereslágánijn šoddâmsoojijn eres hámásiih já stuárusiih. (Piirainen ym. 1999: 305.)

Nimi *Pikkukarpalo*
 Tieteellinen nimi *Yucca filamentosa*
 Heimo *Crocaceae*
 Paikkakunta *Juonavesi, Pori*
 Kasvupaikka *niemi*
 Pvm *22.6.2008*

KOVE 5: Uccâjeggijuunâ lii jeegij myerji.

Ovdil antibiootij ääigi jeggijuunah kiävttojii kužžävättikuddumij pyreedmân (Törrönen ym. 2008: 45), mutâ oro ete tast lii iše ereslágánijn-uv kuddumijn. Kužžäkuddumij pyredem lasseen jeggijuunáin tálhudii kumeštâstaavdâ, suvreváádu čuávjist, vuoivâsvááduid já vielgis tiälhuid (suomâk. sammas) párnái njäálmist. (Piirainen ym. 1999: 305–306; Luontoportti/isokarpalo).

Oro, ete toivle sämmiliih láá kiävtám jeggijuunâid uccáá, máhđulávt toi suvroduv tiet. Aainâskin tiätu ton kevttimist ij kavnuu. Myerjih láá suvrááh, mutâ toh njalgâšuveh tälviv, já pyeri äigi toi nurâmân lii-uv čohčâ já kiddâ. Jeggijuunâid puáhtá vuorkkiđ nuhtán, toh siäluh pyereest toi suvroduv tiet. Jeggijuunâin šadda njaalgâ säppi, kiissel teikkâ kádâldâh. Tot suápá pajalššâaid já liäibumân. (Piirainen ym. 1999: 305–306.)

3.2.5 Etimâs, etimus / *Vaccinium uliginosum* / Juolukka

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch etimus / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) etimâs / Säämi šadoh (Mattus 1991) etimus, etimâs / Sänikirje (Olthuis 2006) etimus, etimâs / Luándukirje 1-2 etimâs / Škoovlá biologia já eennâmtiätu 6 etimâs

Eres sämikielâin: **saN:** ehtemas / **saSk:** jeättmõš / **Lottojuuvâ:** etornosh

Etimâs nommâ kávnoo sehe *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest ete Sammallahti & Morottaja –sänikirjeest. *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) tot lii aalmugnoomâi peln. Škovlákiirijjn tot kávnoo etimâs-häämist. Pajekielâliih ättimâ, ehtemas já nuorttâlâškielâlâš jeättmõš láá jienâdâhvastuuh anarâškielâlii noomân. Lottojuuvâst lii čallum pajas etimâs etornosh. Pajekielâst nommâ lii ättimâs, ehtemas já nuorttâsämikielâst jeät' tmõš já taah láá jienâdâhvastuuh anarâškielâlii nommân. Nommâ kávnoo meiddei *etimus*-häämist Sänikirjeest (Olthuis 2006) já *Säämi šadoh* (Mattus 1991) -artikkâlist.

Anarâškielâlâš *etimâs* lii neljistaavvâlsâš sääni já ton loppâkiäjus –mâs sáttá lede syergis. Sääni olgohäämi ij sulâstit puáris saaniđ. Taat čuujoot kuittâg toos, ete sänimaadâ lii puáris vuáđusääni, mutâ ton syergis lii uddâsub. Mutâ ko sänivastuuh kávnorejeh eres sämikielâin, nommâ puáhtá toollâđ kielâ jieijâs säännin já ohtâsâšsämmlâžžân, mast lii kezis levânem. Sääni semantlâš merhâšume ij čielgâs.

KOVE 6: Ulmuuh läävejii toollâd etimâs mirhâlâžžân.

Etimâs (Kove 6) lii lahtâ soojij šaddo já tot kávnoo-uv jeegijn, mutâ Tave-Suomâst tot šadda koškásuh soojijn, tego tuoddârijn já kuolbâmeecijn. Tovle ulmuuh iä adelâm ennuv áárvu etimâsân, já tot čoggii talle ko sareh iä lamaš nuuvt ennuv. Motomin ulmuuh tollii etimâs mirhâlâžžân. (Piirainen ym. 1999: 306.)

Etimâs lii tutkum uccáá, nuuvt ko eres-uv myerjih. Kuittâg oro, ete tot lii masa siämmáa pyeri myerji ko sare. Ton ivne lii tevkisčuovjâd, mii puátá antosyaan-amnâsijn, main láá tiervâsvuotâvaikuttâsah. Soorijn láá meiddei ennuv antosyaaneh. Mađe tevkâdub myerji tađe eenâb antosyaaneh láá.

Etimâs muorjijn láá ennuv C-vitamiineh. Myerjih pyeredeh čuávjikolgosij vuáččum já toiguin lii tipšum čuálikuddumeh. Loostâin vuoššum teejâ tuáimá hiäjus poškattemamnâsin. (Rautavaara 1980: 61–62; Piirainen ym. 1999: 306). Itkonen (s. 292) muštâl, ete sâmmiliih láá puurrâm etimâsâid nuhtân teikkâ piärguliemâst. Etimâs puáhtá kevttiđ maangânáál aabâs nuuvt ko eres-uv muorjijd. Tot lii pyeri meiddei oovtâst eres muorjijguin.

3.2.6 Lyeme / *Rubus chamaemorus* / Suomuurain, hilla, lakka

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch lyeme, čoorooh / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) lyeme, čoorooh / Säämi šadoh (Mattus 1991) lyeme, čorohâš, čoorooh / Sänikirje (Olthuis 2006) lyeme, laaddâg, laaddâh, čorohâš, čoorooh / Luándukirje 1–2 lyeme / Škoovlá pirâstiätu 4 lyeme / Škoovlá biologia já eennâmtiätu 6 lyeme

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: čorohâš, čoorooh, laaddâg, laaddâh

Eres sâmiikielâin: **saN:** luomi, luome, / **saKs:** lue'm (Luâm'man)/ **saT:** lūmen

Vuádušsâmiikielâ rek: luomēn

Eres sâmiikielâin: **saS:** laddeh / **saU:** laaddaga / **saPi:** láddak / **saL:** láttak / **sa:** lăddâk / **saKs:** laaddi / **saKld:** lōndex / **saT:** landøk

Vuádušsâmiikielâ rek: lāntek

Eres sâmiikielâin: **saN:** čurruk, **saKs:** čăărak / **saKld:** tšorex / **saT:** tšura^g

Lyeme-nommâ kávnoo sänikirjekäldein *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest Olthuis sänikirje räi ađai tot lii fáárust meiddei Mattus aalmugnoomâi listoost já Sammallahti & Morottaja -sänikirjeest. Škoovlâ luándukiirjiijn tot kávnoo meiddei *lyeme*-häämist. Luámánist láá paldâlâsnoomah *laaddâh* já *laaddâg* sehe *čorohâš* já *čoorooh*.

Käldei miel *čorohâš* já *čoorooh* merhâšume lii ladâhánnáa *lyeme*. *Laaddâh* meerhâš laddâm luámmán. Olthuis sänikirje miel *laaddâg* merhâšume ličij laddâm myerji, mut tot ij muštâl tom, ete lii-uv tot eromâšávt *lyeme*. Ladâhánnáa *lyeme* lii *čorohâš* teikkâ *čoorooh* Mattus aalmugnoomâi listo já Olthuis sänikirje miel. Meiddei *Inarilappisches Wörterbuch* tobdá noomâ *čoorooh*.

Lyeme-sääni jienâvastuuh kávnorejeh paje-, nuorttâ- já tarjesämikielâin. *Lyeme*-sääni lii kuulmâstaavvâlsâš sääni, mon Álgut-tiätuvuáđu miel vuáđusämikielâlii rekonstum háámmán lii *luomēn. Sääni puáhtá toollâđ kielâ jieijâs säännin já ohtâsâšsämmlâžžân. Säänist lii vijđes levânem. Noomâ merhâšumeest ij kuittâg pyevti uáiniđ ohtâvuodâ myerji kevttimân ijge jiešvuodáid.

Maadâ-, ume-, pittäám-, juulev-, paje-, nuorttâ-, kiellâ- já tarjesämikielâin kávnoo jienâdâhvaastâ *laaddâg* teikkâ *laaddâh* noomân. Vuáđusämikielân Álgut-tiätuvuáđu miel Lehtiranta lii macâttâm tom *lāntek -häämist. Meiddei taat nomâttâs lii ohtâsâšsämmlâš já kielâ jieijâs sääni, mon levânem lii vijđes. *Čoorooh*- teikkâ *čorohâš*-saaniij jienâdâhvastuuh kávnorejeh paje-, nuorttâlâš-, kiellâ- já tarjesämikielâin. Kuohtuuh säänih láá kielâ jieijâs säänih ohtâsâšsämmlâš já levânem lii vijđes. *Čoorooh* lii kuulmâstaavvâlsâš sääni já *čorohâš* kiäsâšâm noomin, mon âš-syergis historjá oroččij lemin nuorâb ko vuáđusämikielâ.

Lyeme lii lamaš tehálâš myerji sämmliljd sehe purrâmâššân ete kävppikálvun (Itkonen 1948a: 292). Luámmán merhâšume puáhtá uáiniđ eromâš pyereest myerjist kevttum noomâi meereest. Tot, ete lii lamaš tárbu muštáliđ mon muddoost myerji šoddâm lii, kovvee meiddei tom stuorrâ merhâšume.

Lyeme lii jeggimyerji, já tom kávná enâmustáá tagarijn jeegijn, kost tarfe šadda. *Lyeme* lii kyevtkuátásâš, ađai šovoseh já emikukáh láá eres ohtágâsâin. (Piirainen ym. 1999: 300). *Lyeme* lassaan sehe siemâniñ ete kuhes eennâmverdijnis. Ohtâ ohtágâs sáttá luávdiđ eennâmverdin viijdes kuávlu oolâ já talle ton kukáh láá siämmáá suhâpele. Tot meerhâš tom, ete veikkâ liäđđum ličij aarvâš, myerjih iä veltihánnáá šoodâ, jis kuohtui suhâpele kukáh iä lah tuárvi. (Piirainen ym. 1999: 300.)

Luámáneh, šaapšâ cuoppâ, kyelipyeydi já –liemâ porrojii puoh oohtân purccom. *Luámáneh* piäijojii meiddei pimán, miälkán já suohâdân teikkâ porrojii nuhtán. Sämmiliih vuorkkuu luámánijd farppâlijñ täälvi várás. Vuoššum *luámáneh* meiddei muälssojii eres täviráid. (Itkonen 1948a: 292.) Sämmiliih läävejii mestuđ ađai siävuttiđ luámánijd, soorijd teikkâ juuñâid sehe vuoššum kyele. Purrâmâš kočodui mestân. Koškekyeli siävuttui šadoiguin teikkâ kuolmâsiñ já vuoššui määllin. (Itkonen 1921: 68; Itkonen 1948a: 292.)

Luámánijn láá C- já E-vitamiineh, foolisuvrâ (foolihappo) já sááiguh (Arktiset Aromit/ravintosisäلتö). *Luámánijn* lii eenâb C-vitamiin ko appelsiiniñ (Warenberg ym. 1997: 70) já oovtâ desilitterist finnee oovtâ peeivi C-vitamiinmeeri. *Lyeme* lii puoh njalgasumos vorâsin. Tom puáhtá siäiluttiđ vuoššum hillon, jienâst teikkâ säppin. Myerji bentoesuuvrâ tiet tot siälu pyereest meiddei purccom uámi sääpist. (Arktiset Aromit/Lakka.)

3.3 Muorah

3.3.1 Suáhi / *Betula* / Koivu

Sääni anarâškielâlijñ käldein: Inarilappisches Wörterbuch soahi / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) suáhi / Säämi šadoh (Mattus 1991) soahi / Sänikirje (Olthuis 2006) suáhi / Škoovlâ luándukirje 1–2 suáhi, sonjosuáhi /

Eres sämikielâin: **saS:** soágie/ **saU:** sâáhkee / **saPi:** sâhke / **saL:** soahke / **saN:** sohki, soakke / **saSk:** sue'kk / **saKld:** suəçk

Vuáðusämikielâ rek: s^hkē

Suávi nommâ lii fáárust *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest já ton maŋa *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) sehe Sammallahiti & Morottaja já Olthuis -sänikiirjijn. Škoovlâ luándukiirjijn kávnovejeh noomah *suáhi* já sonjosuáhi. Suávi jienádáhvaastâ kávnoo eres sämikielâin pic tarjesämikielâst adai ume-, pittáám-, juulev-, paje- nuorttâ- sehe kieldásämikielâst. Vuáðusämikielân macâttum nommâ lii *s^hkē. Tade suávi noomâ madduuh láá vuáðusämikielâst. Sääni lii kyevtstaavválsâš, ohtâsâšsämmitlâš já kielâ jieijâs sääni, mon levânem lii viijdes. Noomâ semantlâš merhâšume páácá epičielgâsin.

Sonjosuáhi / *Betula pendula* / Rauduskoivu

Sieivâsuáhi / *Betula pubescens* / Hieskoivu

Sääni anarâškielâlijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) *sonjosoahi* / Luándukirje 1–2 *sonjosuáhi* / Sänikirje (Olthuis 2006) *sonjosuáhi* / Škoovlâ pirâstiätu 3 *sonjosuáhi*, Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6 *sonjosuáhi*

Sääni anarâškielâlijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) *sieivâsoahi* / Sänikirje (Olthuis 2006) *sieivâsuáhi* / Luándukirje 1–2 *suáhi* / Škoovlâ pirâstiätu 3 *sieivâsuáhi* / Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6 *sieivâsuáhi*

Sonjosuávi (Kove 7) já sieivâsuávi (Kove 8) noomâi miärusuásih láá puáttám anarâškielân 1990-lovo aalgâst, ko Ilmari Mattus jurgâlij noomâid pajekielâst. Lii iberdettee, ete täärhib šlaajâi noomah pottii eskin talle, ko tovlle ij lamaš tárbu iärruttállâđ soovijd šlaajâi mielđ nuuvt tárkká. *Luándukirje* 2 (Nuutinen ym 2003: 139) kiävttä noomâ *sonjosuáhi*, mutâ *sieivâsuáhi* lii kočodum tuše suáhhin. Maŋeláá 3. já 6. luoka kiirjijn kávnoo jo nommâ sieivâsuáhi. Puoh tain kiirjijn kiävttoo nommâ sonjosuáhi.

Olthuis sänikirje mielđ sieivâ meerhâš táválâš, eromâšávt ivne mielđ. Lii-uv luándulâš, ete tast lii šoddám miäruštállâmuási Tave-Suomâ táválumosij suáhhin. *Inarilappisches Wörterbuch* muštâl ete sonnjood-verbâ kovvee suáhiuávsi hiäŋgum. Tast šoodâi-uv luándulávt miäruštállâmuási sonjosuáhhin, mon uávsih sonjoh vuáluskulij.

KOVE 7: Sonjosuávi nommâ kovvee, maht uávsih sonjoh vuáluskulij.

KOVE 8: Sieivâsuâhi lii Tave-Suomâ tãvãlumos suãhi.

Nimi: Tunturikoivu
 Tietokirjasta: Tunturikoivu (Matti Mattus 1991)
 Nimi: Tunturikoivu
 Päättökirje: Tunturikoivu, Mattus
 Kuvakirje: Tunturikoivu, Mattus
 Päättökirje: Tunturikoivu, Mattus

KOVE 9: Tuodârsuáhi lii sieivâsuávi vyelišlaajâ.

Tuodârsuáhi / *Betula pubescens ssp. Czrepanovii* / Tunturikoivu

Sääni anarâškielâlinj käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) tuodârsuáhi, láánjá / Sänikirje (Olthuis 2006) laajiš, leejiš, tuodârsuáhi, láánjá

Eres sämikielâin: **saN:** lageš, **saL:** lakim

Paldâlâsnoomah: Laajiš, Leejiš

Laajiš, leejiš teikkâ *tuodârsuáhi* (Kove 9) lii sieivâsuávi vyelišlaajâ. *Säämi šadoh* – artikkâl (Mattus 1991) mielđ laajiš já leejiš láá aalmugnoomah, mutâ toh iä kavnuu Sammallahti & Morottaja -sänikirjeest teikkâ *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest.

Sänikirjeest (Olthuis 20016) toh láá fáarust. *Laajiš* já *leejiš* saanij kiäjus š oroččij lemin syergis, máhđulávt deminutiivkiäjus já toh láá kuulmâstaavvâlsiih noomah. Jienâdâhvaastâ kávnoo paje- já juulevsämikielâin. Tađe noomah pyehtih toollâd ohtâsâšsämmlâžžân, mutâ ton levânem lii kezzi.

Mattus (1991) *Säämi šadoh* -artikkâlist kávnoo nommâ *lâánjá*, mon merhâšumán sun addel nuorâ suáhi. Olthuis sänikirjeest kávnoo siämmáá lekseem, mutâ nuorâ suávi (suomâk. koivun vesa) lasseen tot addel merhâšume *tuodârsuáhi*. Saanij semantliih merhâšumeh iä čielgâs taan tutkâmušast

Tuodârsuáhi lii fáarust Mattus aalmugnommâlistoost já Olthuis sänikirjeest. Suomâkielân nommâ lii tunturikoivu já ruotâkielân fjällbjörk, moi njuolgâ jurgâlus lii tuodârsuáhi ađai toh västideh semantlâvt tuodârsuávi-sääni. Oroččij-uv, ete nommâ lii jurgâluslovnâ eres kielâin. Anarâškielân nommâ lii máhđulávt puáttám suomâkielâ peht. Nommâ kovvee muorâ šoddâmsaje.

Skierri/ *Betula nana* / Vaivaiskoivu

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch skierri / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) skierri / Säämi šadoh (Mattus 1991) skierri / Luándukirje skierri / Sänikirje (Olthuis 2006) suáhi

Eres sämikielâin: **saS:** skierrie / **saU:** skierree / **saPi:** skärre / **saL:** skierre / **saL:** skierre / **saN:** skier're, skierri / **saSk:** skičč̥r̥i / **saKld:** kī'rrej, kīr̥re¹

Vuáđusämikielâ rek: kērrē, kierrē

Skierri (Kove 10) lii suávi suuvâ uánihis jeessân. Nommâ kávnoo jyehi taan tutkâmuš anarâškielâlii käldest ađai *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest, *Säämi šadoh* – artikkâlist (Mattus 1991), sehe Sammallahti & Morottaja já Olthuis -sänikirjijn. Lottojuuvâ kuávlust pajasčallum nommâ, lii skerr. Tot sulâstit nuorttâlâšsämikielâ skičč̥r̥i já tom puáhtá anneeđ anarâškielâ jienâdâhvaastân - siämmáánáál ko maadâ-, ume-, pittáám-, juulev-, paje-, nuorttâ- já kieldâsämikielâliih noomah-uv.

Sämikielâi vuáđuld nommâ lii macâttum vuáđusämikielân *kërrē teikkâ *kierrē adai noomâst láá vuáđusämikielâlih madduuh já levânem sämikielâin lii viijdes. Tot lii kielâ jieijâs sääni. Sääni semantlâš merhâšume páácá epičielgâsin.

Suáhi lii lamaš ohtâ tehálumosijn šadoin sâmmilijd. Tot šadda viijđáht maanġalágánijn soojijn säämist. Tot kávnno meecijn, ridoin, jeegijn já tuoddârijn. Tuodârkuávluin tot lii áinoo muorâ, mii tobbeen šadda, já ton merhâšume lii lamaš vala stuárráb. Sonjosuáhi lii koškásuh soojij muorâ já váátá eenâb čuovâ ko sieivâsuáhi, mii šadda meiddei jeegijn já suoivust. (Mossberg ym. 2005: 84.) Säämist *sieivâsuáhi*, *tuodârsuáhi* já *skierri* láá táváluboh ko *sonjosuáhi* (Lampinen 2014).

Sâmmiliih läävejii kevttiđ nuorâ suáhiloostâid talhâsin kudduumij vuástá. Loostah piäijojii njuolgist häävi oolâ. Kužžâvaavijđ tipšuu vuoššum lostâiguin já luččâtaavdá vuoššum suáhipárhoin. (Warenberg ym. 1997: 80.) Tast finnejii talkkas meiddei čalmetaavdân, liásmán, kuorsâttâhân já kunnâpuákun (Lukkari ym. 2006: 11).

Suáhipáárhust rahtii viermij kobdottâsâid já tedduid. Páárhush, muorâst já paahijn sâmmiliih raahitij liitijđ (Itkonen 1948a: 300). Tiäđust-uv suávist finnij meid huksim- já puáldimmuorâid. Kuátán finnejii oovsijn vuáláá, mon oolâ tyelji pieijui. Čuoškah iä kivsedâm kuádist, ko skierriuávsih puáldojii tuulâst já tast šoodâi suovâ (Linné 1991; 88).

Kiđđuv suáhimuorâin finnee määihli, já tom sâmmiliih-uv láá kiävtám. Nisoneh já párnááh nurrii määihli já tot juhhui nuhtán teikkâ toos vuoššui ruuvâšsuohâd teikkâ ruuvâšmääli. Määihli lasseen sâmmiliih láá puurrâm suávi njale (suomâk. *koivun mäihä*) Tom puáhtá voskáđ suávi teikkâ peesi ruŋgoost korrâkeerdi vyelni. (Itkonen 1948a: 290.) Määihli merhâšumeest muštâl tot, ete kiđđuv teivâddijn ááhuh läävejii koiĵâdiđ kyeimistis: Maht tist mäihli kolgá (Itkonen 1948a: 290.)

Nimi Varvaslehti
Tieteellinen nimi Betula nana
Heimo Betulaceae
Paikkakunta Pettilampi, Nurmee
Kasvupaikka raie
Pvm 2.9.2000

KOVE 10: Skierri lii suávi suuvâ uánihis jeessân

3.3.1.1 Suáhikuobâr já tyeqli

Suáhimuorâin šaddeh kyehti ärbivuáváláš kevttim peeleeest teháliih čáánáh láá *tyevli* já *suáhikuobâr*. Tyeqli já suáhikuobâr láá mieskâdeiieekuobbâreh, moh kávnovej lostâmuorâin, távjá soovijn. Kuobârtavdâ njuámu ko muorâ rungo lii vahadum já kuobâr piäsá tast siisâ. Toh koddeh muorâid ääigi miel. (Halmetoja 2012: 14, 28, 53.)

Kuohtuin čáánáin láá kuheh almugij kevttimärbivievih maailmist. *Tyeqli Inonotus obliquus* lii kevttum juhâmuššân já talhâsin maanġalágánij taavdâi pyereedmist. *Suáhikuobâr* lii pelestis lamaš teháláš aamnâs tuulâ cokitmist já pohčâsij pyereedmist. (Halmetoja 2012: 38–54, 243–245.)

Suáhikuobâr / *Fomes fomentarius*

Sääni anarâškielâlijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) soahikuobâr / Sänikirje (Olthuis 2006) suáhikuobâr

Suáhikuobbâr nommâ kávnoo *Säämi šadoh* -artikkâlist (Mattus 1991) sehe Olthuis sänikirjeest. Mattus (1991) *Säämi šadoh* -artikkâl miel tot lii aalmugnommâ. Tot lii kuálussääni, já tot tiet tot ij pyevti lede puáris vuáđusääni, mutâ nuorâb aalmugnommâ tot puáhtá lede. Miärusuási noomâ tyehin lii iššeedšaddo adai suáhi, mon rungoost tot táválávt šadda. Noomâ vuáđu-uási “kuobâr” lii kollektiivnommâ. *Säämi šadoh* –artikkâl (Mattus 1991) miel *suáhikuobâr* meerhâš čáánášlaajâ *Fomes fomentarius*. *Inarilappisches Wörterbuch* kovvee suáhikuobbâr monniilágán turdáas kuobbârân, mii šadda puáris soovijn. (ILW III: 149; Olthuis 2007: 121–122, 380.)

Suáhikuobârist rahtui *tyevli*. Sämmiliih läävejii pyerediđ pohčâs tuovlijn, eromášávt päni- já uáivipohčâs. *Tyeqli* pieijui rašes saje oolâ já cokiittui já kuodđui coohâđ. (Itkonen 1948b: 450–451; Halmetoja 2012: 243.) Linné (1991: 135) iätá, ete meccisämmiliih läävejii kevttiđ suáhikuobbâr kuáđist ton suovâ tiet, moin sij kuávnejii čuoškâid meddâl. Suáhikuobbârist rahtui tyeqli, mii kevttui tuulâ cokitmân ovdilgo tullâsäägih lijji kiävtust (Halmetoja 2012: 243).

Tuulâ cokitmân suáhikuobbârist kalga kollođ korrákeerdi já pillikeerdi meddâl. Tast páácá kuobârmuđusâš aamnâs, mon kalga vuoššâđ lipeä- teikkâ soodaliemâst, meidiđ já tuoppiđ timesin kiedâiguin. Siämmáa kuobârmuđusâš aamnâs puáhtá kevttiđ kintâlin. Tom ij taarbâs kiedâvuššâđ tađe eenâb, ko čuoppâđ pitázin já kyedđiđ šaddo-ooljon ijjân. Meiddei tyevli suápá kintâlin. Taggaar časkes puálá mangâ tiijme. (Halmetoja 2012: 253; 256.)

Tyevli /Inonotus obliquus /Pakurikäpä

Sääni anarâškielâlinj käldein: Inarilappisches Wörterbuch tyevli / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) tyevli / Säämi šadoh (Mattus 1991) tyevli / Sänikirje (Olthuis 2006) tyevli

Eres sāmikielâin: **saS:** duävlaa / **saU:** dyöw'lee / **saPi:** tē'wlē / **saL:** duovlle / **saN:** duovli, duow'le / **saSk:** tu'vll / **saSk:** tūṽl̥ / **saKld:** tūṽl̥^e

Vuádušāmikielâ: tōvlē

Suomâ-sämmilâš vuádukielâ: takla

Eres kielah: kärj: takla

Tyevli nommâ kávnnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest, *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) aalmugnoomâi juávhust já Sammallahti & Morottaja sehe Olthuis - sänikiirijn. Tyevlist láá kyehti semantlii merhâšume. Tyevli (suomâk. pakuri) lii čapis čááná, mii šadda lostâmuorâi rungo alne. Mutâ nommâ lii kevttum meiddei amnâsist, mon finnee suáhikuobbârist, mii kiävttoo ulmui pohčâsij pyereedmân (suomâk. moksa, taula). (ILW III: 339.)

Tyevli nommâ kávnnoo vijďáht sāmikielâin. Jienâdâhvaastâ kávnnoo maadâ-, ume-, pittáám, juulev-, paje-, nuorttâ- já kieldâsāmikielâin. Álgut-tiätuvuádu mielt Lehtiranta lii macâttâm noomâ vuádušāmikielân *tōvlē* –häämist. Sääni lii kuittâg vala puárâsub ko vuádušāmikielâ. Tyevli nommâ kávnnoo meiddei kärjilkielâst *takla*-häämist. Tyevli lii macâttum suomâ-sämmilâš vuádukielân *takla*- háámmán. Tyevli lii pyereest tubdum ovdâmerkkâ baltialijn lovnâsaanijn (Häkkinen 1990: 244), mii lii puáttám

nuorttâmeerâsyemmilii vuáđukielân já vuáđusuomâkielâ peht sâmiikielâid (SSA 3: 276). Taan puáris sääni semântlâš merhâšumeest ij lah tiätu.

Algâalmugij kooskâst moksibustio-pyeredem, mast tyevli kiävttoo, lii vijďáht tubdum.

Moksibustioست suáhikuobbârist rahtum tyevli teikkâ Inonotus obliquus-čááná piäijoo akupunktiočuággá oolâ, tot cokiittuvvoo já kuáđđoo coohâđ. (Halmetoja 2012: 51; 243, Itkonen 1948b: 450–451.)

Algâalmugij kooskâst moksibustio-pyeredem, mast tyevli kiävttoo, lii vijďáht tubdum. Moksibustioست suáhikuobbârist rahtum tyevli teikkâ Inonotus obliquus-čááná piäijoo akupunktiočuággá oolâ, tot cokiittuvvoo já kuáđđoo coohâđ. (Halmetoja 2012: 51; 243, Itkonen 1948b: 450–451.)

Maailmist *tyevli* kevttim ärbivyevih láá kuheh, já tot kevttui tiervâsvuođâ paijeentoollâm já eellimave kuhedem tiet. Tuovlijn tipšuu ovdâmerkkân purrâs, tuberkulos, diabetes, jieškote-uvlágán čuávjitaavdâid teikkâ lišketaavdâid. Tyevlist láá paijeel 200 antioksidanttid sehe eres amnâsuásih moh láá pyereh tiervâsvuotân já moh aktiivlávť vuástálisteh virusijđ, bakteerijđ já purrâsseelâid. Tot nannood vuástálistemnaavcâid já iššeed leencui vuástá. (Halmetoja 2014: 35–54; Rautavaara 1980: 115–116.)

Soodij maŋa *tyevli* lâi Suomâst vijďásávt kiävtust kâähvi saajeest, ko olmâ kâähvi ij finnim. Tovlâáh sâmmiliih láá kiävttâm tom meiddei teejân já talhâsin. Eromâšávt nuorttâsâmmiliih juheh ennuv teejâ já sij láá nuurrâm tyevli tejâamnâsin. Yrjö Mattus (2014) já Ilmari Mattus mielđ ulmuuh läävejii tovlē vuoššâđ viehâvis tyevliliiemâ, moiguin sij paainii pumbulviermijđ (Ukkonen 2014: 27–29). Meiddei *Inarilappisches Wörterbuch* muštâl, ete tom puáhtá kevttiđ päinimân (ILW 3: 339).

Tyevli kalga nuurrâđ tuše ellee muorâin, vâi ton pehtilis amnâseh vaikutteh. Tom ferttee njizzeđ muorâst várugávt já vahâgittiđ muorâ nuuvť uccáá ko máhđulâš. (Halmetoja 2012: 124). Nuurrâm maŋa tyevli kannat čuoppâđ pittáážin já kuškâdiđ. Tom puáhtá kevttiđ oles tyevlin, pittân teikkâ milluđ jáávvun. Mađe ucceeb pittân tom kiävtťá, tađe eenâb puorijđ amnâsijđ finnee. (Halmetoja 2012: 137).

Tyevlist puáhtá vuoššâd liemâ teikkâ teejâ. Tyevlist vuoššum liemâ suápá šaddo-, kuobâr- teikkâ piärgumáálân, myerjijuhâmušâi teikkâ pajalâs vaalmâštmân. Liemâst šadda meid njaalgâ käähvi. Tyevliteejâ puáhtá kevttiđ argâpeeivi määlistmist čääsi saajeest, ovdâmerkkân riisi finnee tast fiijnâ smaakâ, ivne já tiervâslijd amnâsijd. (Halmetoja 2012: 214–233).

Lii tehálâš mušteđ, ete *tyevli* ij kannat kevttiđ siämmáa ääigi antibiootijguin, eromâšávt penisilliinijguin. Voorákáđaldumestimtalkkâsijd teikkâ suonâsiskáldâs glukoos ij pyevti kevttiđ siämmáa ääigi tuovlijn. Vises tutkâmtiätu tai ohtâsâšvaikuttâsâin ij kuittâg lah. (Halmetoja 2012: 99–100.) Motomin kâldeeh várutteh tast, ete tyevli ij soovâ talle, jis lii kuobârallergia. Halmetoja mielđ tiätu tyevliallergiast ij lah registeristum, mutâ sun muštoot, ete persovnlíih reaktioh láá ain máhđulíih (Halmetoja 2012: 95).

3.3.2 Siedgâ, Puájui, Ráidi, Ostomuorâ / *Salix caprea* / Paju, (Metsä)rait

Salix-suuvâ šlaajâin láá aainâs-uv vittâ aalmugnoomâ anarâškielân: *siedgâ*, *puájui*, *ráidi*, *ostomuorâ*, *enâmispuájui*. Jis kâldein láá anarâškielâlij *Salix*-šlaajâi aalmugnoomâi ohtâvuodâst tiedâlâšnommâ adelum, tot lii *Salix caprea*, mii čuujoot tiätu šlaajân. Ain tiedâlâšnommâ ij lah kâldein tárkkilubboht adelum. *Inarilappisches Wörterbuch* já Sammalalahti-Morottaja sänikirjeh iä čielgii tom, et mon *Salix*-suuvâ šlaajâst lii koččâmâš. *Säämi šadoh* –artikkâl (Mattus 1991) já Olthuis sänikirje tiäđui mielđ puoh taah vittâ aalmug noomâ tárgutteh siämmáa šlaajâ ađai *Salix caprea*.

Siedgâ

Sääni anarâškielâlijn kâldein: Inarilappisches Wörterbuch *siedgâ* / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) *siedgâ* / Säämi šadoh (Mattus 1991) *siedgâ* / Sänikirje (Olthuis 2006) *siedgâ* / Luándukirje 1–2: *siedgâ* / Pirâstiätu 4 ruopsissiedgâ / Sisčääsih ruopsissiedgâ

Eres sämikielâin: **saS:** sierke **saL:** siergga / **saN:** siedga

Vuáđusämikielân: sieðke

Nomáttâs sieđgâ kávnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest, Sammallahti & Morottaja –sänikirje, *Säämi šadoh* –artikkâl (Mattus 1991) aalmugnoomâin, Sänikirjeest (Olthuis 2006) sehe škovlâkiirjijn kávnoo nomáttâs sieđgâ. *Pirâstiätu 4-* já *Sisčääsih* –kiirjijn lii meiddei nommâ ruopsissieđgâ.

Sieđgâ-sáánán jienâdâhvaastâ kávnoo maadâ- juulev- já pajekielâin. Vuáđusämikielân macâttum nommâ lii *sieðke*. Oroččij, ete sääni madduuh láá aainâs-uv vuáđusämikielâst já sääni levânem sämikielâin puáhtá toollâđ vijdesin. Nomáttâs lii puáris kielâ jieijâs sääni.

Puájui

Sääni anarâškielâlijn käldein: *Inarilappisches Wörterbuch* poajui / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) puájui / *Säämi šadoh* (Mattus 1991) poajui / Sänikirje (Olthuis 2006) puájui / Škoovlá luándukirje 1–2: sieđgâ, puájui, šelislostâpuájui / Škoovlá pirâstiätu 4 puájui

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: ostomuorâ, räiđi, eeennâmpuájui, enâmispuáju,

Eres sämikielâin: **saN:** boaggjo / **saSk:** p̧aj̥^a / **saSk:** p̧aj̥, puajă, puäi / **saA:** puih / **saKld:** p̧aj̥, p̧aj̥^a

Káidushyelkkikielah: **mordE:** poj / **mordM:** poju / **komi:** bađ, pi / **ud:** bađ, pi

Vuáđukielah: **SuPeVK:** pajiv / **UgVK:** poj̥- / **SuUgVK:** p̧ajiw, pajiw / **SaVK:** pewê / **UrVK:** paj̥₃

Puájui kávnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest sehe sänikiirjijn já *Säämi šadoh* -artikkâl (Mattus 1991) aalmugnoomâi peln. Škovlâkiirjijn láá noomah puájui já šelislostâpuájui. Jienâdâhvaastâ anarâškielâlii puájui-sáánán kávnoo nuorttiipele sämikielâin ađai nuorttâ-, äkkil- já kieldâsämikielâin sehe pajekielâst. Suomâ-ugrâlâš vuáđukielân rekonstum nommâ lii p̧ajiw já urâililâš vuáđukielân paj̥₃.

Anarâškielâlâš *puájui*-sääni madduuh láá tađe aainâs-uv suomâ-ugrâliih, mutâ sätth leđe puárásuboh-uv. Vastuuh kávnogh meiddei čuávuvâin káidushyelkkikielâin: ersämordva-, okšamordva-, komi- já udmurt kielâin. Permilâš- já samojedikielâin láá epivises vastuuh (SSA 2; 293). Sääni semantlâš merhâšume lii epičilegâš.

Ostomuorâ já eennâmpuáju/enâmispuáju

Sääni anarâškielâliijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) ostomuorâ / Sänikirje (Olthuis 2006) ostomuorâ

Ostomuorâ nommâ kávnoo Mattus (1991) *Säämi šadoh* -artikkâl aalmugnoomâin já Olthuis sänikirjeest. *Ostomuorâ*-lekseemist láá kyehti uási: miärusuási osto já maajeeb uási pajetuávádâh muorâ, main lii talle ovdâstittum nommâ ostomuorâ. Pajekielâst kávnoo jienâdâhvaastâ *ostomuorra*.

Anarâškielân osto meerhâš liemâ, moiguin puáhtá ostodid naahkijd. *Inarilappisches Wörterbuch* miel (II: 289–290) ostoh válđogh muorâin, moh pyehtih leđe om. poijuuh, suveh teikkâ leeibih. Párkku valdui enâmustáá siedgâin teikkâ poijuin já tondiet eidu taah muorah láá kočodum meiddei ostomuorrân. (Itkonen 1948a: 317.)

Eennâmpoiui teikkâ *enâmispoiui* iä kavnuu vastuuh eres sâmiikielâin. Pajekielâst kávnoo lekseem ostu, mon merhâšume lii párkku já nuorttâsâmiikielâst ástt, mon semantliih vastuuh láá anarâškielâst párkku, poijuu korrâkeerdi já ostoliemâ. Taah kulmâ anarâškielâlii säänih láá kuálussäänih, iäge toh pyevti leđe puáris säänih, mutâ nuorâb aalmugnoomah toh kal láá.

Eennâmpuáju já *enâmispuáju* láá kuálussäänih, moi jienâdâh teikkâ semantliih vastuuh iä kavnuu eres sâmiikielâin. Taan vuáđuld taid puáhtá toollâđ uđđâsub aalmugnommân. Eennâm- já enâmis- miärusuásih čujotteh enâmân. Tast paijaan juurdâ, ete láá-uv noomah adelum uánihis puájuišlaajáid, moh láá vyellin adai šaddeh eennâm alda.

Eres sāmikielâin: saN: ráidá

Nommâ *räidi* kávnoo sehe *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) aalmugnoomâi peln ete Olthuis sänikirjeest. Pajekielân kávnoleh noomah ráidá já ráida, moh láá anarâškielâlii noomâ jienâdâhvastuuh. Semantlâš vaastâ pajekielâst lii stáhpi. Nuorttäsämikielâst-uv kávnoo semantlâš vaastâ puäimuõrr. Suomâkielân *Salix caprea* -muorâ nommâ lii raita, mii meerhâš muorâ noomâ lasseen säärgis. Suomâkielâlâš nommâ puátá tast, ete stuorrâ muorâi páárhust láá ciägusárgáh. (Piirainen ym. 1999: 166).

Räidi lii kyevtstaavvâlsâš sääni, mon peeleeest tom puávtáččij toollâđ anarâškielâst puáris säännin. Nommâ lii kuittâg luávnejum pajekielân suomâkielâst (SSA 3: 41). Anarâškielân nommâ lii puáttám máhđulávt pajekielâ peht teikkâ njuolgist suomâkielâst já tot čielgee sääni uánihisvuodâ anarâškielâst. Suomâ hyelkkikielâin láá jienâdâhvastuuh suomâkielâlii raita-sáánán áđai ton algâpuáttim lii tobbeen puáris. Anarâškielâlâš lovnâsääni sulâstit puáris kâldeekielâ sääni. Paje- já anarâškielâi lasseen nommâ ij kavnuu eres sāmikielâin. Tađe nommâ ij lah ohtâsâšsämmlilâš, mutâ nuorâ aalmugnommân tom puáhtá toollâđ.

Tutkâmušâst pajanij jurduu, ete puoh *Salix*-suuvâ aalmugnoomah lijji máhđulávt kevttum kollektiivnommân stuárráábijn šlaajâin (verdid suomâk. paju), moh lijji miestuuh teikkâ muorah. Mun arvâlâm, ete tiedâlâšnommâ *Salix caprea* lii máhđulávt ovtâstittum puástuvuáđuld teikkâ liijkâs vijđáht *Salix*-šlaajâi anarâškielâlijn nomâiguin. *Salix caprea* (Kove 12) lii tuše ohtâ *Salix*-suuvâ šlaajâin. Puátteevuodâst ličij-uv tárbu tutkâđ já miäruštállâđ tärhibeht mii lii eidu *Salix caprea* anarâškiel nommâ.

Inarilappisches Wörterbuch (III: 111) mielđ *siedgâ* ličij ucceeb ko puájui áđai oro ete miestui já muorâi hámásiijn poijuin monniilágán iäruttâlmân lii lamaš tárbu. Tast paijaan koččâmâš, ete láá-uv siedgah já poijuuh tuše eres stuárusiih miestuuh já muorah, eres šlaajah vâi lii-uv iäruttâlmân miinii eres suujâid. Itkonen (1948a: 317) muštâl, ete párkku valdui almaa alosii ostust teikkâ kulmâ meetter kukkosii siedgâst.

Taan vuáduld oroččij-uv, ete toвле ij lamaš tárбу iäruttállâđ *Salix*-suuvâ šlaajâid nuuvt tárkká, iäge táválíih ulmuuh tubdâmgín sierâ siedgâšlaajâid. Ađai anarâškielâliih aalmugnoomah iä veltihánnáa iäruttâl šlaajâid, pic iäruttâlmân sáttá leđe miinii keevâtlíjd suujâid, om. muorâi kukkodâh. Täärhib šlaajâi nomâtem tárбу lii šoddâm eskin tááláa ääigi, om. kirjij jurgâlempargo tiet teikkâ viijđasub sahhiivuodâ tiet.

Ucebíjd siedgâid já poijuid ko miestuid já muorâid, ij tarbâšâm veltihánnáa toвле iäruttállâđ mahtengin, ko tain ij lamaš eromâš kevttimmerhâšume. Taah šlaajah láa-uv finnim noomâid eskin oppârâhtusij noomâi ráhtim peht. Ovdâmerkkân siemin *Salix*-suuvâ jesânist lii kiärunlostâ *Salix herbacea* (suomâk. vaivaispaju). Ilmari Mattus lii jurgâlâm taam pajekielâst 1990-lovo aalgâst (Mattus 1991: 13).

Táálááh oppârâhtusíih *Salix*-suuvâ šlajânomâttâsah láa anarâškielâst suullân 30. Aalmugnoomah *siedgâ* já *puájui* láa kiävtust oppârâhtusij noomâi vuáđu-uáassin. Taan tutkâmuš lahtosin lii šaddonommâlisto (Lahtos 3), mast puáhtá uáiniđ, maht *Salix*-suuvâ šlaajah láa tááláa nomâttum.

Siedgah, ostomuorah ađai poijuuh láa tonjâseh, muorah teikkâ miestuuh, moh šaddeh vijdáht maangâlágániijn soojijn. Siedgâšlaajah ruossâlistojeh koskânis (Hämet-Ahti ym. 1998: 194) já ton tááhuš šlaajâid lii vaigâd tubdâđ tárkká. Suomâst šaddeh 26 siedgâšlaajâid. Ko rekinist ruossâlistum šlaajâid fáárun, toh láa ohtsis suullân 50. (Luontoportti/pajut).

Sämmíliih láävejii kevttiđ *siedgâi* já *pojui* páárhust vuoššum ostočääsi ađai páárho šišne sehe sovskammui já -pihtâsij vaalmâštmân. Nähki killáa njuoskâsvuodâ pyerebeht, ko tot lii kiedâvuššum ostočassijn. Eres-uv lostâmuorâi, tego *leeibi*, *suáhi* já *rääidi*, páárhuh tuhhiittui. Párhoin puáhtá meiddei päiniđ. (Itkonen 1948a: 315–320.) Párkkui lii tehálâš aamnâs nähki- já sovstuojiijn vala onne-uv.

Ulmuh láa kiävtám *siedgâid* kuhháa ärbivuáválii táálhudmist. Ärbitiäđu mielđ tom puáhtá kevttiđ uáivipohčâs, leesmi já kumeštâstaavdâi pyereetmist. Vaikutteijeeamnâs siedgâin lii asetyylisalisyy-l-nommâsâš suvrâ já siämmáa amnâsist valmâštuvvoo Asperiin-taalhâs. (Rautavaara 1980: 115) Aalmug kooskâst lii táválávt tiäťu ton puorijn

vaikuttâsâin vorrâsuonâtavdáid, mast meiddei Lönnrot muštoot (FF 3: 356–362). Totkein láá maanġálágáneh uáinuh tast, kii finnee asperiinist iše vorrâsuonâtavdáid (terve.fi).

KOVE 12: Ráiđi *Salix caprea* lii ohtâ Salix-suuvâ šlaajâin.

3.3.3 Pihlájâš, Pihlejâš / *Sorbus aucuparia* / Pihlaja

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch pihlejâž / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) pihlejâš / Säämi šadoh (Mattus 1991) pihlejâš / Sänikirje (Olthuis 2006) pihlájâš, pihlejâš / Škoovlâ luándukirje 1–2 pihlejâš / Škoovlâ pirâstiätu pihlejâš

Eres káidushyelkkikielah: mordE: pižol / tšer: pəzələ / votj: palež / syrj: peljš / vog: pit'šār / ost: pēt'ər

Nuorttameerâsyemmilâš vuáđukielâ: pihlejâž

Eres kielah: su: pihlaja

Pihlejâš nommâ kávnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest sehe *Säämi šadoh* -artikkâl (Mattus 1991) aalmugnoomâin já škovlâkiirjijn. Taan häämist nommâ lii Sammallahti & Morottaja já Olthuis -sänikiirjijn. *Pihlájâš*-häämist tot kávnoo tuše Olthuis sänikirjeest. Pihlejâš lii kiäsásâm noomin, já sääni loopâ –jâš sulâstit deminutiiv kiäjus ađai sääni lii suorgiittum.

Pihlejâž lii nuorttameerâsyemmilii vuáđukielâ häämi. Eres sämikielâin iä lah jienâdâhvastuuh pihlájâš- teikkâ pihlejâš-sáánán. Anarâškielân nommâ *pihlejâš* lii lovejum suomâkielâst. Káidushyelkkikielâin láá vastuuh, moh láá tollum visesin. Tuurkikielâst kávnoleh siämmáasullâsiih noomah pileš / meleš / mičär, moh sätth lede loovnah suomâ-ugrâlâškielâin, mutâ saanij koskâvuodah láá epičielgâseh (SSA 2: 351). Pihlejâš-noomâ puáhtá toollâđ puáris suomâ-ugrâlâš säännin (Häkkinen 1989: 178–181).

Pihlejâš (Kove 13) lii almolâš muorâ ubâ Suomâst eereeb tuodârjolgâdâsâin. Tot šadda masa maggaar enâmist peri, mutâ jis raavvâdamnâseh iä lah ennuv, tot páácá uánihážžân. Pyereeb enâmist tast šadda stuorrâ muorâ. Pihlejâš liäđu tuše čuovviis soojijn. Kukáh já myerjih láá ennuv táválávt jyehi nube ive. (Piirainen ym. 1999: 166–167.)

KOVE 13: Pihlejš lii almolâš muorâ ubâ Suomâst eereeb tuodârjolgâdâsâin

Eromâšávt sämmilij kevttimärbivuovijn ij kavnuu tiätu. Mudoi *pihlejš* lii kal lamaš almugij taalhâs- já purrâmuškiävtust. Loostâid puáhtá kevttiđ teejân já puoh pyeremus äigi toi nurâmân lii algâ- teikkâ koskâkeesi. Meiddei kukkâin šadda pyeri teejâ, mast lii pyeri mandel haajâ. (Rautavaara 1942b: 283.) Ärbitiädu miel pihlejšmuorjigijn láá tipšom leesmi já kepisvaaivijd. Myerjih lasetteh kužžâvuáčuttem sehe išedeh činehumtaavdâst já manemušvaaivijn (Rautavaara 1942b: 288).

Pihlejšmuorjijn lii ennuv C-vitamiin já raavvâdamnâseh. Rautavaara koččo-uv tom smavvâ omenin tondiet ko oovtâ myerjist láá maan̄gah amnâseh eenâb ko omenist.

Muorij smakkâ lii suvráá, mutâ tot varijist muorâst nuubán já muorjijd kannat-uv smakkiistid ovdil nuurrâm, et selvân mon muorâ myerjih láá pyreh. Čohčâtálvi, vuosmui puolášij maŋa, lii pyeremus äigi nuurrâđ muorjijd, tastko talle suvrodâh láivu. (Rautavaara 1942b: 284.)

Pihlejâšmuorjijd puáhtá valmâštid maanġânáál purrâmâššân. Kuškâdum teikkâ jiänġum muorjijd lii älkkee kevttid leeibiliäibumân, määllin, juhâmuššâid, hillon teikkâ suohâdân. Muorjijn šaddeh pyreh hiloh, lihčâseh, sääpih já njuvdoseh sehe marmelaadih. Pihlejâšmuorjijd puáhtá meiddei siävuttid veikkâ porkkanáid já eres muorjijguin. Kááhvân puáhtá pihted muorjijd teikkâ sääpi čarvumpasâttâs oovtâst puohlágánij ruottâsijgin. (Rautavaara 1942: 286 – 288.)

3.3.4 Leibi /*Alnus incana* / Harmaaleppä

Pikkâleibi /*Alnus glutinosa* / Tervaleppä

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch lejbi / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) leibi / Säämi šadoh (Mattus 1991) leibi / Škoovlâ luándukirje 1–2 leibi, pikkâleibi / Škoovlâ pirâstiätu 4 leibi, pikkâleibi / Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6 leibi

Vuáđusämikielân: leajpē

Eres sämikielân: **saS:** liejbie / **saU:** leibee / **saPi:** lej, p`p`jè / **saL:** lei`pē / **saN:** leaibi, læi`be / **saSk:** leä`pp, räá`nesleä`pp / **Lottojuuvâ:** liep.

Káidushyelkkikielah: **mordva:** l`epe, l`epä /

Eres kielah: **lie:** liepa / **lat:** liepa / **toPre:** leipa

Nommâ *leibi* kávnnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest, Sammallahti & Morottaja – sänikirjeest já *Säämi šadoh* (Mattus 1991) –artikkâlist. Škoovlâ luándukirjijn já Sänikirjeest (Olthuis 2006) láá lekseemeh leibi *Alnus incana* já pikkaleibi *Alnus glutinosa*.

Pikkâleeibi (Kove 15) noomâ miärusuási oro lemin jurgâluslovnâ suomâkielâ säänist tervaleppä. Nuorâ pikkâleeibi loostah láá turdááh (Piirainen ym. 1999: 208) já mun arvâlâm, ete miärusuási kovvee tom. *Leeibi*-sääni jienâdâhvastuuh kávnnojeh maadâ-, ume-, pittäám- juulev-, paje- já nuorttäsämikielâin. Vuáđusämikielân macâttum nommâ lii *leajpē*. Tovlâá perussikielân macâttum nommâ lii *leipa*. Leibi-sääni madduuh sätth tade lede baltialiih, mutâ lovnâmadduuh láá epičielgâseh (SSA 2: 64–65; Häkkinen 1990: 204). Leeibi puáhtá anneđ suomâ-volgálii ahekeerdi säännin (Häkkinen 1990: 203–204). *Leeibi* semântlâš merhâšume ij čielgâs.

Nimi *Harmaleppä*
 Tieteellinen nimi *Alnus incana*
 Heimo *Betulaceae*
 Paikkakunta *Haukivuori*
 Kasvupaikka *Ratapihka*
 Pvm *19.8.2000*

KOVE 14: Leibi lii almolâš muorâ ubâ Suomâst

KOVE 15: Pikkâleeibi noomâ miärusuási oroččij kuvviimin, ete muorâ loostah láá turdááh

Leibi (Kove 14) lii almolâš muorâ ubâ Suomâst. Tot šadda ridoin, aijuin, meecijn, rotoenâmiijn já luodâi piällást. Leibi koočât loostâid ruánáájin já tondiet toh láá pyereh raavâdamnâseh piäldust teikkâ muorâkäärdist. Maadâ-Suomâst leibi šadda muorrân, ko vist Tave-Suomâ leibi lii táválávt vyelišlaajâ *Alnus incana ssp. kolaënsis*, mii páácá miestân (Mossberg ym. 2005: 85; Piirainen ym. 1997: 208–209.)

Šišne ruopsis ivne finnejii leibipáárhust. Sämmiliih läävejii suoskâd leeibi páárho já šišne siämmáa ääigi já tánávt päiniđ naahkijđ ruopsis čulgáin. Nubbe vyehi lái čaacciđ näähki ostočääsist. (Itkonen 1948a: 319; Linné 1991: 78–79.) Ruopsis ivne finnejii meiddei vorrâruottâsist (Linné 1991: 79). Tááláa ääigi leeibi vuolâttâsah kiävttojah kyele suovâstmân.

3.3.5 Riätká / *Juniperus communis* / (Koti)kataja

Sämiriätká / *Juniperus communis ssp. Nana* / Lapinkataja

Sääni anarâškielâliijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch rátká, reätká, ráđkká / Sänikirje (Sammallahti ym. 1993) rátká / Säämi šadoh (Mattus 1991) rátká, riätká, ráđkká / Sänikirje (Olthuis 2006) rátká, riätká, ráđkká / Škoovlá luándukirje 1–2 riätká

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: ráđkká, rátká

Eres sämikielâin: saN: reatká

Sääni anarâškielâliijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch kooskas

Eres sämikielâin: saS: gasŋes / saU: gasskas / saPi: gasskas / saL: gaskas / saN: gaskkas / saSk: kōōškās / saKld: kęskas

Vuáđusämikielâ: keŋes

Riätká sehe ton paldâlâsnoomah rátká já ráđkká kávnogeh *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest, *Säämi šadoh* (Mattus 1991) –artikkâlist sehe sänikirjeest (Olthuis 2006). Sammallahti & Morottaja –sänikirjeest sääni lii rátká-häämist já škoovlá luándukirjiijn tot lii *riätká*. Puáris ortografia mielđ tot čalloo reätká já ton häämist sääni kavnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest. *Inarilappisches Wörterbuch* tobdá šlaajâ meiddei *kooskas*-noomáin. Jienâdâhvaastâ *riätká*-säänán já ton variaatioid kávnoo tuše

pajekielâst. Sääni *riätká* puáhtá toollâđ ohtâsâšsämmilâžžân, mutâ ton levânem sämikielâin lii kezzi.

Kooskas-noomân, mii kávnnoo *Inarilappisches Wörterbuch* –kirjeest, jienâdâhvastuuh kávnnojeđ viijđáht eres sämikielâin adai pajekielâst maadâ-, ume-, pittáám-, juulev-, paje-, nuorttâ- já kioldâsämikielâin. Sääni macâttuvvoo maadâsämikielân häämist *kesnyes*. Taat meerhâš, ete *kooskas*-sääni kulá ohtâsâšsämmilijđ já kielâ jieijâs saaniđ. Koččâmâšâst lii nuuvt puáris sääni, ete semantlâš merhâšume ij čielgâs. Sääni levânem lii viijdes. Sääni –s-kiäjus čuujoot toos, ete sääni sátáččij lede suorgiittum. Eres-uv sämikielâin säniloopâ s oro lemin syergis.

Riätká lii almolâš miestâ, mii šadda meecijn, jeegijn, källein, kuátuenâmiijn já luodâi piällâst. Sämiriätká lii vyeligâš, eennâm mielđi šaddee já tuodârkuávluin táválâš šlaajâ. Riätká visseeh láá ruánááaseh já sáppum myerjih láá čuovjâdeh. Myerjih njiäpcojeh eskin kuálmád keesi čohčuv. Riätká puáhtá eelliđ kuhháá já tot sáttá lede 1000-ihásâš (Piirainen ym. 1999: 153).

Riätkámuorjiijn vuoššum teejâ kevttui činehumtaavdân, paijeelmiärálii puáskumân já kužžâpocceeváddoid. Myerjih lasetteh kuužâ, čuávjikolgos já sääpi (suomâk. *sappi*) vuáčuttem. Riätkámyerjih iä soovâ jis láá manemušvääivih iäge meiddei párnái vuástá leijee nisonáid. (Piirainen ym. 1999: 153.) *Riätká* lii ucánjáhháá mirhâlâš, mutâ táválávt smavvâ meerijđ puáhtá kevttiđ (Evara 2014: 3).

Maanġah tobdeh riäđhá piärgu- já vuolânjadosin, mutâ vuoššum juhâmuššân-uv tot lii hersku. Teejâ puáhtá vuoššâđ sehe muorjiijn, oovsiijn ete versoin. Visseeh suápih pyereest tipšomoljon. (Holmberg, Eklöf & Pedersen 2007: 38.) Muorjiijđ puáhtá čuággiđ ubâ ive, mutâ puoh pyeremuuh tot láá mañneed čohčuv. Meiddei versoid já oovsiijđ puáhtá kevttiđ kuás peri (Rautavaara 1942: 36).

Riätkámyerjisiiráp

Vuošâ muorjijd siemin čäcimeerist já iäruttâl muorjijd meddâl.
 Vuošâ muorjijd nube keerdi uddâ čääsist siämmáánaál.
 Ovtâstit kuohtuid liemâid já vuošâ suáhum räi
 Njaalgâ siiráp suápá veikkâ pajalâššáid teikkâ juhâmuššáid .
 (Rautavaara 1942a: 37).

3.3.6 Peeci /*Pinus sylvestris* /Metsämänty

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch peeci / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) peeci / Säämi šadoh (Mattus 1991) peeci / Sänikirje (Olthuis 2006) peeci / Luándukirje 1–2 peeci

Paldâlâsnoomah anarâškielâst:

Eres sämikielâin: **saS:** biesdie / **saU:** biehtsee / **saPi:** biehtse / **saL:** biehtse / **saN:** beahci / **saSk:** pie'cc / **saKld:** piedtš^E / **saT:** piedtše / **Lottojuuvâ:** pjjetsh

Vuáðusämikiela: pēcē

Káidusshyelkkikielah: **mordva:** pitše, pitšä / **tšeremis:** pəntšə, pūnt'sö / **votjak:** pužim / **syrjáán:** pože m

Eres kielah: su: petäjä

Peeci kávnoo taan tutkâmuš sänikirjekäldein *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest Olthuis-sänikiirján peeci-häämist. Jienâdâhvaastâ kávnoo vijdáht sämikielâin: maadâ-, ume-, pittáám, juulev-, paje-, nuorttâ-, kioldâ- já tarjesämikielâst. Vuáðusämikielân nommâ macâttuvvoo häämist pēcē. Suomâkielâst lii nomâttâs petäjä, mii šlaajâ vuáháduuttám noomâ paldâlâsnoommâ. Lottojuuvâ kuávlust lii pajasčaallum nommâ pjjetsh. Jienâvastuuh láá meiddei káidusshyelkkikielâin suomâ-mordvâlâš já suomâ-permilâškielâin. Peeci-sääni puáhtá-uv luuhâđ suomâ-permilii ahekerdi säännin. (Häkkinen 1989: 187, 189.) Peesi noomâ semantlii merhâšume lii taan ääigi tiäđui vuáðuld máhđuttem selvâttiđ.

Peeci lii sidhes muorâ, mii šadda sehe enâmist, mast láá ennuv raavvâdamnâseh ete enâmijn, main toh láá uccáá. Čuovâ tot kuittâg váátá, ijge tot piergii stuorrâ muorâi suoivust. *Peeci* lii ubâ Suomâst almolâš muorâ suullân Aanaar - Njiävđám - Iänuduv Gárasavvon -linje rái. Ton taavaabeln šaddeh ohtuunis peesih, eereeb Aanaarjuuvâ, Ucjuuvâ já Puálmáguuvâ leevijn láá vala vijđes pecimeecih-uv. (Piirainen ym. 1999: 159.)

Tovle peesist finnij kuolmâs, mii lâi tehálâš jávuamnáš sámmilijđ já tot lasettui-uv maangâlágánijđ purrâmâššáid. Kuolmâs pieijui ovdâmerkkân piärgu- teikkâ kyelimáálán, kyeliliemân já suohâdân. Anarist sámmiliih läävejii liäibuđ tast teikkâ siävuttiđ tom eres jávuiguin. (Itkonen 1948a: 288–289.) Sij kevtii sehe *pees*i ete *kuosâ* piihâ navdâšemamnâsin (Itkonen 1921: 77).

Sámmiliih läävejii kevtiiđ piihâ puohmuđusij vaaivij tipšomân (Itkonen 1948b: 449–474). Almolávt *pees*i ihešoddâmkeerdijn (suomâk. kerkkä) vuoššum siirápáin já teejain ulmuuh tipšuu kuorsáttuv já kiđđavaibâmvuodâ. Pecikuáccceoljólávgu kevttui leesmi já haavij tipšomist. (Piirainen 1997: 160.) C-vitamiin pecikuácccein lii ennuv, eromâšávt tälviv (Holmberg ym. 2007: 72). Pikkâ já piihâst rahtum vuoidâseh išedeh liškevaaivijn já haavij puárránmist (Itkonen 1948b: 453–456).

3.3.7 Kuosâ / *Picea abies* / Kuusi

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch kuosa / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) kuosâ / Säämi šadoh (Mattus 1991) kuosâ / Sänikirje (Olthuis 2006) kuosâ / Škoovlá luándukirje 1–2 kuosâ

Vuádušämikielâ: kōse

Eres sämikielâin: **saS:** guose / **saU:** guassa / **saPi:** kuossa / **saL:** kuossa / **saN:** guossâ, guossa / **saSk:** kuõss / **saKld:** kuõss / **saT:** k̄jss / **Lottojuuvâ:** kuos

Aldahyelkkikielah: **ink:** kuusa / **lyydi:** kūži / **ve:** kuž / **va:** kūsi / **viro:** kuusk / **li:** kūzə(z)

Káidushyelkkikielâh: **mordva:** kuz / **tšeremis:** kož / **votjak:** kyz / **syrjáán:** koz / **voguli:** howt / **ostjakki:** hut / **jurakki:** hādī / **enets:** kari, kadi / **taigi:** ku´a / **selkuppi:** gūt / **kama:** ko´, kot / **taigi:** kat

Kuosâ-lekseem kávnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest, Sammallahti & Morottaja sänikirjeest, *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991), škovlâkiirijn sehe sänikirjeest (Olthuis 2006). Jienâdâhvaastâ kávnoo jyehi sāmikielâst já vijdáht alda- já káidushyelkkikielâin. Kuosâ kulá-uv uuraallâš ahekiärdán, nuuvt et sääni madduuh láá urâlâš vuádukielâst. (Häkkinen 1989: 166–170; SSA 1: 460.) Vastuuh láá čujottum meiddei uuraallâš kielâkode ulguubeln, om mongoliakielâlâš *huši* (SSA 1: 460). Noomâ semantlâš merhâšume lii epičielgâš.

Kuosâ šadda meecijn já jeegijn. Kuosâ váátá kuittâg šoddâmsaajeest eenâb raavvâdamnâsijd ko peeci. Tavemuu Suomâs tot ij šoodâ. Kuosâ šadda masa ubâ Suomâst, mutâ tot váilu tuodârkuávluin já merâsuolluin (Metsätieteiden laitos 2006).

Säämist peeci lii táválub muorâ ko kuosâ, mutâ vissásávt sâmmiliih läävejii kevtiđ tom tain soojijn, kost tot šadda. Paanij putestem tiet sij láá suoskâm kuosâkääsi siämmáánáál ko pecikääsi-uv (Itkonen 1948a: 290). Mudoi-uv kuosâ kevttim lii siämmáásullâsâš ko peesi kevttim. Kuosâkuácein lii tálviv ennuv C-vitamiin, veikkâ ij aaiabâs siämmáá ennuv ko peesist. (Holmberg ym. 2007: 48.)

Kuosâpikkâ tuššâd bakteerijd já toin puáhtá-uv tipšod haavijd. Vorâs, kirkes já njarbâdis pikkâ lii puoh pyeremus, mutâ korrâ pikkâ-uv annoo. Sehe kuosâ- ete pecikuáceeh suápih juhâmuššân, já uddâ ihešoddâmkeerdijd puáhtá puurrâđ nuhtán (Holmberg ym. 2007: 48.) Kuosâ ihešoddâmkeerdijn puáhtá vuoššâđ siirâp siämmáánáál ko peesist. Kuorsâttuv, leencu, kiddâvaibâmvuodâ, kepispoceekuddum já leesmi tipšuu toin. Kuáceelávgu helppij leesmi- já vuoijâmorgaanvaavijn. (Piirainen ym. 1999: 199.)

3.4 Ruáhuviärdásiih šadoh

3.4.1 Mielkkiruávuh

Sämmiliih läävejii kevttiđ ruánáá šaddoid já muorjijd poccuumielhist. Mielkki jiäñuttui, valmâštui vuástan, loppittui teikkâ suvrodui. Šadoh kiävttojii loppitmân já suuvrodmân. Miälkán lasettui mañgii myerjih teikkâ ruánáá šadoh. (Itkonen 1921: 50–58.) Taan tutkâmušâst láá mielkkiruávuin fáárust *tavečuovjisjerjâ*, *sälttisyeinih*, *iävrü*, *puurrâmrääsi*, *kievânjuolâs* sehe *cissáátivgâ*.

3.4.1.1 Tavečuovjisjerjâ /*Cicerbita alpina* /Pohjansinivalvatti

Sääni anarâškielâliijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) tavečuovjisjerjâ / Sänikirje (Olthuis 2006): tavečuovjisjerjâ

Eres sämikielâin: saN: jeađjá, jearjá, jearji, jierji jeađja, jearja, davvealitjearja

Nomâttâs *tavečuovjisjerjâ* lii jurgâlum 1990-lovo aalgâst pajekielâlii säänist davvealitjearja. Algâuásih tave já “davve” láá sehe semantliih ete jienâdâhvastuuh já tot kovvee tom levânem ađai tot lii šlaajâ, mii šadda tavveen. Koskâuási čuovjis “alit” säänih láá semantliih vastuuh já toh kovveješ šado čuovjis ivne. Anarâškielâlii noomâ majemuš uási, jerjâ, já ton pajekielâlii jienâdâhvastuu merhâšume lii epičielgâs.

Tavečuovjisjerjâ lii ollâ šaddo, mast láá čuovjisviolet kukáh. Tot šadda lahtâ soojijn, kost enâmist láá ennuv raavvâdamnâseh. Tom puáhtá kavnáđ juuvâi já aijui aldakuávuin, rotoenâmijn sehe suánjuin. (Warenberg ym.1997: 83.)

Sämmiliih vuošši tavečuovjisjeerjâ já siävuttii čuoppum šado poccuumielhiijn oovtâst iävroin teikkâ sälttisuoinijn (Samimuseum/eatnansaddu). Nuorâ šadoi veerdih porrojii nuhtán ton mañja ko siđhes korrákerdi valdui meddâl. Linné (1991: 71–72) muštâl, ete šaddo lâi sämmilijd uápis já puurrâmrääsi já sälttisyeini lasseen tot lâi sijjân herskušaddo. Linné jieš ij lijkkuum toos já ton kievrás smaakân:

He (samelaiset) pitävät sitä hyvin herkullisena, mutta minua eivät houkutelleet nämä suupalat, jotka ilman suolaa ja öljyä olivat liian kitkeriä.

Tavečuovjisjeerjâ veerdijd puáhtá čuoppâđ já čaaccid, vâi ton viehâvis smakkâ lappuuččij. Ton maŋa tot lii pyeri aamnâs määlistmist teikkâ salatist. Veerdih siäiluh meiddei puolâščuhheest. (Samimuseum/eatnansaddu.)

3.4.1.2 Sälttisyeini /*Rumex acetosa* (ssp. *acetosa*) /Niittysuolaheinä

Kuolbäsälttisyeini /*Rumex acetosella* (ssp. *acetosella*) /Ahosuolaheinä

Sääni anarâškielâlijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) *sälttisyeini* / Olthuis iävtuttâs Anarâš-loostâst *kuolbäsälttisyeini* / Sänikirje (Olthuis 2006) *sälttisyeini*

Eres sämikielâin: *saN:* *sältesuoidni, guolggajuopmu* (ahosuolaheiä)
saKs: *ke'ddsä'lttsuei'nn, sä'lttsuei'nn*

Sälttisyeini-nommâ lii *Säämi šadoh* (Mattus 1991) -artikkâl aalmugnoomâi peln já tot lii adelum *Rumex acetosa* (ssp. *acetosa*) –šlaajân. *Sälttisyeini* lii kuálussääni já ton nommâ lii uddâsub aalmugnommâ. Oro, ete nommâ ličij jurgâluslovnâ suomâkielâst teikkâ pajekielâlâš sältesuoidni-säänist. Nuorttäsämikielâst lii nommâ *sä'lttsuei'nn*, mii lii anarâškielâlii sääni jienâdâhvaastâ. Sälttisyeini nommâ kovvee šado smaakâ.

Rumex acetosa (ssp. *acetosa*) lii anarâškielân kočodum tuše sälttisyeinin, mutâ tot tarbâšičij täärhib šlajânoomâ. Ton puávtáččij nomâttid om. suomâkielâ mielđ já talle nommân šodáččij *nijttosälttisyeini*. *Sälttisyeini* toimáččij juávhu kollektiivnommân. Sälttisuoini juávhust láá vyelišlaajah já tondiet lii tárbu iärvttállâđ taid tárkká.

Marja-Liisa Olthuis lii iävtuttâm ive 2000 *Anarâš-loostâst Rumex acetosella* –šlaajâ nommân *kuolbäsälttisyeini*. Miäruštállâmuási, kuolbâ, kovvee ton šoddâmsaje, mii lii koškâsub ko (*nijtto*)*sälttisyeinist*. Pajekielâlâš noomâ guolggajuopmu (kuolgâ adai soovsâ) ij västid semantlâvt anarâškielâlii noomâ. Suomâkielâlâš nommâ ahosuolaheinä kovvee šado šoddâmsaje, mutâ kuolbäsälttisyeini ij lah njuolgâ jurgâlus tast.

Anarâškielâlih noomah láá meiddei säämisäلتtisyeinist *Rumex acetosa ssp. Lapponicus*, segissäلتtisyeinist *Rumex acetosella ssp. tenuifolius* já tiänušäلتtisyeini *Rumex graminifolius*. Säämisäلتtisyeini lii táváláš tuodârkuávlui (nijtto)säلتtisyeini vyelišlaajâ. Nommâ säämisäلتtisyeini kovvee šado eennâmtiedâlii levânem. *Segissäلتtisyeini* nommâ kovvee loostâi häämi já *tiänušäلتtisyeini* noomâ šlaajâ eennâmtiedâlii šoddâmsaje.

Kuolbäsäلتtisyeini luánduláš šoddâmsajeh láá kallein já čunoienâmiijn já enâmiijn, mast iä lah ennuv raavvâdamnâseh. (*Nijtto*)säلتtisyeini lii lahtâsub soojij šaddo, mii kávnnoo vorâs kuolbâmeeciijn já niijtoin. Kuohtuuh säلتtisyeinih šaddeh meiddei soojijn, maid ulmuuh láá kiedâvuššâm. (Mossberg ym. 2005: 100.) Tuodârkuávlui säلتtisyeini lii táválávt *Rumex acetosa ssp. acetosa*, mii lii nijttosäلتtisyeini vyelišlaajâ (Warenberg ym. 1997: 71).

Tovle *säلتtisyeini* kevttui poccuumielhi suvrodmist. *Säلتtisyeini* vuoššui čääsist já toos lasettui mielkki. Oovtâst säلتtisuoiniijn lasettuvvojii motomin *puurrâmrääsi* kukáh teikkâ tavečuovjisjerjâ. Valmâš mielkki pieijui liitán teikkâ kuámuicuávján já tom puovtij vuorkkid kuhheeb-uv ääigi veikkâ enâmist. (Linné 1991: 40–41; Itkonen 1921: 78–80.) Itkonen (1921: 79–80) muštâl, maht säلتtisyeini vuoššui manġâ tiijme määllin, mii talle lasettui miälkán. Suu miel säلتtisyeini lâi nuuvt tehálâš, ete varrim meridui uásild šado šoddâmsoojij vuáđuld.

Párnááh läävejah smakkiistállâđ *säلتtisyeini*, mutâ purrâmâškevttim lii Suomâst vájâldittum. Ton loostah já nuorâ versoh tuáimih pyereest piinaat saajeest. Siemâneh lasettuvvojeh liäibán. Kiddâkeesi ääigi loostah já versoh láá puoh pyeremuuh, já toh kiävttojah táválávt oovtâst eres šadoiguin. (Rauravaara 1942b: 174.)

Säلتtisyeini smakkâ lii sälttáá teikkâ suuvrâ já tot addel-uv purrâmâššân fiijnâ smaakâ. Säلتtisuoiniijn lii oksaalsuvrâ (oksaalihappo), mii ij lah tiervâslâš ulmuid, jis tom kiävttä ennuv. Ton tááhust, säلتtisuoiniijguin sehe eres šadoiguin, main lii oksaalsurvâ, kalga juuhâđ mielhi. Mielhi kalsium tááhust suvrâ suáhu kásánittem háámmán. (Rautavaara 1976: 177). Ulmuuh, kiäin láá manemušvääivih, iä pyevti kevttiđ säلتtisuoiniijd.

Toivo Rautavaara (1942b: 174) addel ovdâmeerhâ tast, maht sälttisyeini puáhtá mälístid:

Sälttisyeinimääli

Vääldi kuámmir tievâ sälttisyeiniloostâid

Vuošâ 5 miinut vuojâst

Lasseet 1,5 litter liemâ

Suuvrâst smavvâ leibipittáin já manefiskâdâssáin

Njadoseh smaakâ miel

3.4.1.3 Iävr̥u / *Oxyria digyna* / Hapro

Sääni anarâškielâlij̥n käldein: Sänikirje (Olthuis 2006) iävr̥u

Eres sämikielâin: **saN:** eavru / **saSk:** hiävr̥u

Iävr̥u nommâ lii lovnâ pajekielâst. Pajekielân nommâ lii *eavru*. Marja-Liisa Olthuis lii iävtuttâm noomâ Anarâš-loostâ vyesimáánu 2000 numerist já tot lii váldum kiävtun 2000-lovvoost. Nuorttäsämikielâst kávnoo nommâ *hiävr̥u*, mii lii anarâškielâlii sääni vaastâ. Anarâškielâ nommâ lii kuittâg čielgâsávt puáttâm jurgâluslovnân pajekielâst. Noomâ semântlâš merhâšume páácá epičielgâsin.

Sälttisuoinij tavesuhâlâš *iävr̥u* šadda tuoddârij lahtâ soojijn, muotâviippâmijn, aijui ridoin, niijtoin já källein. Tom puáhtá meiddei šoddâdid̥ muorâkäärdist. Meccikuávluin tot lii härvinâš vuomijn. (Warenberg ym. 1997: 86)

Sämmilij keevtij iävr̥u poccuumielhist ton suuvrodman siämmáanáál ko sälttisyeini-uv. Iävr̥ust lii oksaalsuvrâ já ton smakkâ lii siämmáálágán ko sälttisyeinist. *Iävr̥u* kevtui meiddei oovtâst eres šadoiguin. (Itkonen 1921: 80, Piirainen ym. 1999: 319 .) Nuorâ loostah já mudoi-uv tom puáhtá mälístid̥ já kevttid̥ aaiabâs nuuvt ko sälttisyeini já siämmáid aášijd kalga mušted̥ oksaalsuuvrâst meiddei iävr̥u puotâ.

3.4.1.4 Puurrâm rääsi / *Angelica archangelica* / Väinönputki

Sääni anarâškielâ lijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) puurrâm rääsi / Sänikirje (Olthuis 2006) puurrâm rääsi / Škoovlâ pirâstiätu 5 puurrâm rääsi

Eres sâmi kielâin: **saN:** olbmoborranrássi / **saSk:** poorrâm rää'ss

Puurrâm rääsi nommâ lii aalmugnommâ, mii lii *Anarâš*-loostâ listoost já meiddei Olthuis sänikirjeest já kávnoo *Škoovlâ pirâstiätu 5* –kirjeest. Nuorttäsâmi kielâlâš poorrâm rää'ss västid anarâškielâlii noomâ. Pajekielâlâš noomâ olbmoborramrassi jurgâlus lii ulmuipuurâm rääsi. Anarâš- já nuorttäsâmi kielâ lijn noomâin ulmui-miärusuási váilu, mutâ sáttá leđe, ete ääigi mielđ toh láá pááccám meddâl. Lii meiddei máhđulâš, ete nommâ lii luávnejum uáni hâžžân pajekielâst

Puurrâm rääsi nommâ kovvee tom, ete šaddoost lii ulmuid stuorrâ merhâšume puurrâm šaddon. Suomâ kielâst mangâ vuovdâš addošlaajâ láá finnim nommânis ellee noomâ. Tot meerhâš, ete šaddoost ij lah stuorrâ árvu ulmuid teikkâ ulmuuh iä pyevti kevttiđ tom mahten. (Luontoportti/väinönputki).

Kirjelâšvuodâst kávnovej pajekielâliih noomah, moh muštâleh *puurrâm rääsi* merhâšumeest ulmuid, om. leäsmirassi, olbmoborramrassi teikkâ samirassi (Snellman 1996: 17–18). Puáris mainâs mielđ Arkkieŋgâl Rafael máttááttij ulmuid mon árvusâš puurrâm rääsi lii já maht tom puávtáččij kevttiđ. Puurrâm rääsi tiedâlâš suhânommâ lii *Angelica* puáris mainâs mielđ (Luontoportti/väinönputki.) Merkkân šado tehálâšvuodâst lii Linné (1991: 33–34) huámmášume, ete sâmmilijn (pajekielân) láá eromâš noomah, moh čujotteh šado oosijd já eres ihásijd šaddoid:

Urtas, vuosmuš ive ruottâs, mast ij lah
 Fatno, vuosmuš ive šaddo
 Botsk, nube ive šaddo
 Rasi, korrum poccee verdi.

Puurrâm rääsi lii Tave-Suomâ stuorrâ já njävhis pocceeräsi lii. Tot váátá lahtâ eennâm, mast láá raavvâdamnâseh. Tot šadda tuodârkuávluin, juuvâ- já jävriridoin.

Puurrâmrääsi lii kyevti- teikkâ kuulmâihásâš já tot jáámá liäddum maŋa (Siida/eatnânšaddu).

Puurrâmrääsist lii ennuv C-vitamiin (Siida/eatnânšaddu). *Puurrâmrääsi* lii lamaš merhâšittee šaddo sämmilijđ já ubâ šaddo ruottâsijn kukkáid kevttui. Tot kevttui njadon, purrâmâššân já talhâsin. Koškes ruotâs kevttui talhâsin, verdi, loostah, já liäduseh porrojii. Veerdi lii times liäddumääigi räi, já tom kalga-uv nuurrâđ purrâmâššân ovdil tom. (Itkonen 1948a: 290–291.) Talhâsin sämmiliih kevttii puurrâmrääsi eromâšávt kumeštâstaavdâin já čuávjivaavijijn (Rautavaara 1942b: 180).

KOVE 16: Puurrâmrääsi liäduš

Kiddâkeessiv *puurrâmrääsi* nuorâ veerdih porrojii nuhtán já puásuipaimâneh läävejii tuálvuđ kidduv ruottâsijđ nisonáid skenkkân. (Itkonen 1948a: 290–291.) Sämmiliih pieijii liädušijđ (Kove 16) suvrâmiälkán já vuoššii tom (Linné 1991: 36). Nuorâ vuoššum loostah piäijojii miälkán já toh vyerkkejuvvojii käldei, kost toh urruu kiidâ räi (Itkonen 1948a: 290). Sämmiliih láá vuoššâm puurrâmrääsist já sukkârist hilo (Rautavaara 1976: 208):

Puurrâmräasihillo

Korrii puurrâmrääsi veerdijd já čuopâ pittán.
Piejâ kiämnán sukkârijd pele puurrâmrääsi tiädust já suddâd tom.
Lasseet puurrâmrääsi já vuošâ nuuvt kuhháá, ete tot timmáán
Puurâ hilo veikkâ leeibi alne.

Puurrâmrääsi kevttimmáhđulâšvuodah láá viijđáseh. Viehâvis smaaikâ tááhust tot lii pyeri njados, saalaat-, purrâmâš-, juhâmuš- já pajalâsraavvâdaamnâs. Siemâniđ puáhtá kuškâdiđ já kevttiđ siämmáánaál ko ruottâsiđ-uv. Loostâid kannat nuurrâđ kiđđuv ovdilgo smakkâ kiävrü (Piirainen ym. 1999: 311).

3.4.1.5 Kievânjuolâs /*Epilobium angustifolium* / Maitohorsma

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch kiev-njuoll, kieuu-njuol, kievŋal / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) kievânjuolâs, kievânjuolâ / Säämi šadoh (Mattus 1991) kievânjuolâs, kievânjuolâ / Olthuis iävtuttâs Anarâš-loostâst kievânjuolâs, kievânjuolâ / Sänikirje (Olthuis 2006) kievânjuolâs, kievânjuolâ / Škoovlâ luándukirje 1–2 kievânjuolâš

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: kievânjuolâ

Eres sämikielâin: **saN:** horbmá, gieganjuolla / **saSk:** kiõggnjuõll

Kievânjuolâs nommâ kávnoo sehe Sammallahti & Morottaja ete Olthuis –sänikiirjiijn, *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest já *Säämi šadoh* (Mattus 1991) -artikkâl aalmugnoomâin. Škoovlâ luándukiirjiijn tot lii *kievânjuolâš*-häämist. Pajekielâlâš gieganjuolla já nuorttäsämikielâlâš kiõggnjuõll láá jienâdâhvastuuh anarâškielâlâš sáánán. Sämikielâlijn noomâin oroččii lemin ohtâsiih madduuh. Nommâ lii kuálussääni ađai puoh puárásumosijd aalmugnoomáid tot ij kuulâ, mutâ nuorâb aalmugnommân tom puáhtá anneeđ.

Miäruštállâmuásist lii kiehâ-sääni akkusatiivhäämist já vuáđu-uáassin lii sääni “njuolâs”. Lii epičielgâs, maht kiehâ lii ovdâstittum kievânjuolâsân. Šaddo sáttá lede kiännii mielâst njuollâs hámásâš, ko tot liäđu.

Kievânjuolâs šadda čuovjis kuolbâmeecijn, rotoenâmiijn, luodâi piällást já eres áávus soojijn. Tot lii mangii vuosmuš šaddo čuopâttuvvâst teikkâ meccipuálu maŋa. Kievânjuollâs siemâneh levâneh älkkeht piegâ fáárust já tondiet tot lávdá jotelávt uddâ soojijd. Tot ij kuittâg killáá kištottállâm stuárráábij šadoiguin, pic láppoo stuárráábij šadoi suoivust. (Piirainen ym. 1999: 148.)

Kievânjuolâsáin läävejii tipšod párnái njáálmán šoddâm vielgis tiálhuid (suomâk. sammas) (Lukkari ym. 2006: 102). Sämmiliih vuoššii já pieijii kievânjuollâs loostâid poccuumielhist vuoššum vuástán. Ton kuškâdum ruottâsiijn láá rahtum käähvih já jáávuh (Piirainen ym. 1999: 148). Kievânjuollâs soksâmiiguin tevdii kuádâid já liiba uloin kuuddum láigi kinttálváaimun-uv (FF 3: 317). Káárján *kievânjuolâs* piemmui ton tááhus, ete talle kärji poojij eenâb . (FF 3: 148.) Šado suomâkielâlâš nommâ puátá-uv tast, ete kievânjuolâs pieijui káärji purrâmâššân mielhi puovtâdem pyeredem tiet (Luontoportti/maitohorsma).

Kievânjuolâs lii eromâš pyeri puurrâmšaddo já ton kevttim lii-uv lasanâm. Loostâin lii ennuv C-vitamiin já sehe nuorâ versoh ete loostah láá pyereh saalaatamnâseh. Versoh pyehtih kevttiđ siämmáánáál ko parsakaalâ. Taid puáhtá vuoššâđ sálttičääsist já puurrâđ vuojáin. Koške teikkâ vorâs loostâin šadda pyeri teejâ. Loostâin puáhtá valmâštiđ jáávuid, moh suápih pyereest liäibán. (Piirainen ym. 1999: 148.) Kukkáin-uv puáhtá valmâštiđ juhâmuš teikkâ kevttiđ taid purrâmâšâi heervâtmân. Ruottâsiij smakkâ lii vorâsin kievvrâs, mutâ mánupoojij mielđ tot láivu adai ruottâsiijđ kannat siäiluttiđ koškesin já kevttiđ maŋeláá (Rautavaara 1976: 84).

3.4.1.6 Cissáátivgâ /*Pinguicula vulgaris* / Siniyökönlehti

Cissáátivgâ nommâ kávnoo *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) já Olthuis sänikirjeest, mutâ ij puárásuh käldein. Tot kulá nuorâb aalmugnoomâi juávkun, mon Mattus lii čáállám pajas eenikielâlijn sárnoin. Noomâst láá kyehti uási. Miäruštállâmuáassin lii cissááš-sääni genetiivhäämi já vuáđu-uáassin lii tivgâ. Sämikielâid tivgâ-sääni lii puáttám suomâkielâ peht. Sääni lii onomatopoeetlaš já tot kovvee tiivgâ jienâ (SSA 3: 301). Jienâdâhvastuuh iä lah eres sämikielâin.

Cissáátiivgâ liäduš lii tiivgâ hámásâš já oro, ete tondiet šaddo lii finnim vuáđu-uási nommân tivgâ. Marja-Liisa Olthuis (2007: 271–272) lii miäruštállâm náguskirjestis, ete nommâ cissááš kulá puáris aalmugnoomâi juávkun, mutâ ton tärhis ahe lii epičielgâs. Tááláá cissááš lii *Parus*-suuvâ suhânommâ, mutâ tolebiššáá puáris aalmugkielâst tot kovvejii puoh uánihis luudijd, main ij lamaš tađe stuárráb merhâšume (Olthuis 2006: 119, 190). Sáttá lede, ete miäruštállâmuáassin nommâ lii adelum tondiet, ete lodeh, cissááh, okeh tivrijd cissáátiivgâ loostâin.

Cissáátivgâ šadda käldein, ridoin, čäcijeegijn já eres lahtâ soojijn, mutâ meiddei tuoddârijn. Cissáátivgâ kiävtá tiivrijd raavvâdamnâsin. (Mossberg ym. 2005: 563). Aaibâs vises tiätu eidu tast, ete sâmmiliih liččii kiävtám cissáátiivgâ ij lah. Ruotâ Laapist tiätu tom kevttimist lii, mutâ vissásávt ij pyevti ettâđ, ete lijji-uv sij sâmmiliih (Linné 1991: 20–21; Itkonen 1921: 51).

Puáris kevttimvyevih kuittâg *cissáátiivgâst* láá. Ko cissáátiivgâ loostah piäijojeh lieggâ miälkán, muttoo mielkki suvremiälkán, mii lii vanneepime teikkâ pimemuđusâš. (FF 2: 258). Nubbe puáris vyehi lii mielhi suvrodem kuškâdum teikkâ millum cissáátiivgâ loostâin. Šaddo levâttui mielkkilite siäinán já mielkki muttoo suvrâsin. (Itkonen 1921: 51.) Kuálmád vyehi lii sillim. Ko mielhi liäšku sillei, mast láá vorâs cissáátiivgâ loostah, valmâštuvvoo pime (Linné 1991: 20). Puoh tágárijn vuovijguin mielhist finnee suvre, main puáhtá suvrodiđ čuávuvâš tove. Skandinaavisijn kielâin *cissáátiivgâ* nommâ lii-uv pimerääsi (Luontoportti/siniyökönlehti).

Cissáátiivgâ loostâin finnee sääpi, moiguin puáhtá pyeredid haavijd kuusâi njiižijn teikkâ kovņid tiihijd uáivist. Sääpi puáhtá kevttid nuhtán teikkâ tom puáhtá čaaccid piellivâsoljon. (FF 2: 258.) Tággáár oljo puávtáččij kevttid meiddei ulmui haavij pyereedmân.

3.4.2 Eres ruáhuviärdásiih šadoh

Mielkkiruávui lasseen sámmiliih láá kiávttám eres-uv ruáhuviärdásijđ šaddoid. Taan lovvoost kiedâvušâm šaddoid, moiguin sámmiliih láá tipšom om. taavdáid já kiávttám taid puurrâmšaddon. Kiedâvušâm meiddei káskee veikkâ tast iä lah sámmiliih kevttimärbivvevih.

3.4.2.1 Vuojârääsi /*Taraxacum officinale* / Rikkavoikukka

Sääni anarâškielâlijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) rivgoo-oaivi, vuojârääsi / Sänikirje (Olthuis 2006) rivgoouáivi

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: rivgoouáivi

Eres sâmikielâin: **saN:** vuodjarási, rivgoaivi / **saKs:** vuõjjlie'đ'di

Kuohtuuh anarâškielâliih noomah *vuojárääsi* já ton paldâlâsnommâ *rivgoouáivi* láá jurgâlusah pajekielâst. Anarâškiel nommâ vuojârääsi lii pajekielâlâš vuodjarási, nuorttäsâmikielâlâš vuõjjlie'đ'di já suomâkielâlâš voikukka-nomâttâsâi semantlâš vaastâ. Suomâkielân nommâ lii puáttám kuká fiskis ivneest, mii mušttoot vuojâ (Piirainen ym. 1999: 65). Oroččij, ete nommâ lii luávnejum suomâkielâst sâmikielâid. Suomâkielân vuojârääsist láá ennuv noomah já maŋgii toh čujotteh vuojâ-sáánán. (Suhonen 1936: 368–370; Piirainen ym. 1999: 65).

Anarâškielâlâš *rivgoouáivi* já pajekielâlâš rivgoaivi –noomâi miäruštállâmuási puátá rivgoo-säänist. Vuáđu-uassin lii ruumâš jeessân uáivi. Tain saanijn lii šoddâm kuálussääni. Sáttá leđe, ete nommâ kovvee tom, ete vuojârääsi lii levânâm Sämienâmân

mäddin tego rivgooh. Nubbe molsâiähtu sâtáččij lede, ete tot kovvee rivgoo nissoon vuoptâi ivne já tondiet šaddo ličij kočodum rivgoouáivin. Mutâ siämmáá ääigi tot sáttá lede epinjuolgâ vyehti ettâđ tom, kost šaddo lii puáttám sāmikuávlun.

Suomâst láá suullân 500 vuojárääsišlaaijâđ já tárhis šlaajâid sáttá lede vaigâd miäruštállâđ. Vuojárääsih šaddeh pirrâ Suomâ. (Hämet-Ahti ym. 1998: 451.) Suomâkielâlâš nomáttâs voikukka lii kollektiivnommâ. Anarâškielâst vuojárääsi tuáimá šlajânommân oovtâ šlaajân. Mutâ anarâškielâst-uv ličij pyeri vâridiđ *vuojárääsi*-noomâ kollektiivnommân já nomáttiđ šlaajâid tárhibeht.

Vuojárääsi ruottâseh láá kuheh já toh láá jieñâlâsâst enâmist. Muorâkäärdist lii masa máhđuttem koddeđ tom. Ubâ šaddo lii puráttee já kevttimáhđulâšvuodah viijđáh. Ruottâsijn puáhtá mälistiđ ovdâmerkkân siämmáanáál ko ruotâššaddoid. Pyeremus äigi ruottâsij nurâmân lii tooláá kiđđuv teikkâ maŋjeed čohčuv. (Rautavaara 1942: 70–76.) Vuojárääsi ruottâsijn šaddeh pyereh šaddopurrâmâšah já tot suápá ovdâmerkkân piärgumáálán (Magga 2015). Kuškâdum já vorâs vuojárääsist láá talhâskevttim ärbivvevih (Piirainen 1999: 65—66). Tot lasseet kužžâvuácuttem já išseed vuoivâsvaaivijn já pyereed čuávji toimâm (www.siida.fi).

Ulmuh tietih táválávt, ete pihum *vuojárääsi* ruotâs kevttui käähvi saajeest, mutâ ubâ šaddo lii kuittâg tiervâslâš já tom puáhtá kevttiđ maŋgânáál. Nuorâ kiđđâloostah suápih pyereest salattân teikkâ taid puáhtá vuoššâđ já kevttiđ purrâmâššân siämmáanáál ko piinaat. Kukáin šaddeh pyereh juhâmušah. Kuškâdum loostâin puáhtá vuoššâđ teejâ. Nuorâ teikkâ suoivust šoddâm šadoin ij lah nuuvt viehâvis smakkâ já tondiet loostâid kannat-uv kevttiđ eidu kiđđuv. Vuojárääsi puáhtá šoddâdiđ veikkâ loová vyelni, ete loostah šaddeh vielgâdin. Vielgis loostah láá herskuliuh salatist. (Rautavaara 1976: 201–204.)

3.4.2.2 Piättárrääsi / *Achillea millefolium* / Siankärsämö

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch piättárrääsi / Säämi šadoh (Mattus 1991) piättárrääsi / Sänikirje (Olthuis 2006) piättárrääsi, pittárrääsi / Škoovlá luándukirje 1–2 piättárrääsi / Škoovlá biologia já eennâmtiätu piättárrääsi

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: pittárrääsi

Eres sâmielâin: **saN:** biehtárrássi, **saKS:** peáttar-rää'ss

Anarâškielâst *piättárrääsi* nommâ kávnoo jo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest sehe Mattus šaddolistoost aalmugnoomâi peln. Nomáttâs lii škovlákiirjijn piättárrääsi. Oro, ete nommâ lii lamaš kielâst ton verd kuhháá, ete tot ij lah aaibâs moonnâm luuvij iivij ääigi jurgâlum sääni. Sääni lii kuittâg kuálussääni, mon vuáđuld puáhtá ervidiđ, ete tot ij kulluu puoh puárásumosij aalmug saanij juávkun. Pajekielâlâš vaastâ lii *biehtárrássi* ađai saanijn oroččii lemin ohtâsih madduuh. Suomâkielâst tast lii meiddei nommâ pietarinkukka, mii lii semantlâš vaastâ piättárräässin.

Suomâkielâst *piättárrääsi* nommâ lii ovdâstittum Pase Piätárân tondiet, ete tast láá nuuvt maangâlágáneh vyeimih. Suomâkielâst piättárrääsist láá ennuv noomah já Piättár nommâ uáinoo muádi noomâst, ovdâmeerhah láá pietarinkukka, pietarinheinä já pietarinyrtti. (Piirainen ym. 1999: 101.) Pajekielâlâš nommâ, biehtárrássi já nuorttâsâmielâlâš peáttar-rää'ss čujotteh meiddei Pase Piätárân. Sâmielâin-uv šado nommâ čuujoot suu noomân já oro, ete sâmielâin noomân lii jurgâluslovnâ.

Piättárrääsi lii táválâš ubâ Suomâst soojijn, maid ulmuuh láá kiedâvuššâm. Šoddâmsajeh kávnajeh ovdâmerkkân šiljoin, kiedijn, piálduin, ajâroobdâin já luodâpiälláin sehe kuátuenâmiijn. (Piirainen ym. 1999: 101.) Historjá ääigi piättárrääsi kevttim lii lamaš maangâpiälâsâš já ulmuuh lááveji oskođ, ete tast láá nuáidivyeimih. Piättárrääsi išedij, ko tarbâšij luho nâimiliiton teikkâ ko koolgâi vyejittid nooidijd já paas jiegiid meddâl. Suáldátteh onnii tom fáarust tondiet, ete toin puohtii tipšod haavijd. Tot onnui meiddei nisonij šaddon, ko tot pyeredij nisonij vaaivijd. (Piirainen ym. 1999: 101.)

Piättárräásist finnee iše čuávjipohčásân (Lukkari ym. 2006: 142) já tot nannood vuoivâs- já čuálitooimâ sehe purrâmâšsuddâdem. Tot pyereed mánutavdâvääivijd já kudduumijd sehe njuorâd vardem. Tom puáhtá lasettiđ lávgumčáácán. (Piirainen ym.1999: 101.) Voošmâid puáhtá tipšod paajeeld piättárräásiteejáin teikkâ vorâs piättárräásisaapijn. Teejâ lii pyeri lenccutaalhâs. (Rautavaara 1942: 117.)

Kidđuv nuorâ loostâin finnee njaddos teikkâ saalaat. Mađe koškásub saajeest *piättárrääsi* šadda, tađe kievrâsub ton smakkâ lii. Smakkâ šadda timásubbon, ko tom vuášá sálttičääsist. Talle stuárráábijd-uv meerijd puáhtá kevttiđ määlistmist. (Rautavaara 1942: 116–117.) Piättárrääsi ij soovâ puohháid já motomáid kuoskâtem toovât allergia (Luontoportti/siankärsämö).

3.4.2.3 Tejârääsi / *Filipendula ulmaria* / Mesiangervo

Sääni anarâškielâliijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) hajârääsi, soorvârääsi / Sänikirje (Olthuis 2006) tejârääsi, soorvârääsi, hajârääsi

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: soorvârääsi, hajârääsi

Eres sämikielâin: saN: hâdjarässi, sarvvarissi

Tejârääsi nommâ muštâl šado kevttimmerhâšuumest ađai tast, ete ton loostah já kukáh kiävttoje teejân. Sääni ij kavnuu puárâsub käldein ađai nommâ lii uddâ nommâ, mon uáiná meiddei tast, ete tot lii kuálussääni. Ton eres anarâškielâliih noomah, *soorvârääsi* já *hajârääsi*, láá 1990-lovo aalgâ jurgâlusah pajekielâst. Pajekielâst lii tejâräásán meiddei nommâ miehtaskážir.

Soorvârääsi lii jurgâlum sarvvarissi-säänist. Poccuuh poreh mielâstis tejârääsi loostâid (Warenberg ym. 1997: 85), mutâ eromášávt kidđuv soorvah-uv poreh tejârääsi nuorâ versoid. Sáttá lede, ete šaddo lii tondiet nomâttum pajekielâst soorvâräässin. Tejârääsi njaalgâ já viehâvis haajâ miel lii pajekielân šoddâm tejârääsi nubbe nommâ hâdjarässi. Taan miel lii anarâškielân jurgâlum nommâ *haajârääsi*.

KOVE 17: Tejârääsi šadda lahtâ enâmijn, mast láá ennuv raavvâdamnâseh.

Tejárääsi (Kove 17) šadda lahtâ niijtoin, jeegij roobdâin já juuvâi sehe aijui ridoin sehe eres lahtâ enâmijn, mast láá ennuv raavvâdamnâseh. *Tejárääsist* lii salisyysuuvrâ-nommâsâš aamnâs (Warenberg ym. 1997: 85); siämmáš aamnâs lii poijuin-uv já tot tuáimá povčâstalhâsijn. Vaikutteijee aamnâs asperiinist lii salisyysuuvrâ, já toh, kiän lii asperiinallergia, iä pyevti kevttiđ tejârääsi. Mudoi-uv tejârääsi kannat kevttiđ tuše tyellitälli já uccâ meerijd. (Luontoportti/mesiangervo).

Tejárääsiloostâin teikkâ kukkáin vuoššum teejâ pyereed uáivipohčâs. Teejâ puáhtá valmâštiđ sehe koškes ete vorrâ šado-oosijn, mutâ vorâs kukáin láá enâmustáá vaikutteijee amnâseh. *Tejárääsist* finnee iše meiddei luččâtaavdân já influeensan. Tot kiävttoo meiddei leesmi já haavij tipšomist. (Piirainen ym. 1999: 219–220.) Juhâmušan finnee šiev smaačâ meiddei kuškâdum kukáin, moh piäijojeh laasân, moos lasettuvvoo kolmâ čääci, já talle tom kalga adelid hávdud ijâ paijeel (Holmberg ym.2007: 63).

3.4.2.4 Vorrâruotâs, /*Potentilla erecta* /Rätvänä

Sääni anarâškielâlijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) vorrâruotâs / Sänikirje (Olthuis 2006) vorrâruotâs, neljilostâsuormârääsi

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: neljilostâsuormârääsi

Eres sämikielâin: saN: varraruotâs **saSk:** nelljlosttsuõrmmrää'ss

Eres sämikielâin: ru: blodrot

Nommâ *vorrâruotâs* lii jurgâlum pajekielâst 1990-lovo aalgâst. Pajekielân nommâ lii varraruotâs já anarâškielâlâš vaastâ lii njuolgâ jurgâlus tast. Ruotâkielân šado nommâ lii blodrot ađai ton jurgâlus västid semantlávť sehe anarâškielâlii ete pajekielâlii noomâ. Nommâ oroččij lemin luávnejum meiddei pajekielân. Suomâkielân šaddoost láá lamaš kiävtust maangâlágáneh noomah já muáddi tain västideh semantlávť anarâš- já pajekielâlijd noomâid; om. Weriruoho já veriruoho (Suhonen 1936, 294). (Luontoportti/rätvänä). Ruotâkielâlâš nommâ, blodrot, västid semantlávť anarâškielâlâš vorrâruotâs sehe pajekielâlii noomâ. Nommâ kovvee ruopsis ivne, maid finnee ruottâsist.

KOVE 18: Vorrâruotâs nommâ kovvee, ete ruottâsij kolgá voorâ ivnâsâš kolgos, ko taid čuopâ.

Olthuis säänikirjeest kávnnoo paldâlâsnoimmâ neljilostâsuormârääsi. Noomâ kukkoduv tiet tot oro lemin uddâ oppârâhtus nommâ. Noomâ algâpuáttim lii epičielgâs. Nommâ oroččij kuvviimin šado loostâi mere, mutâ loostah láá suormâjuávhuhih, main láá kulmâ teikkâ vittâ lostâstuvah. Kuká liediloostah láá nelji. Oro, ete šado noomâst láá siävuttum loostâi já kukái kuvvim. Tađe nommâ páácá semantlâvt epičielgâsin. Nuorttâsämikielâst kávnnoo nommâ nelljlosttsuõrmmrää'ss, mii västid semantlâvt anarâskielâlii noomâ. Oroččij, ete taah noomah láá jurgâlum teikkâ luávnejum siämmáa käldest teikkâ nubijnis.

Vorrâruotâs (Kove 18) lii puáris talhâššaddo, mii kávnnoo lahtâ meecijn, jeegiroobdâin, niijtoin, ridoin já jeegijn, main láá raavâdamnâseh. Sämmiliih läävejii päinid näähki já kággá vorrâruotâsáin ruopsâdin. Sij suoskii ruotâs já kiedâvuššii naahkijd ruopsis čulgáin. Linné 1991: 62.)

Nuuvtgo nommâ jo iätá, vorrâruottâsist eidu ruotâs lii tehálâš kevttimaamnâs. Ruottâsijd kalga nuurrâđ tooláa kiđđuv teikkâ čohčuv, ko versoh láá jo kulnâm. Kuškâdum ruottâsijn puáhtá millođ jáávuid já tain puáhtá vuoššâđ teejâ. Toin ulmuuh tipšuu čuávji –já čuálitaavdâid. Tot kevttui meid haavij já ittumij pyereedmân. (Pirainen ym. 1999: 161.)

3.4.2.5 Muáškâš /*Menyanthes trifoliata* /Raate

Sääni anarâskielâliijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch muáškâč, muáškâč / Säämi šadoh (Mattus 1991) muáškâš / Sänikirje (Olthuis 2006) muáškâš muáškâš

Eres sämikielâin: **saN:** muošká, njuohcu, muoškkáš, muoškkáš / **saSk:** muáčkâč / **Luttojuuvâ:** Muotkas

Muáškâš nommâ kávnnoo puoh eres taan tutkâmuš käldein, pic Sammallahti & Morottaja –sänikirjeest. Muáškâš-sääni lii kuulmâstaavválsâš sääni, mast oroččij lemin deminutiivkiäjus š adai puáris vuáđusääni tot ij pyevti leđe. Jienâdâhvastuuh kávnnoje sehe paje- ete nuorttâsämikielâin. Pajekielâliih säänih muošká, muoškkáš já

nuorttâkielâlâš sääni muáckâč láá jienâdâhvastuuh. Meiddei Lottojuuvâ kuávlust kevttum sääni muotkas lii anarâškielâlii sääni jienâdâhvaastâ. Taan vuáduld puáhtá

KOVE 19: Muáckâš šadda aijui, čäcijeeigijn já jeggirobdâsij jaavrij ridoin.

miäruštállâđ, ete sääni lii ohtâsâšsämmlilâš. Semántlávť ton historjá já merhâšume lii epičielgâš.

Aijui, jeggirobdâsij jaavrij ridoin já čäsijeegijn šadda *muáskâš* (Kove 19), mii lii poccui stuorrâ hersku. Tove tot lâi tehálâš talhâššaddo, moin tipšuu kuorsâttuv, čirgottâš, vuoivâš- já säppivaavijđ sehe kuávnejii uáhhoid. (Warenberg ym. 1997: 68.)

Sämmiliih adelii ruottâsijđ kääri purrâmâšân. Ulmuuh läävejii kuškâdiđ muáskâš ruottâsijđ já milluđ tain jáávuid. Millum muáskâš siävuttui jávuiguin já kevttui leeibi liäibumân. (Linné 1991: 30.) *Muáskâš* smakkâ lii viehâv já jáávuid kannat čaacciđ ovdil kevttim.

Tove koškes *muáskâš* loostah vuáššojii teikkâ kiävttojii haavdân já säppin (suomâk. uute). Koškes loostâin ráhtojii meiddei jáávuh. Puoh pyeremus äigi loostâi nurâmân lii tooláá kiđđuv teikkâ manjeed čohčuv. Muáskâš lii čuávji já purrâmušsuddâdem vaivij taalhâš. Tot pyereed amnâsmolsom já puurrâmlusto. Muáskâš ij soovâ jis lii äpitteemmin. (Piirainen ym. 1999: 295.)

Muáskâšliemáin puáhtá tipšod haavijđ teikkâ kovņiđ tiihijđ. Kievrâš muáskâšteejâ oovtâst ruottâsist rahtum jávuiguin adelij iše, jis määđuh kivsedii. Taah talkkâseh váldojii kyehti oho. (FF 2: 314.)

Savipuolia ja mätähaavoja pestään keitteellä ja samoin pää syöpäläisten vaivatessa. Matoja vasten sopii ottaa lehtijauhoja ynnä väkevän raateteen kanssa pari kolme teelusikallista kaksi viikkoa myötänsä.

3.4.2.6 Ruusuruotâš /*Rhodiola rosea* / Ruusujuuri

Sääni anarâškielâliijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) käälbirääsi / Säämi šadoh (Olthuis 2009) ruvsuruotâš / Sänikirje (Olthuis 2006) ruusuruotâš

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: käälbirääsi

Eres sämikielâin: **saN:** hädjaruohtas, hädjaurttas, gálbberássi / **saKs:** kää'lbirää'ss

Eres kielâin: **ru:** rosenrot / **no:** rosenrot

Säämi šadoh -artikkâlist kavnoo nommâ *käälbirääsi* já Sänikirjeest (Olthuis 2006) lii nommâ *ruusuruotâs*. Olthuis (2000: 25) iävtuttâs Anarâš-loostâ artikkâlist lii *ruvsuruotâs*. Suomâkielâlâš nommâ lii *ruusujuuri* já ton vuáduld nommâiävtuttâs šoodâi. Anarâškiel nommâ lii njuolgâ jurgâlus suomâkielâst. Nommâ kávnno Olthuis sänikirjeest. Táru- já ruotâkielâst nommâ lii rosenrot, mii västid semantlávtt suomâkielâlii noomâ ruusujuuri.

Ruusuruottâs tiedâlâšnommâ puátá tast, ete šado ruottâsijn lii njaalgâ ruusuhaajâ (Corneliusson 1997: 468; Piirainen ym. 1999: 321). Tiedâlii noomâ vuáduld nommâ lii puáttám eres kielâid.

Pajekielân ruusuruottâs nubbe nommâ lii gálbberássi, mii puátá tast, ete toivle sámmiliih kevttii ton ruottâsijn kidduv kääri purrâmâššân (Siida/eatnansaddu). Anarâškielâš paldâlâšnommâ lii *käälbirääsi*, mii lii njuolgâ jurgâlus pajekielâlii nomáttâsâst. Mattus jurgâlij noomâ 1991 já tot kávnno *Anarâš*-loostâ čallust suu listoost jurgâlmij peln. Noomâ miärusuási lii šoddâm kevttimtäävist já noomâ vuádu-uáassin lii pajemiärus.

Ruusuruotâs lii tuoddâr kuávlui lahtâsub soojijn uáli táválâš šaddo. Tot kávnno källein, čievriis soojijn, muotâviippâm soojijn, jaavrij já juhâridoin. Onne tom puáhtá šoddâid meiddei muorâkârdinijn. (Mossberg ym.2005: 248.)

Ruusuruottâsist rahtui hävivuoidâs já tot kevttui puáris haavij pyereedmân. Korrá uáivipoovčâs tipšui paajeeld nuuvtt, ete ruusuruottâsist rahtum muttiittâs čonnui uáiván. (FF 3: 315.) Maailmist ruusuruotâs lii lamaš tehálâš talhâššaddo já ovdâmerkkân Ruošâst ton kevttimhistorjá talhâsin lii kukke já maanġâpiälâlâš. Tot lii onnum tavekuávlui ginseng-ruottâsin. Tot nannee virkkuuvuodâ já almolâš iälšu. (Luontoportti/ruusujuuri.)

3.4.2.7 Tiänutimjám / *Thymus serpyllum ssp. tanaensis* / Tenonajuruoho

Sääni anarâškielâlijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) teänutimjám / Olthuis iävtuttâs Anarâš-loostâst tiänutimjám (kangasajuruoho) / Sänikirje (Olthuis 2006) tiänutimjám

Eres sämikielah: saN: deanutimjan

Tiänutimjám nommâ lii jurgâlum pajekielâ deanutimjan-säänist 1990-lovo aalgâst. Nommâ lii meiddei fáárust Olthuis iävtuttâsâin 2000, mutâ sun addel suomâkielâlii nommân kangasajuruoho. *Tiänutimjám* lii táválâš šaddo Tiänujuuvâ ridoin (Lukkari ym. 2006: 128) já noomâ miäruštállâmuási “tiänu” (pajek. deanu) puátá-uv tast. Timjám lii *Thymys*-suuvâ tiedâlâš suhânommâ. Kreikakielâlâš sääni *thymiān*, meerhâš sovčettiđ teikkâ pyelliđ. Kreikakielâst sääni lii jottáam láättinkielâ- já saksakielâ peht ruotâ- já suomâkielân. Timjámeš láá-uv kevtum sovčettâssân ton njaalgâ haajâ tiet. (SSA 3: 296). Pajekielâst vuáđu-uási oro lemin lovnâ skandinaavisijn kielâin. Anarâškiel nommâ lii njuolgâ jurgâlus tavesämikielâst.

Tiänutimjám lii čunoi- já čievrâ juhâridoist sehe tuoddârkuolbâniš tojâššaddo, mast lii pyeri haajâ. (Mossberg ym. 2005: 519). Tiänutimjám puáhtá kevttiđ njadosin, teejân já talhâsin. Timjám (*Thymus serpyllum*) lii eromâš pyeri kuorsâttâhtaalhâs (Rautavaara 1976: 13). Ton lasseen tot lii kevtum išseen purrâmâšsuddâdem oovdedmân suonâkessimân já kuorsâttâhân (Lukkari ym. 2006: 128).

Tiänutimjám suápá njaddon puohlágán piärgupurrâmâššáid. Njadosin puáhtá kevttiđ vorâs teikkâ kuškâdum rássáas versoid. Meiddei teejâ puáhtá valmâštiđ sehe koške ete vorâs šaddoin. (Rautavaara 1976: 13.)

Timjám teejâ

1 tp (tejâpastem) timjám

1 koppâ kume čääci

Mielâ

(Rautavaara 1976: 14)

3.4.2.8 Käskee / *Urtica dioica* / isonokkonen

Lädikäskee / *Urtica dioica* ssp. *dioica* / etelännokkonen. (kylännokkonen)

Tavekäskee / *Urtica dioica* ssp. *sondenii* / pohjannokkonen

Ryevdikäskee / *Urtica urens* / rautanokkonen

Sääni anarâškielâlijn käldein: Inarilappisches Wörterbuch káskeerääsi / Sänikirje (Sammallahti ym.1993) käskee / Säämi šadoh (Mattus 1991) káskeerääsi / Luándukirje 1–2 käskee, / Sänikirje (Olthuis 2006) *käskee*

Eres sämikielâin: *saN:* gáskálas, gáskkarássi / *saKs:* käckksuei'nn

Sääni anarâškielâlijn käldein: Säämi šadoh (Mattus 1991) čuággoorääsi / Luándukirje 1–2 čuággo / Säämi šadoh (Olthuis 2000) ryevdičuággoorääsi

Eres sämikielâin: *saN:* čuoggurássi / *saKs:* čuággaisuei'nn,

Paldâlâsnoomah anarâškielâst: čuággorääsi, káskeerääsi

Šado nommâ kávnoo *Inarilappisches Wörterbuch* -kirjeest já *Säämi šadoh* –artikkâlist (Mattus 1991) *káskeerääsi*-häämist. Olthuis já Sammallahti & Morottaja –sänikirjeh tobdeh noomâ *käskee*. Škoovlá luándukiirjijn láá noomah *käskee* já *čuággo*. Mattus (1991) *Säämi šadoh* -artikkâlist tot kávnoo meiddei häämist *čuággoorääsi*³. Marja-Liisa Olthuis iävtuttij *Urtica urens* –šlajânommân ryevdičuággoorääsi ive 2000 *Anarâš-loostâst*.

Käskee nommâ oro puátimin käskiđ-veerbâst. Nubbe aalmugnommâ *čuággo* puátá čuágguđ-veerbâst. Kuohtuuh noomah láá suárguseh, moh kovvejeh, maht šaddo čyeggee, käskist teikkâ puáldá, jis toos kuoskât. Siämmáánáál *käskee* noomah kovvejeh, maht tot puáldá om. ruotâkielân (brännässla), engâlâškielân siämmáánáál (stinging nettle). Läättinkielâ “urere” meerhâš puáldiđ, mast tiedâlâš noomâ *Urtica dioica* suhânommâ puátá (Olemme puutarhassa). Läättinkielâ merhâšume lii máhđulávt

³ Rámáttist já Salmâkirjeest kiävttoo nommâ čuággoorääsi jurgálussân ohdake-sáánnán. Taat poođij čállee tiättun eskin taan tutkâmuš tärhistem muddoost.

ereskielâlij noomâi tyehin. Kuohtuuh anarâškielâliih noomah láá suárguseh ađai tom vuáđuld puáhtá ettâđ, ete säänih iä kulluu puoh puárásumosij saanij juávkun.

Urticâ-suuvâ jesâneh, main láá anarâškielâliih noomah láá lädi-, tave- já ryevdikáskee. Taah täärhib noomah láá uđđâ kuálussäänih, moi vuáđu-uáassin lii *káskee* aalmugnommâ. Miäruštállâmuásih lädi- já tave- kovveješ šadoi levânem. Lädi- puátá lăddi-säänist ađai taan káskeešlaajâ levânem lii máddáápiälááš. Tavekáskee miäruštállâmuási kovvee šado tave levânem. Ryevdikáskee vuáđu-uási lii suárgus, mii kovvee ton jiešvuodâ, ete tot čyeggee, kääskist teikkâ puáldá korrâsubboht ko eres káskeeh (Luontoportti/rautanokkonen).

Káskeeh láá levânam ton algâsoojijn kulttuurenâmijn, mast láá ennuv raavvâdamnâseh. Onne ulmuuh tobdeh káskeid uáli pyereest eidu tondiet, ete tot čuávu ulmuid enâmáid, moh láá kiedâvuššum já maanġah láá vissâ čuoggim kiedâidis toos. Ton purrâmâškevttimáhđulâšvuodah láá uáli pyereest ulmui tiädust. Káskein láá puáldimsoksâmeh, main láá kemialiih amnâseh. Tavešlaajâin taah amnâseh tovâtteh allergiareaktioid. (Piirainen ym. 1999: 68.)

Káskeeh láá puoh tehálumoseh luándu šadoh purrâmâškevttim tiet. Toi levânem lii viijdes, smakkâ lii pyeri já tom puáhtá älkkeht mälistiđ maanġanáál. Vuosmuid šaddoid puáhtá nuurrâđ jo tooláá kiđđuv, já káskei nuurrâm lii älkkee. Raavvâdáárvuh láá káskein pyereh. (Rautavaara 1942a: 86) Toin láá ovdâmerkkân ennuv C- já E-vitamiineh, ryevdi, seeleen, siŋkkâ, tinno já vielgâččâsamnâseh (Piirainen ym. 1999: 68).

Tiätu eidu sämmilij *káskee* ärbivuáválii káskeekevttimist ij kavnuu. Taat lii luándulâš tondiet, ete káskee ij lah šoddâm nuuvt vijdáht sämmilij kuávluin ovdil fastâ asâtem ääigi. Sáttá leđe, ete ton Sáámán levânem maŋa, ulmuuh iä lah tuostâm kevttiđ taggaar šado, mii čyeggee teikkâ puáldá.

Káskee šadda tobbeen, kost enâmist lii ennuv typpi. Káskeenurâmist kalga-uv mušteđ, ete tom ij koolgâ vâldiđ suándileejiin teikkâ toi alda, ko tagariin soojiin šoddâm šadoin lii liijkás ennuv typpi. Jis tagareh káskeeh porroješ sáttá šoddâđ illávaijen teikkâ finniđ

luččâtaavdâ (Holmberg ym. 2007: 76). Käskein puáhtá kevttiđ ubâ šado. Nuorâ versoh já loostah purátteh, puáris šado veerdijn läävejii koddeđ sááigu já lostâiguin puáhtá päiniđ. Talhâsin puáhtá kevttiđ ubâ šado, mutâ eromášávt ruottâsijd já loostâid. (Rautavaara 1942a: 87.) Purrâmâššân káskee puáhtá kevttiđ vorâsin, kuškiimáin teikkâ jiäñjudmáin.

Puoh pyeremus äigi kevttiđ *káskee* purrâmâššân lii kidduv, ko talle tain lii C-vitamiin eenâb ko mañeláá. Mañeláá keesi ääigi puáhtá vâldiđ purrâmâššân tuše loostâid. Káskeid kannat nijtteđ moddii keesi ääigi, vâi nuorâ versoh šaddeh čoodâ keesi. Teejân loostah tuhhiittuvvojeh kiidâ rääjist loppâkeesi räi. (Holmberg ym. 2007: 76).

Kidduv versoid puáhtá kevttiđ purrâmâššân nuhtán. Káskeeh láá tohálih šadoh maanġálágánijd purrâmâššáid, tego málásáid, láttiid teikkâ liäibumân. Jis káskeeh vuáššojeh, ton vuoššâmčääci kannat kevttiđ määlistmân teikkâ liäibumân, ko tast láá raavvâdamnáseh. (Rautavaara 1942: 88.)

4 PUÁTUSIJ SUOGÂRDEM

Taan tutkâmuš ulmen lâi selvâttid tutkâmuš vuálásij poccešadoi anarâškielâlii noomâi etymologia, nomâttâsâi algâpuáttim já ave. Ulmen lâi selvâttid magarijd šaddoid sâmmiliih láá kiävtám já main láá kevttimáhđulâšvuodah purrâmâššân já tiervâšvuodâ naanoodmist vala tááláa ääigi. Tutkim, maht šadoi merhâšume já kevttim uáinojeh noomâin. Ulmen lâi meiddei kuorâttállâđ tom, mon verd anarâškielâliih šaddonoomah láá.

Muu tutkâmuš tutkâmhypoteesin lâi tot, ete puoh tehálumosijn šadoin láá puáris ärbinoomah, main láá kuheh madduuh kielâhistorjást. Tutkâmušâst selvânij, ete sâmmilijđ teháliih šadoh láá lamaš aainâs-uv myerjih já muorah, main láá puárâsumoseh noomah. Tutkâmušâst pajanij, ete muorjij já muorâi lasseen ruáhuviärdásij šadoi juávhust kuávdáš šlaajah láá lamaš nuuvt kočodum mielkkiruávuh. Mielkkiruávuh láá tavečuovjisjerjá, sâlttisyeini, kuolbâsâlttisyeini, iävrü, puurrâmrääsi, kievânjuolâs já cissáátivgâ. Taah piäijojii poccuumiälkân já mälistui purrâmâssân.

Nubben hypoteesin lâi, ete šaddonomâttâsah kovvejuh šaddoid mahtnii, om. toi olgohäämi, kevttim teikkâ šoddâmsaje. Muu tutkâmuš tuodâštij, ete nuorâ aalmugnoomah já oppârâhtuseh noomah kovvejuh távjá šaddoid mahtnii, tego tejârääsi já sâlttisyeini. Puáris aalmugnoomâin semantlâš merhâšume ij oinuu. Ovdâmerkkân muorjij noomâi merhâšume páácá enâmustáa epičielgâsin.

Kuávdáš šadoi nomâttâsah láá kiävtust meiddei eres sâmielâin. Puáris aalmugnoomâi ahekeerdist láá ohtsis 21 nomâttâssâd (Tavlustâh 2), moh láá puoh ohtâsâšsâmmiliih teikkâ puárâsuboh nomâttâsah. Taat meerhâš, ete eres sâmielâin láá ohtsis 18 nommâd já tain 7 láá vises já 2 epivises jurgâlusloovnah. (Tavlustâh 4). Taah puátuseh tuárjuh láá muu hypoteesi.

Anarâškielâlijđ šaddonoomâid lam kavnâm suullân 850 já kuávdáš šadoh Säämist láá nomâttum. Nommâlisto lii taan tutkâmuš lahtosin (Lahtos 3) já tom puáhtá kevttid noomâi kâlden, ko anarâškielâlâš šaddokirje ij vala lah. Mattus (1991: 3) mielđ 1990-

lovo aalgâst 700 šaddoost lijiii noomah. 350 tain noomâin lijiii jurgâlusah pajekielâst já 70 suomâkielâst. Taat meerhâš, ete suullân 270 láá aalmugnoomah. Tade tai 850 šadoi juávhust, maid mun lam kavnâm, suullân 150 šaddod láá nomâttum maŋeláá oppâráhtusij nomâiguin.

Analyysân väljejuvvojii ohtsis 35 šlaaijâd; 33 pocceešaddod já kyehti čááná. Myerjišlaajah lijiii 7 já muorah 11. Ruáhuviärdásiih šadoh analyysist lijiii 15. Tain šlaajân analyysist lijiii meiddei 19 paldâlâsnoomah. Siämmáávuádulih nomâttâsah láá rekinistum ohtân nommân, om. rátká, riätká, ráđkká teikkâ čoorooh, čorohâš. Lam juáhám šlajânoomâid tai ave já kiedâvuššâmmedodij miel kuulmâ kiärdán: puáris aalmugnoomáid, nuorâ aalmugnoomáid já uđđâ oppâráhtusij oppâráhtusâš noomáid.

Tavlustuvâst 1 uáiná, ete ko verdid taid kuulmâ eres ahekiädán, huámmášume puáhtá kiddid šlaajâi meerijd eres keerdijn. Puáris aalmugnoomah láá 21, nuorâ aalmugnoomah 18 já uđđâ oppâráhtusiih noomah 15. Noomâi meeri lii stuárráamus puáris aalmugnoomâi keerdist já uceumus oppâráhtusij noomâi keerdist. Mađe nuorâb ahekerdi lii tade eenâb ruáhuviärdásij šadoi mere lassaán keerdist. Muorjij já muorâi mere lii stuárráamus puárásumos ahekeerdist. Tast puáhtá jurdâččid, ete anarâšâi kooskâst muorjij já muorâi kevttim madduuh láá kuhebeh ko ruáhuviärdásij šadoi.

TAVLUSTÂH 1: Muorjij, muorâi já ruáhuviärdásij šaddonoomâi mereh puáris aalmugnoomâi, nuorâ aalmugnoomâ já uđđâ oppâráhtusij noomâi ahekeerdijn.

	myerjih	muorah	ruáhuviä.	ohtsis
puaris aalmugnoomah	7	13	1	21
nuorâ aalmugnoomah	3	5	10	18
opparahtusiih noomah	2	3	10	15
ohtsis	12	21	21	

4.1 Puáris aalmugnoomah

Puáris aalmugnoomâid lam tutkâm kirjelâšvuodâ vuáduld etymologlii uáinust adai lam selvâttâm toi ave já algâpuáttim. Taah láá noomah, moh macâttuvvojeh vuádušámikielân teikkâ puárásub vuádukielâid adai toh láá ohtâsâšsämmiliih teikkâ tađe puárásuboh. Nuorâ aalmugnoomâin já oppârâhtusijn noomâin lam selvâttâm nomâtemprinsiipijd já noomâi algâpuáttim.

TAVLUSTÂH 2: Poccešadoh, main láá puáris aalmugnoomah. Noomâi semantlâš merhâšume já algâpuáttim.

Puáris aalmugnoomah		Semântlâš merhâšume							Algâpuáttim		
		šoddâmsaje	olgohäämi / jiešvuotâ	lavdâm	kevtimvyehi	kevttee	algâpuáttim	semantlâvt epičielgâš	lovnâ	jurgâlus / jurgâluslovnâ	kielâ jieisâs sääni
? = epivises áruštállâm											
Myerjih											
čyemenjâs	Empetrum nigrum							x			x
junghâ	Vaccinium vitis-idaea							x			x
sare	Vaccinium myrtillus							x			x
etimus, etimâs	Vaccinium uliginosum							x			x
lyeme	Rubus chamaemorus							x			x
laaddâg, laaddâh	Rubus chamaemorus							x			x
čorohâš, čoorooh	Rubus chamaemorus							x			x
Muorah											
suáhi	Betula							x			x
tyevli	Inonotus obliquus							x	x		
skierri	Betula nana							x			x
láánjá	Betula pubescens ssp. Czrepanovii							x			x
laajiš, leejjš,	Betula pubescens ssp. Czrepanovii							x			x
siedgâ	Salix caprea							x			x
puájui	Salix caprea							x			x
pihlájâš, pihlejâš	Sorbus aucuparia							x	x		
leibi	Alnus incana							x	?		?
rátká, riátká, rádkká	Juniperus communis							x			x
kooskas	Juniperus communis							x			x
peeci	Pinus sylvestris							x			x
kuosâ	Picea abies							x			x
Ruáhuviärdásiih											
muáskâš	Menyanthes trifoliata							x			x
ohtsis:		0	0	0	0	0	0	21	3(1)	0	19(18)

Tavlustuvâst 2 uáiná, ete tutkâmuš nomâttâsâin 20 kuleh puáris aalmugnoomâi juávkun. Tain 7 láá muorjij noomah, já 13 láá muorâi nomâttâsah. Taan juávhust lii tuše ohtâ ruáhuviärdásii šado nommâ ađai *muáskâš*. Sierâ myerjišlaajah láá 5, muorâšlaajah 9 já ohtâ čááná. Muorjij noomâi juávhust váiluh tuše stuorrâ- já uccâjeggijuunah, moi miärusuásih láá oppâráhtusiih. Puoh tutkâmuš vuálásiih muorah láá prinsiiplávt taan juávhust, ko kollektiivliih noomah suáhi sehe *Salix*-suuvâ puájui já siedgâ láá fáárust. Täärhib šlajânoomah láá oppâráhtusiih noomah, iäge toh lah tondiet taan juávhust.

Ruáhuviärdásiijn šadoin puáris aalmugnoomâi juávkun lam miäruštállâm tuše oovtâ šado ađai *muáskâš*. Mielâkiddiivâš lii, ete ohtâgin eres muu tutkâmuš vuálásiijn ruáhuviärdásiijn šaddonomâttâsâin ij lah siämmáa puáris. Kenski anarâšah láá kiävtám muáskâš eenâb ko eres ruáhuviärdásiijd šaddoid. Sämmiliih läävejii milluđ ruottâsijd jávvun já jis purrâmâš lâi uccáa, toh láá lamaš pyeri lasattâs. Tagareh ruottâseh lijiii kenski älkkeebeh vuorkkiđ, ko ruánáa šaddoid já máhđulávt tot lii kevtum ennuv tondiet. Mielâkiddiivâš ličij tutkâđ, ete lii-uv *muáskâš* lamaš eromâš tehálâš anarâššáid.

Puáris aalmugnoomâin 18 láá kielâ jieijâs säänih. Tavlustâh 2 čáittá, ete puoh puáris aalmugnoomah pääcih taan tutkâmušâst semantlávt epičielgâsin. Taat meerhâš tom, ete noomah láá lamaš kiävtust kuhháa, ijge noomâi merhâšume algâpuáttim pyevti innig selvâttiđ.

Vises lovnâsâneh láá kyehti. *Tyevli* lii pyereest tubdum ovdâmerkkâ baltialijn lovnâsaaniijn. *Pihlájâš* lii luávnejum suomâkielâst. *Leeibist* láá epivises lovnâmadduuh. *Leibi*-säänist láá puáris madduuh, moh macâttuvvojeh suomâ-volgâlii vuádukielân. Leibi lii nubbe máhđulâš baltialâš lovnâsääni, mutâ ton lovnâmadduuh láá kuittâg epičielgâseh. Luándulávt puáris aalmugnoomâi juávhust iä lah jurgâlusah.

Tot, ete muorjij já muorâi noomah kuleh puoh puáris aalmugnoomâi juávkun, muštâl meiddei toi stuorrâ merhâšumeest sämmilijd. Sämmiliih láá kiävtám muorjijd maangânáál purrâmuššân, ko toh lijiii finnimnáál já siäiluttem lâi uáli älkkee. Muorâin-uv finnij purrâmuš, mutâ toh iä lamaš purrâmuškevttim peeleeest siämmáa teháliih ko

myerjih. Muorâin lii vissásávt lamaš merhâšume tyejiamnâsin, mutâ tot ij lamaš taat tutkâmuš fáddán.

TAVLUSTÂH 3: Tutkâmuš vuálásiih puáris aalmugnoomah ahekeerdij miel.

Puáris aalmugnoomah ahekerdij mield				
ohtâsaššämmilâš ahekerdi				
	levânem			
	kezzi	viiđdes		
čyemenjâs	x		Empetrum nigrum	variksenmarja
sare		x	Vaccinium myrtillus	mustikka
junŋâ		x	Vaccinium vitis-idaea	puolukka
etimus, etimâs	x		Vaccinium uliginosum	juolukka
lyeme		x	Rubus chamaemorus	suomuurain, hilla, lakka
laaddâg, laaddâh		x	Rubus chamaemorus	suomuurain, hilla, lakka
čorohâš, čoorooh		x	Rubus chamaemorus	suomuurain, hilla, lakka
suáhi		x	Betula	koivu
skierri		x	Betula nana	vaivaiskoivu
láánjá	x		Betula pubescens ssp. Czrepanovii	tunturikoivu (koivunvesa)
siedgâ		x	Salix caprea	paju, raita
rátká, riátká, ráđkká	x		Juniperus communis	(koti)kataja
kooskas		x	Juniperus communis	(koti)kataja
muáskâš	x		Menyanthes trifoliata	raate
ohtsis:	5	9		
suomâ-sämmilâš ahekerdi				
tyevi			Innotus obliquus	pakurikääpä
syemmilâš-volgalâš ahekerdi				
leibi			Alnus incana	harmaaleppä
syemmilâš-permilâš ahekerdi				
peeci			Pinus sylvestris	metsämänty
syemmilâš-ugrilâš ahekerdi				
pihlájâš, pihlejâš			Sorbus aucuparia	pihlaja
urallâš ahekerdi				
puájui			Salix caprea	paju, raita
kuosâ			Picea abies	Kuusi

Tutkim puáris aalmugnoomâin tom, mon ahekeerdi säännin noomah kuleh. Tavlustâh 3 čáittá, ete stuárráamus uási puáris aalmugnoomâin ađai 14 nommâd kuleh ohtâsaššämmilii ahekiárdán. Ohtâsaššämmilâš noomáid kuleh puoh myerjih, eereeb *jeggijunŋâ*, mii ij lah puáris aalmugnommâ. Ohtâsaššämmiliih láá meiddei muorah *suáhi*, *skierri*, *láánjá*, *rátká*, *kooskas* já juávhu áinoo ruáhuviárdásâš šaddo, *muáskâš*. Puoh taah noomah láá kielâ jieijâs säänih. Suárguseh tain noomâin láá máhđulávt *čyemenjâs*, *etimus*, *čorohâš*, *kooskas* já *muáskâš*.

Viidâ ohtâsâšsämmlilii ahekeerdi noomâ levânem sâmikielâi kooskâst lii kezzi já oovce noomâ levânem lii viijdes. Noomâi stuárráb uási levânem lii viijdes. Taat meerhâš, ete myerjih, muorâin *suáhi* já *riätká* sehe ruáhuviärdásiijn *muáskâš* láá eromâš tehâliih já kuávdáš šlaajah sämmlilij kooskâst. Muu amnâstuv vuáđuld viidâ šado levânem lii kezzi, mut suijân sáttá leđe, ete muu tiäđuh láá vááijuvliih.

Puáris aalmugnoomâi juávhust ohtâsâšsämmlilâš ahekerdi lii nuorâmus. Puárâsub ahekeerdijd kuleh muu miäruštállâm mielld vittâ muorâ já ohtâ čááná. Sämmlilâš-syemmilii ahekeerdi säännin kulá *tyevli*, suomâ-volgalij ahekeerdi säännin *leibi*, suomâ-permilii ahekeerdi säännin *peeci*, suomâ-ugrâlii ahekeerdi säännin *pihlájâš* já uuraallii ahekeerdist láá *puájui* já *kuosâ*. Taat meerhâš, ete muorah láá puáris säänih, main láá kuheh madduuh. Puárâsumoseh säänih láá maŋgii uánihááh, mutâ taan juávhust pihlájâš, pihlejš oro lemin kuittâg suorgiittum sääni.

4.2 Nuorâ aalmugnoomah

Nuorâ aalmugnoomâi juávhust láá 18 nommâd. Tavlustuvâst 4 uáiná, ete noomâin 3 láá myerjih 5 muorah já 10 ruáhuviärdásii šadoi nomâttâsah. Noomâi algâpuáttim varijist: juávhust láá sehe kielâ jieijâs noomah ete loovnah já jurgâlusloovnah. Taan juávhust noomah láá enâmustáa kuálussäänih, mii muštâl tast, ete noomah láá uddâsuboh ko puáris vuáđusäänih. Noomah láá kuittâg aalmugnoomah. *Käskee* já *čuággo* iä lah kuálussäänih, mutâ toh láá suorgiittum, mon tiet puáhtá anneed, ete toh iä lah puáris säänih. Ton peeleeest toh kuleh taan juávkun, iäge puáris aalmugnoomáid.

Räáidi nomâttâs lii áinoo taan tutkâmuš nuorâ aalmugnoomâin, mii lii luávnejum anarâškielân. Nommâ *räidi* *Salix caprea* lii luávnejum suomâkielâst pajekielân häämist *ráidá* já *ráida*. Anarâškielân tot lii puáttám juábbáa kuábbáa kielâst. Njuolgâ loovnah láá hiámáskittee uccáa, mutâ nube tááhust taat tutkâmuš kiedâvuš šaddoid, main lii ärbivuáválâš kevttimmerhâšume sämmlilijd já tagarijn šadoin láá kielâ jieijâs säänih teikkâ noomah, moh láá puáttám eres sâmikielâin jurgâluslovnân (Tavlustâh 2, 4 já 5).

Tavlustâh 4 čáittá tom, ete nuorâ aalmugnoomâi juávhust láá siämmáá ennuv kielâ jieijâs säänih (9 nommâd) já jurgâlusloovnah (8 nommâd). Kuohtuuh láá suullân siämmáá ennuv meiddei muorjij já muorâi juávhust ko ruáhuviärdásij šadoi juávhust-uv. Jis taam verdid puáris aalmugnoomâi juávkun, kost lii tuše ohtâ vises já nubbe epivises lovnâ já puoh eres säänih láá kielâ jieijâs säänih, puáhtá uáiniđ, maht jurgâlusloovnái meeri lassaán nuorâb saanij juávhust.

TAVLUSTÂH 4: Tutkâmuš vuálásiih poccešadoh, main láá nuorâ aalmugnoomah. Noomâi semantlâš merhâšume já algápuáttim.

Nuorâ aalmugnoomah		Semantlâš merhâšume							Algápuáttim		
		šoddâmsaje	olghoäämi / jiešvuotâ	lavdâm	kevttimvyehi	kevttee	algápuáttim	semantlâvt epičielgâs	lovnâ	jurgâlus / jurgâluslovnâ	kielâ jieisâs sääni
? = epivises áruštállâm											
Myerjih											
vuorâččâsmyerji	Empetrum nigrum									x	
čapismyerji	Empetrum nigrum		x							x	
jeggijunghâ		x									x
Muorah											
suáhikuobbâr	Fomes fomentarius	x									x
tuodârsuáhi	Betula pubescens ssp. Czrepanovii	x								x	
ostomuorâ	Salix caprea				x					?	x
eennâmpuájui, enâmispuáju	Salix caprea		?					x			x
räiđi	Salix caprea		x						x		
Ruáhuviärdásiih											
sälttiseini	Rumex acetosa ssp. acetosa									?	
puurrâmraási	Angelica archangelica				x						x
kievânjuolâs, kievânjuolâ	Epilobium angustifolium		x								x
cissáátivgâ	Pinguicula vulgaris		x			x					x
piättârääsi, pittârääsi	Achillea millefolium		x							x	
tejârääsi	Filipendula ulmaria				x					x	
soorvârääsi	Filipendula ulmaria					x				x	
hajârääsi	Filipendula ulmaria		x							x	
káskee	Urtica dioica		x								x
čuággoo	Urtica dioica		x								x
ohtsis:		3	9(8)	0	3	2	0	1	1	9(7)	9

Taan tutkâmušâst epičielgâsin jurgâluslovnân pääcih *ostomuorâ* já *sälttiseini*. Lekseemeh sáltesuoidni já ostomuorra kávnøjeh pajekielâst já toh västideh sehe jienâlâvt ete semantlâvt anarâškielâlijd saanijd. Semantlâš vaastâ lii meiddei suomâkielâst. Sälttiseini noomâ oroččij puáttám sâmiikielâid suomâkielâ peht

jurgâluslovnân, mutâ vises tiätu ij lah. Totgin ij lah čielgâs, ete kuábbáá kielâ peht sälttisyeini nommâ ličij puáttám anarâškielân. Tomgin ij pyevti ettâđ vissásávt, ete lii-uv ostomuorâ jurgâluslovnâ pajekielâst vâi láá-uv saanijn mudoi-uv ohtâsiih madduuh.

Nuorâ aalmugnoomâi juávhust šaddonoomâi semantliih merhâšumeh pyehtih analysistid viehâ pyereest. Semantlâš merhâšume páácá epičielgâsin tuše oovtâ nomâttâs puotâ. *Eennâmpoijuu* semantlâš merhâšume ij čielgâs. Arvâlus lii, ete tot čuujoot smavvâ *Salix*-šlaajâi olgoháámmán ađai toos, ete toh šaddeh aabâs eennâm tääsist.

Nuorâ aalmugnoomâin 9 nommâd kovveješ šado olgohäämi teikkâ jiešvuodâ mahtnii. Noomâin kulmâ láá puáttám šado kevttimvyevist. Šado šoddâmsaje uáinoo kuulmâ noomâst. Ellee, mii kiävtvá šado, uáinoo kyevti noomâst. Cissáátiivgâ nomâttâs kovvee sehe šado olgohäämi ete ton kevttee.

4.3 Oppârâhtusiuh noomah

Tavlustuvâst 5 uáiná, ete uddâ oppârâhtusiuh noomah láá 15, moh láá rahtum anarâškielân eskin majemui luvij ivij äägi. Motomin lii tárbu ráhtid uddâ teermâid já noomâid kielân, já taah láá tagareh nomâttâsah.

Taan juávhust láá jurgâlusah teikkâ loovnah. Tutkâmuš vuálásiuh oppârâhtusiuh nomâttâsah láá kuálussäänih, pic ohtâ. *Iävrü* lii kyevtstaavvâlsâš sääni já olgohäämi vuáđuld tom puávtáččij anneeđ puáris anarâškielâlâš säännin. Tot ij lah kuittâg anarâškielâst puáris sääni. Čielgiittâs lii siämmâš ko rääidi puotâ, ađai sääni lii lovnâ já tot lii luávnejum kâldeekielâst kyevtstaavvâlsâžžân anarâškielân. Puoh eres säänih láá jurgâlusah suomâ- teikkâ pajekielâst. *Neljisuormâloostâ* semantlâš merhâšume páácá epičielgâsin.

TAVLUSTÂH 5: Pocceešadoh, main láá uddâ oppâráhtuseh noomah. Noomâi semantlâš merhâšume já algâpuáttim.

Uddâ oppâráhtuseh noomah		Semantlâš merhâšume							Algâpuáttim		
		Šoddâmsaje	olgoháámi / jiešvuotâ	lavdâm	kevttimvyehi	kevttee	algâpuáttim	Semantlâšv epičielgâš	lovnâ	jurgâlus / jurgâluslovnâ	kielq jieijâš sääni
? = epivises áruštállâm											
Myerjih											
stuorrâjeggijunŋâ	Vaccinium oxycoccos	x	x							x	
uccâjeggijunŋâ	Vaccinium microcarpum	x	x							x	
Muorah											
sonjosuáhi	Betula pendula		x							x	
sieivâsuáhi	Betula			x						x	
pikkâleibi	Alnus glutinosa		x							x	
Ruáhuviärdásiih											
tavesuovjisjerjâ	Cicerbita alpina			x						x	
kuolbâsálttiseini	Rumex acetosella ssp. acetosella	x								x	
iävrû	Oxyria digyna								x		
vojârääsi	Taraxacum officinale		x							x	
rivgoouáivi	Taraxacum officinale						x			x	
vorrâruotâs	Potentilla erecta		x							x	
neljilostâsuomârâssi	Potentilla erecta		?					x			
ruusuruotâs	Rhodolia rosea		x							x	
käälbirääsi	Rhodolia rosea					x				x	
tiänutimjâm	Thymus serpyllum ssp. tanaensis	x								x	
ohtsis:		4	8(7)	2	0	1	1	1	1	13	0

Uddâ oppâráhtusâš saaniŋ juávhust stuárráamus uási láá ruáhuviärdásiih šadoh, moh láá 10, muorah láá kulmâ já myerjih kyehti. Nuorâ aalmugnomâi ahekeerdi säännin kulâ jeggijunŋâ nomáttâs, mutâ *stuorrâ-* já *uccâjeggijunŋah* láá nomáttum oppâráhtuslâvt. Siämmáanáál *sonjosuáhi*, *sieivâsuáhi* já *pikkâleibi* láá nomáttum oppâráhtuslâvt já noomâi vuádu-uássin láá puárâsuboh kollektiivnoomah. Taat lii luándulâš, ko tove ij tarbâšâm iäruuttállâđ šaddoid nuuvt tárkká šlaajâi tääsist.

Nuorâ aalmugnoomah já oppâráhtusiin noomah kovveješ šadoi jiešvuotâ, šoddâmsaje, kevttimvyehi, kevttee, levânem teikkâ algâpuáttim. Šoddâmsaje uáinoo noomâin täävjiib ko eres ääši. Kevttimvyehi uáinoo motomijn šaddonoomâin. Hypoteesin lâi, ete nomáttâsah kovveješ šaddoid om. toi olgoháámi, kevttim teikkâ šoddâmsaje mielđ já muu tutkâmuš puátuseh tuárjuh taid jurduid.

4.4 Nomâtem čuolmah

Noomâi nuurrâmpargo ohtâvuodâst čielgâi, ete monnii verd nomâtemčuolmah anarâškielâlijn šaddonomâttâsâin láá. Nomâtemčuolmah láá eenâb oppârâhtusijn noomâin já nuorâ aalmugnoomâin ko puáris noomâin. Taan tutkâmuš ulmen ij lamaš selvâttid taid, mutâ oovdânpuávtám motomijd huámmášuumijd, moh láá puáttám muu oovdân. Čuolmâid kolgâččij tutkâđ já tärhistid máhđulâšvuodâid njuolgid taid, ete epičielgâsvuodah tast, mon šlaajâst lii koččâmâš, iä šodâččii. Nomâttâsâi meeri lii jo uáli pyeri, mutâ puátteevuodâst ličij vala tárbu juátkid šaddonommâpargoid nuuvt, ete jyehi nomâttum šlaajâst já hiäimust, mast láá anarâškielâliih šaddonoomah, ličij ohtâ já siämmâš nommâ.

Oovtâ šlaajâst sáttá lede kiävtust maŋgâ nomâttâs teikkâ siämmâš nomâttâs lii kiävtust maangâin šlaajâin. Motomin anarâškiel nommân lii kollektiivnommâ, mutâ meiddei suomâkielâlii jurgâlussân sáttá lede kollektiivnommâ. Noomâi vuádu-uásih varijisteh suuvâi siste. Eromâšávt škoovlá oppâkiirijn šlaajâi ohtâvuodâst iä lah tiedâliih noomah, já motomin páácá epičielgâsin, mon šlaajâst lii koččâmâš. Tiedâlâš noomâ ličij-uv pyeri jodettid fáarust ain ko máhđulâš. Hiäimuin, main láá anarâškielâliih šadoh, váiluh monnii verd nomâttâsah (Lahtos 3). Muádi šlaajâ puotâ láá maŋgâ tain nomâtemčuolmâin.

Oovtâ šlaajâst sáttih lede kiävtust maangah nomâttâsah já toh varijisteh käldein. *Trifolium repens* lii Olthuis sänikirje já *Škoovlá Luándukirjij 1 já 2* mielđ vielgisristâ, mutâ *Pirâstiätu 3* –kirje addel nommân vielgismuáskáš. Siämmâš nommâ sáttá čujottid maangâ šlaajân. Taan tutkâmuš puáris aalmugnoomâi juávhust nomâtemepičielgâsvuodah iä lamaš ko *Salix*-šlaajâi já tyevli puotâ. *Tyevli* lii ovdâmerkkâ tast, ete säänist láá kyehti ereslágáneh merhâšumeh, moh láá suomâkielân jurgâlum pakuri(kääpä) já taula. Uđđâsub noomâi peln ovdâmerkkân lii nommâ nijttokiällurääsi, mii lii meiddei adelum kyevti šaadon ađai ton jurgâlus suomâkielân lii sehe ojakellukka ete harakankello.

Kollektiivnommâ, mii lii šaddonomâttâsâi pajetuávdáh, suápá noomâ vuádu-uáassin, mutâ šlaajâ nommân tot ij lah tuárvi tärkki. Vuorâččâsmyerjist láá Suomâst kyehti šlaajâ

main iä lah vuáhádum noomah, já tääl kiävtust lii tuše kollektiivnommâ. Tovle tárbu ij lamaš iäruuttállâđ šlaajâid nuuvt tárkká, ko Säämist šadda tuše nubbe tain vuorâččâsmyerji šlaajâin. Tááláá ääigi tárbu iäruuttálmân kuittâg lii.

Šaddosuuvâi siste noomâi vuáđu-uásih varijisteh mottoom verd. Nomâtempargoost ubâlâšvuodâ kolgâčij vâldid huámášumán, tego Marja-Liisa Olthuis (2007: 111) muštâl náguskirjestis nomâttâsâi taksonomisâš verdidem tehálâšvuodâst nomâtempargoost. Jis nomâtemm tábáhtuvá tuše sänirähtimooopâ miel ain oovdân šlaajân, epiloogâlâšvuodah šaddeh. Ovdâmerkkân *Epilobium*-suuvâst láá kiävtust sehe horsmâ- ete njuollâs-vuáđu-uásih šaddonoomâin.

Anarâškielâlii noomâi jurgâlus suomâkielân-uv sáttá leđe motomin epičielgâs, jis jurgâlussân lii adelum kollektiivnommâ. Ovdâmerkkâ tast lii maarun, mon suomâkielâlii jurgâlussân lii motomin adelum pujo já motomin maruna. Jis jurgâlussân lii adelum maruna, lii epičielgâs, mon šlaajân tot čuujoot. Pujo lii šlaajâ mii kulá *Artemisia*-suuvân, mon suomâkielâlâš nommâ lii marunat, mutâ maruna-nommâsâš šaddo ij lah. Taan šlaajâ puotâ čuolmâ lii meiddei anarâškiel noomâ puotâ. Maarun-nomâttâs sátáččij toimâđ kollektiivnommân já šlaajâid kolgâččij nomâttiđ täärhib nomâiguin.

Salix-suuvâ anarâškielâlij aalmugnoomâi puotâ ličij tárbu tutkáđ aalmugnoomâi semantlijd merhâšuumijd tärhibeht. Aalmugnoomah láá kavnum vittâ já tääl toh tuáimih juávhu kollektiivnommân ađai šlajânoomâi pajetuávádâhhân. Ij lah čielgâs, čujotteh-uv noomah tiätu šlaajân vâi iärutteh-uv toh *Salix*-šlaajâid om. stuáruduv teikkâ häämi vuáđuld. *Salix*-suuvâ šlaajâi kollektiivnoomah siedgâ já puájui láá váldum kiävtun oppâráhtusij noomâi vuáđu-uáassin. Tehálâš ličij tutkáđ, mon vuáđuld toh láá väljejum vuáđu-uáassin; puávtáččij selvättid, ete kovvejeh-uv nomâttâsah ovdâmerkkân stuáruduv.

5 PUÁTUSIJ ČUÁKÁNKIÄSU

Tutkâmuš aalgâst ulmen lâi selvâttiđ, mon verd anarâškielâliih šaddonoomah láá. Tutkâmušast selvânii, ete tááláá anarâškielâst láá suullân 850 šaddošlajânomâttâssâd. Noomâin 270 láá aalmugnoomah já vááijuv 600 nommâd láá oppârâhtusiih. Listo noomâin kávnoo lahtosin (Lahtos 3). Täärhib tutkâmuššân šaddonomâttâsah väljejuvvojii 54, moi ave, algâpuáttim já merhâšume sehe kevttimvuovijd lam selvâttâm.

Ulmen lâi selvâttiđ, magareh šadoh láá lamaš sâmmilijđ teháliih purrâmâššân já táálhudmist já main šadoin ličij vala tááláá merhâšume purrâmâššân já tiervâsvuođâ naanoodmist. Kuávdáš šadoh sâmmilijđ láá lamaš myerjih já muorah. Tutkâmuš vuálásii amnâstuvâst puárâsuboh noomah láá eidu muorjijn já muorâin, moi noomah láá távjá meiddei puáris kielâ jieijâs säänih. Tutkâmuš puátuseh tuárjuh muu hypoteesijđ.

Sâmmiliih láá kiävtâm meiddei monnii verd ruáhuviärdásijđ šaddoid, já eromâšávt mielkkiruávuh láá lamaš teháliih. Nuorâb noomah láá ruáhuviärdásijn šadoin. Ruáhuviärdásij šaddonoomah láá táválávt jurgâlusah teikkâ loovnah, mutâ harvii kielâ jieijâs säänih. Šadoi merhâšume uáinoo noomâin nuuvt, ete tehâlumosij šadoi ađai muorjij já muorâi noomah láá puárâsumoseh já kielâ jieijâs säänih.

Semantlávť puáris šaddonoomâin ij innig pyevti ettâđ, maid noomah kovvejeh, mii lii luándulâš puáris kielâ jieijâs saanijn. Noomâi kuhes historjá muštâl šadoi merhâšumeest. Nuorâ aalmugnoomah já oppârâhtusiih noomah kovvejeh šadoi jiešvuodâ, šoddâmsaje, kevttimvyevi, kevttee, levânem teikkâ algâpuáttim. Šoddâmsaje uáinoo noomâin täävjib ko eres ääših. Kevttimvyehi uáinoo motomijn šaddonoomâin. Hypoteesin lâi, ete nomâttâsah kovvejeh šaddoid om. toi olgohäämi, kevttim teikkâ šoddâmsaje mielđ. Muu tutkâmuš puátuseh tuárjuh taid hypoteesijđ.

Muu amnâstâh ij iäruťtâl eres kuávlui sâmmilij šadoikevttim, jiemge lah tutkâm tuše anarâšâi vuovijd kevttiđ šaddoid. Iäruh sátáččii kavnuđ sâmmilij kooskâst tast, ete magarijđ šaddoid sii láá kiävtâm já maht. Tot sátáččij vaikuttiđ meiddei taan tutkâmuš

puátusáid, jis fáárust liččii tuše tagareh šadoh, maid anarâšah láá kiävtám. Veikkâ tutkâmuš vuálásâš amnâstâh ij lah hirmâd viijdes, ton puátusijn puáhtá uáiniđ ruávis tääsist, magareh anarâškielâliih šaddonomâttâsah láá.

Sämikielâlii etymologlâš tutkâmuš lii rahtum almolávt uccáá ađai puohlágán taan syergi lasetutkâmuš ličij anolâš. Puárásumosij sämikielâlij saanij tutkâmuš tábáhtuvá hyelkkikielâi etymologlij káldei vuáđuld, tađe lii tárbu jieččân tutkâmušan. Anarâškielâliih šaddonoomâi etymologia ij lah tutkum ovdil, ige taat tutkâmuš pyevti västidiđ tievâslávt etymologlijd koččâmuššáid, moh kyeskih anarâškielâlijd šaddonomâttâsâid. Puátteevuodâst tutkâm kolgâččij juátkiđ viijđasub amnâstuvváin. Anarâškielâlijn šaddonoomâin ličij tárbu selvâttiđ aainâs-uv aalmugnoomâi etymologia já mielâkiddiivâš ličij tutkâđ meiddei uđđasub noomâid.

Šaddonommâpargoid ličij tárbu juátkiđ já tievâsmittiđ nomâttâsâid. Siämmáá ohtâvuodâst kolgâččij njuolgiđ epičielgâsvuodâid, moh láá monnii verd anarâškielâlijn šaddonomâttâsâin. Uđđâ oppârâhtusijd noomâid puávtáččij tutkâđ Olthuis nomâtem meetood mielt tego lam kuvvim lovvoost 1.1.2.

Sämmilij já eromâšávt anarâšâi šadoi kevttimärbivuovijd ličij pyeri selvâttiđ. Kevttimvuovijd iäruid sämmilij kooskâst ličij meiddei mielâkiddiivâš selvâttiđ sehe uáinojeh-uv máhđuliih iäruh noomân.. Purrâmâškevttim lasseen šadoi eres kevttimvuovijd puávtáččij selvâttiđ já tutkâđ uáinojeh-uv toh noomâin mahten.

Taat tutkâmuš čielgii noomâi puotâ-uv tom, ete šadoh láá adelâm sämmilijd tehálâš laseraavvâd. Sist lii lamaš tiätu já táidu kevttiđ šaddoid, ko luándust lâi pákku finniđ purrâmâš já tiervâsvuodâ. Luándutááiduh láá ávháliih siäiluttiđ vala puátteevuodâst-uv. Anarâškiel saanij etymologia iberdem fáálá máhđulâšvuodâ oppâđ sämmilij historjá. Šaddonoomâi etymologia čuujoot tom, moh ääših láá lamaš tehâliih sämmilij eellimvyevist.

KÄLDEEH

Aikio, Samuli 1995: *Raaskaltion jumalat ja käyttäjät - Kasvinnimien lähtökohtia saamessa*. Raito 2/2015. Maakunnallinen museolehti, 13. vuosikerta s. 20–29. Lapin maakuntamuseo. Lapin Painotuote Oy. Kemijärvi.

Corneliuson, Jens 2003: *Växternas namn*. Vetenskapliga växtnamns etymologi.

Språkligt ursprung och kulturell bakgrund. Ny reviderad upplaga. Wahlström & Widstrand, 9–20. Stockholm.

FF 1–3 = Lönnrot, Elias 2002: Elias Lönnrotin *Flora Fennica 1–3*. Teoksen aineisto perustuu seuraaviin teoksiin: Elias Lönnrot: *Flora Fennica – Suomen kasvio 1866* ja J.W. Palmstruch: *Svensk botanik 1802–43*. Tuotanto Oy Amanita Ltd. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Karisto oy. Hämeenlinna.

Halmetoja, Jaakko 2012. *Pakurikääpä*. Ensimmäinen painos. J. Halmetoja Studios. Kirjapaino Ropposet Oy.

Holmberg, Pelle & Eklöf, Marie-Louise & Pedersen, Anders 2007: *Mauste- ja terveyskasvit luonnossa*. Suomenkielinen laitos 2009. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Häkkinen, Kaisa 1983: *Suomen kielen vanhimmasta sanastosta ja sen tutkimisesta*. Suomalais-ugrilaisten kielten etymologisen tutkimuksen perusteita ja metodiikkaa. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 17. Turku.

Häkkinen, Kaisa 1989: *Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Tietolipas. Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo. Pieksämäki.

Häme-Ahti Leena, Juha Suominen, Tuano Ulvinen & Pertti Uotila. Hämet-Ahti ym. (Toim.) 1998. *Retkeilykasvio*. 4. täysin uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo 1998. Helsinki.

Itkonen, T. I 1921: *Lappalaisten ruokatalous*. Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia. Suomal. Kirjall. Seuran Kirjapaino Oy. Helsinki.

Itkonen, T. I 1948a: *Suomen lappalaiset vuoteen 1945*. Ensimmäinen osa. Toinen painos. Kuvattu vuonna 1948 ilmestyneestä laitoksesta. WSOY. Porvoo.

Itkonen, T. I 1948b: *Suomen lappalaiset vuoteen 1945*. Toinen osa. Toinen painos. Kuvattu vuonna 1948 ilmestyneestä laitoksesta. WSOY. Porvoo.

Karlsson, Fred 2009: *Yleinen kielitiede*. Uudistetun laitoksen 4. painos. Gaudeamus Helsinki University Press. Yliopistopaino. Helsinki.

Koponen, Eino 1991. *Itämerensuomen marjannimistön kehityksen päälinjoja ja kantasuomen historiallista dialektologiaa*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja. vol. 83, 123-161. Helsinki.

Korhonen, Mikko 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 370. Suomalaisen kirjallisuuden Seura, Helsinki 1981. Gummerrus Osakeyhtiön kirjapaino. Jyväskylä.

Linné, Carl von 1991: *Lapin kasveja*. Carl von Linnén latinankielisestä teoksesta *Flora Lapponica* valikoinut, suomentanut ja selityksillä varustanut Marja Itkonen-Kaila. Alkuperäisteos vuodelta 1737. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 541. Gummerrus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Lukkari, Heikkiarmas & Lukkari, Toivo 2006: *Šattut Sámis*. Arkmedia. Vaasa.

Mattus, Ilmari 1991: *Säämi šadoh*. Anarâš 4. Ihekerdi, 3–15. Juovlâamáanu 1991. Anarâškielâ servi ry.

Mossberg, Bo & Stenberg, Lennart 2005, Suomentaneet: Vuokko, Seppo & Väre, Henry 2005. *Suuri Pohjolan Kasvio*. Suomenkielinen laitos. Kustannus Oy Tammi.

Olthuis, Marja-Liisa 2000: *Säämi šadoh* –artikkâl. Anarâš.lostâ 13. ihekerdi, Vyesimáánu 2000, 24–25. Anarâškielâ servi ry.

Olthuis, Marja-Liisa 2006: *Inarinsaamen lajinimet. Lintujen ja sienten kansannimitysten historiaa ja oppitekoisten uudisnimien muodostuksen metodiikkaa*. Väitöskirja. Anarâškielâ servi Ry. Gummerrus kirjapaino Oy. Vaajakoski.

Piirainen, Mikko & Piirainen, Pirkko & Hämäläinen-Forslund, Pirjo & Vainio, Hannele 1999. *Ympäristön luonnonkasvit*. Toinen painos. WSOY. Porvoo.

Rautavaara, Toivo 1942a: *Mihin kasvimme kelpaavat* I osa. Kevään ja alkukesän kasvit. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo.

Rautavaara, Toivo 1942b: *Mihin kasvimme kelpaavat* II osa. Kesän ja syksyn kasvit. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo.

Rautavaara, Toivo 1976: *Mihin kasvimme kelpaavat*. Ruokaa, ryytiä ja rohtoa luonnosta. Neljäs painos. WSOY:n graafiset laitokset. Juva.

Rautavaara, Toivo 1980: *Miten luonto parantaa*. Kansanparannuskeinoja ja luontaislääketiedettä. Werner Söderström osakeyhtiö.

Snellman, Eeva 1996: *Väinönputki oljenkortena*. Arktisennkeskuksen tiedotteita 19. Arktinen keskus. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Ukkonen, Kirsi 2014. *Tyevli – trendijuhâmuš vâi ärbivuávâlâš taalhâs?* Anarâš 27 Ihekerdi. Vyesimáánu 2014, 27–29 . Anarâškielâ servi ry.

Väre, Henry & Partanen Rauni 2009 : *Suomen Tunturikasvio*. Metsäkustannus Oy. Kariston kirjapaino Oy. Hämeenlinna.

Warenberg, Kristiina & Danell, Öje & Gaare, Eldar & Nieminen, Mauri 1997: *Porolaidunten kasvillisuus*. Pohjoismainen Porontutkimuselin. WSOY. Suomi.

Teddilhánnáá káldeeh

Mattus, Ilmari 2015: Sahhiittállâm ivij 1990–91 šaddonoomâin já toi nurâmist (njálmálâš tiätu finnejum 6.11.2015).

Mattus, Ilmari & Olthuis, Marja-Liisa 2015: Šledgâpostâ savâstállâm pihlejâš noomâst 31.12.2015.

Mattus, Yrjö 2014: Sahhiittállâm tyevli kiävtust (njálmálâš tiätu finnejum 15.4.2014).

Magga, Lea 2015: Ärbivuáváliih šadoi kevttim. Muštâlusah Vuáču Säämi seervi šaddoehidist (njálmálâš tiätu finnejum 3.6.2015).

Sänikirjeh

<http://www.sanakirja.org/>

Lampén, Lea 1983: *Suomalais-ruotsalainen opiskelusanakirja*. Kolmas muuttamaton lisäpainos. WSOY. Porvoo.

Olthui, Marja-Liisa 2000: *Kielâoppâ – inarinsaamenkielen kieliooppi*. Inari: Sämitigge.

Olthuis, Marja-Liisa 2006: *Inarinsaame-suomi-inarinsaame sanakirja* (pargonommâ). Toimâttâm Sämitigge. Sänikirjeest láá suullân 30 000 uuccâmsäännid. Iskâdempittä almostui ive 2006. Sämitigge, Oppâmateriaalkuávdáš.

Rekiaro, Ilkka & Robinson, Douglas 1989: *Suomi / englanti / suomi sanakirja*. Toinen, laajennettu ja uusittu laitos 1995, sen kolmas painos. Gummerrus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Sammallahti, Pekka & Morottaja, Matti 1993: *Säämi – suomâ sänikirje. Inarinsaamelais-suomalainen sanakirja*. Ohcejohka. Girjegiisá Oy.

Sammallahti, Pekka & Mosnikoff, Jouni 1991: *Suomi-koltansaame sanakirja*. Ohcejohka. Girjegiisá

Viermisijdoh

Aikio, Samuli 2005: *Šaddonamahusat. ČálliidLágádus*.

<http://www.calliidlagadus.org/web/index.php?sladja=48&vuolitsladja=56>

Arktiset Aromit/Lakka:

<http://www.arktisetaromit.fi/fi/arktiset+aromit/marjat/luonnonmarjat/lakka/> (Čujottum 15.11.2015)

Arktiset Aromit/Mustikka:

<http://www.arctic-flavours.fi/fi/arktiset+aromit/marjat/luonnonmarjat/mustikka/> (Čujottum 15.11.2015)

Arktiset aromit/ravintosisältö:

<http://www.arktisetaromit.fi/fi/arktiset+aromit/marjat/ravintosisalto/ravintosisaltotaulukoita/> (Čujottum 15.11.2015)

Evira 2014: *Suomalaisten luonnonvaraisten kasvien elintarviksekäyttöhistoriatietoja* (18.6.2014, päivitetty 22.6.2015).

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/elintarvikkeet/valmistus_ja_myynti/uuselintarvikkeet/luonnonvaraisten_kasvien_elintarvike kaytto__3_.pdf (Čujottum 20.11.2015)

Čujottem marja tiätuvuáđu čujottâs lii muttum:

https://www.evira.fi/globalassets/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/uuselintarvikkeet/luonnonvaraisten_kasvien_elintarvikekaytto_26012016.pdf

Luontopoortti/lehti: <http://lehti.luontopoortti.fi/fi/lajiesittely/variksenmarja> (Čujottum 17.11.2015)

Luontopoortti/variksenmarja

<http://www.luontopoortti.com/suomi/fi/kukkakasvit/variksenmarja>
(Čujottum 17.11.2015)

Luontopoortti/hieskoivu: <http://www.luontopoortti.com/suomi/fi/puut/hieskoivu> (Čujottum 19.11.2015)

Luontopoortti/isokarpalo: <http://www.luontopoortti.com/suomi/fi/kukkakasvit/isokarpalo>
(Čujottum 15.11.2015)

Luontopoortti/maitohorsma:

<http://www.luontopoortti.com/suomi/fi/kukkakasvit/maitohorsma> (Čujottum 5.12.2015)

Luontopoortti/mesiangervo:

<http://www.luontopoortti.com/suomi/fi/kukkakasvit/mesiangervo> (Čujottum 9.1.2016)

Luontopoortti/pajut:

<http://www.luontopoortti.com/suomi/fi/puut/?c=Salicaceae> (Čujottum 18.11.2015)

Luontopoortti/rautanokkonen:

<http://www.luontopoortti.com/suomi/fi/kukkakasvit/rautanokkonen> (Čujottum 8.1.2016)

Luontopoortti/ruusujuuri:

<http://www.luontopoortti.com/suomi/fi/kukkakasvit/ruusujuuri> (Čujottum 9.1.2016)

Luontoportti/rätvänä:

<http://www.luontoportti.com/suomi/fi/kukkakasvit/ratvana> (Čujottum 8.1.2016)

Luontoportti/siankärsämö:

<http://www.luontoportti.com/suomi/fi/kukkakasvit/siankarsamo> (Čujottum 26.11.2015)

Luontoportti/siniyökönlehti:

<http://www.luontoportti.com/suomi/fi/kukkakasvit/siniyokonlehti> (Čujottum 7.1.2016)

Luontoportti/väinönputki:

<http://www.luontoportti.com/suomi/fi/kukkakasvit/vainonputki> (Čujottum 19.12.2015)

Lampinen, Raino 2014: *Kasviatlas. Suomen putkilokasvien levinneisyyskartasto*. Uusin vuosiversio Kasviatlas 2014 julkaistu 21.5.2015 Helsingin yliopisto, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvitieteen yksikkö.

<http://koivu.luomus.fi/kasviatlas/> (Čujottum 17.11.2015).

Metsätieteiden laitos 2006. *Puulajit*-sivusto. Metsäkuusi. Helsingin Yliopisto http://www.helsinki.fi/metsatieteet/arboretum/puulajit/picea_abies.html#levinneisyys (Čujottum 12.03.2016).

Olemme puutarhassa:

<http://olemmepuutarhassa.fi/kasvimaa/2014/kuukauden-kasvi-nokkonen/> (Čujottum 16.04.2017).

Olthuis, Marja-Liisa 2010. *Inarinsaamen kasvinnimityö. Sanoista tekoihin*. Juhlakirja Kaisa Häkkiselle 17.marraskuuta 2010. Suomalais-Ugrilaisen seuran Toimituksia = Memories de Société Finno-Ougrienne 259, 313–328. Helsinki.

Kávnoo šleđgâhäämist: http://www.sgr.fi/sust/sust259/sust259_olthuis.pdf (Čujottum: 2.10.2016)

Siida/*Eatnanšaddu*. Saamelaismuseum ja Ylä-Lapin luontokeskus Siida.
http://www.samimuseum.fi/eatnansaddu/?page_id=347 (Čujottum 23.11.2015)

terve.fi. Harvard Health Publications:

<http://www.terve.fi/sydaninfarkti/39455-kenen-kannattaa-kayttaa-aspiriinia-sydan-ja-verisuonitautien-ehkaisyyn> (Čujottum 5.12.2015)

Törrönen, Riitta & Sarkkinen, Essi & Karvonen, Henna & Tapola, Niina 2008: *Yhteenveto tieteellisestä näytöstä koskien mustikan, karpalon ja puolukan ravitsemus- ja terveysvaikutuksia*. Sitra. Siämmáš tekstâ kávnnoo Sitra viermisijđoin: <https://www.sitra.fi/julkaisut/muut/marjat.pdf>

Vilpas, Pasi 2012: *Kasvikunnan luokittelu*. Diasarja.
<http://www.slideshare.net/attebattitude/03kasvikunnan-luokittelu>

Išeniävuuh

Álgu. Sámegielaid etymologáš diehtovuodđu. Saamelaiskielten etymologinen tietokanta (online-tietokanta): Kotimaisten kielten keskus. Helsinki, marraskuu 2006. Päivitetään jatkuvasti. (Sisältyy kokoelmaan Etymologia) <http://kaino.kotus.fi/algua/> (29.10.2015)

Arjanne, Satu & Kenno, Pirkko & Nyberg, Teuvo & Palosaari, Matti & Vehmas, Pävi & Vestelin, Olavi & Perttula, Tarmo (toim) 2009. *Škoovlâ pirâstiätu 3*. Sämitikke. Tornion kirjapaino Oy. 2009.

Arjanne, Satu & Jortikka, Sanna & Kenno, Pirkko & Palosaari, Matti & Uusi-Viitala, Jyrki & Vehmas, Päivi & Perttula, Tarmo (toim) 2009. *Škoovlâ pirâstiätu 4*. Sämitikke. Ykkös-Offset. Vaasa.

Arjanne, Satu & Leinonen, Matti & Nyberg, Teuvo & Palosaari, Matti & Vehmas, Pävi & Mattus, Ilmari 2010: *Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 6*. 1. teddilâs. Sämitigge. Ykkös-Offset Oy. Vaasa.

ILW = Itkonen, Erkki 1987. *Inarilappisches Wörterbuch* 1–4. Unter mitarbeit von Raija Barents und Lea Laitinen. Suomalais-ugrilainen seura. Helsinki.

Jortikká, Sanna & Maijala, Outi & Nyberg, Teuvo & Palosaari, Matti & Mattus, Ilmari (anarâškiel. jurg.) 2010: *Škoovlâ biologia já eennâmtiätu 5*. 1. teddilâs. Sämitigge. KTMP Oy. Vaasa.

Jortikká, Sanna & Kuisma, Merja & Leinonen, Matti & Nyberg, Teuvo & Veistolola, Simo & Mattus, Ilmari (anarâškiel. jurg.) 2013: *Škoovlâ biologia. Sisčääsih*. 1. teddilâs. Sämitigge. Tornion Kirjapaino.

Lehtiranta, Juhani 1989: *Yhteissaamelainen sanasto*. Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia 200. Suomalais-ugrilainen seura. Helsinki.

Nuutinen, Anna Maaria & Tolvanen, Pirjo & Alanen, Erkki 2000. *Luándukirje 1*. Sämitikke. Tornion Kirjapaino Ky.

Nuutinen, Anna Maaria & Tolvanen, Pirjo & Alanen, Erkki & Kurho Ulla (toim.) & Kangasniemi, Hannu (sämikielân toim.) 2003: *Luándukirje 2*. Sämitikke. Gummerrus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

SSA = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja* 1–3. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 556. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomalaisen kirjallisuuden seura 1995. Gummerrus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Suhonen, Pentti 1936: *Suomalaiset kasvinnimet*. Suomalaisen Eläin ja Kasvitieteellisen Seuran Vanamon Kasvitieteellisiä Julkaisuja. Osa 7 N:o 1. Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapaino Oy. Helsinki.

LAHTOSEH

LAHTOS 1: Kielâi noomâi uánádâsah tutkâmušâst já lahtosijn :

saI	anarâškielâ
saS	maadâsämikielâ
saU	umesämikielâ
saPi	pittáámsämikielâ
saL	juulevsämikielâ
saN	pajekielâ
saSk	nuorttâlâškielâ
saKld	kielâdâsämikielâ
saT	tarjesämikielâ
sa?	jienâdâhvastuuh Suomalaiset kasvinnimet -kirjeest (Suhonen1936)
ru	ruotâkielâ
en	eŋgâlâškielâ
su	suomâkielâ
VS	vuádušämikielâ
VK	vuádukielâ
lie	liettua
lat	latvia
toPre	toovlâš preussi
NmeSu	nuorttâmeerâsyemmilâš
mordE	ersämordva
mordM	mokšamordva
tšer	tšeremis
votj	votjak
syrj	syrjáán
vog	voguli

ost	ostjakki
ud	udmurt
kärj	kärjilkielâ
SuSäVK	suomâ-sämmilâš vuáđukielâ
SuPeVK	suomâ-permilâš vuáđukielâ
SuUgVK	suomâ-ugrâlâš vuáđukielâ
UgVK	vuáđu-ugrâlâš kielâ
SaVK	vuáđusamojedi
UrVK	vuáđu-urâlilâškielâ

LAHTOS 2: Tutkâmuš vuálásij šaddonoomâi ereskielâlij vastui kâldeeh. Kâldeetiäduh kávnijeh taan tutkâmuš kâldeeluvâttuvâst. Tai noomâi uásild, maid Terhi Harju já Svenn-Egil Knutsen láá adelâm teikkâ tárhistâm, sij kâldei tiäduh láá taan lahtosist. Álgu-tiätuvuádu puotâ almottâm kâldeid, moin tiäduh lii finnejum Álgu-tiätuvuádu.

Šlajânoomâi ereskielâlij vaastâi kâldeeh			
Svenn-Egil Knutsen / juvesâmikielâ			
	http://same.ntec.no/		
	http://gtweb.uit.no/webdict/ak/smj2nob/index.html		
	http://ordbok.sametinget.se/		
	https://www.sametinget.se/14885		
Svenn-Egil Knutsen / pittâmsâmikielâ			
	http://saami.uni-freiburg.de/psdp/ordbok/		
	http://saami.uni-freiburg.de/psdp/pite-lex/simple_search.php?searchMode=off&lang=Swe		
Terhi Harju			
	Jouni ja Satu Moshnikoff, sânikirje, ij almostum		
Empetrum nigrum		variksenmarja	Kâldee Álgu-tiätuvuádu mield
sal	Olthuis 2006	vuorâččâsmyerji , čyemenjâs	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	vuorâččâsmyerji , čapismyerji	
sal	ILW #476	čyemenjas, čyemenjas	
sal	Škoovâ luándukirje1- 2	vuorâččâsmyerji	
sal	Škoovâ pirâstiädu 4	vuorâččâsmyerji	
sal	Škoovâ biologia já ennâmtiädu 6	vuorâččâsmyerji, čyemenjâs	
VS	Álgu	čômâ	Lehtiranta, J. 1989
saU	Álgu	tjuabmaa	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Svenn-Egil Knutsen	tjuomâ; vuártjamuärje	
saL	Svenn-Egil Knutsen	tjuobmâ; tjáhppismuorje	
saN	Álgu, Aikio	čuobma; čáhppesmuorji, čuopmajas	
saSk	Terhi Harju	čuõ'mmjõš	Moshnikoff, Jouni já Satu
saKId	Álgu	čum, nãš	Lehtiranta, J. 1989
sa?	Suhonen 1936	tshymiõsh	
ru		kråkbär	
en		crowberry	
Vaccinium myrtillus			Kâldee Álgu-tiätuvuádu mield
sal	Olthuis 2006	sare	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	sare	
sal	Mattus 1991	sare	
ILW	ILW # 4044	sare	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	sare	
	Škoovâ biologia já ennâmtiädu 6	sare	
VS	Lehtiranta 1989	sere	Lehtiranta, J. 1989
saS	Lehtiranta 1989	sirrie	Lehtiranta, J. 1989
saU	Lehtiranta 1989	sirree	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Svenn-Egil Knutsen	sarre	
saL	Svenn-Egil Knutsen	sarre	
saN	Sammallahti	Sarrit	
saN	Lehtiranta 1989	sâred	Lehtiranta, J. 1989
saN	Álgu	sâred	Itkonen, E. 1989, InLpW 3
saSk	Sammallahti-Moshnikoff 1991	sää'rr	
saSk	Terhi Harju	sää'rr	
saKId	Álgu	sârr	Lehtiranta, J. 1989
saT	Álgu	sârre	Lehtiranta, J. 1989
sa?	Suhonen 1936	tsoare	

Vaccinium vitis-idaea		puolukka	Käldee Älgu-tiätuvuádu mield
sal	Olthuis 2006	junŋá	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	junŋá	
sal	Mattus 1991	junŋá	
sal	ILW # 1077	junŋa	
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	junŋá	
sal	Škoovlá biologia já ennâmtiätu 6	junŋá	
VS	Älgu	jonŋe	Lehtiranta, J. 1989
saS	Älgu	jugŋe	Lehtiranta, J. 1989
saU	Älgu	jäg'ŋa	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Svenn-Egil Knutsen	jägná	
saL	Svenn-Egil Knutsen	jägná	
saN	Älgu	jogŋá	Lehtiranta, J. 1989
saN	Älgu	jogŋá	Itkonen, E. 1986 InLpW 1
saN	Aikio	jogŋa	
saSk	Terhi Harju	jonŋ	
saKId	Älgu	jonŋ	Lehtiranta, J. 1989
saT	Älgu	jonŋ	Lehtiranta, J. 1989
SuSäVK	Älgu	junŋe	
su	Älgu	juo(lukka)	Lehtiranta, J. 1989
sa?	Suhonen 1936	joango	
Vaccinium oxycoccos		isokarpalo	Käldee Älgu-tiätuvuádu mield
Vaccinium microcarpum		pikkukarpalo	
sal	Olthuis 2006	stuorräjeggijunŋá, uccäjeggijunŋá	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	jeggijunŋá	
ILW	ILW	-	
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	jeggijunŋá	
sal	Škoovlá pirâstiätu 4	jeggijunŋá	
	Škoovlá biologia já ennâmtiätu 6	stuorräjeggijunŋá	
saPi	Svenn-Egil Knutsen	jäggemuorje	
saL	Svenn-Egil Knutsen	jiegejägŋá	
saN	Sammallahti sänikirje	giegajokŋa, báddemuorji	
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	reppjonŋ	
Vaccinium uliginosum		juolukka	Käldee Älgu-tiätuvuádu mield
sal	Olthuis 2006	etimás, etimás	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	etimás	
sal	Mattus 1991	etimus, etimás	
sal	ILW # 542	etimus	
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	etimás	
sal	Škoovlá biologia já ennâmtiätu 6	etimás	
saN	Älgu	ëttimás	Itkonen, E. 1986 InLpW 1
saN	Aikio / Čállidlagádus	ehtemas	
saN	LW # 891	ë''ttemas	
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	jeät' tmôš	
sa?	Suhonen 1936	etomosh	
Rubus chamaemorus		Suomuurain, hilla, lakka	Käldee Älgu-tiätuvuádu mield
sal	Olthuis 2006	lyeme	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	lye'me	
sal	Mattus 1991	lyeme	
ILW	ILW #2270	lyeme	
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	lyeme	
sal	Škoovlá pirâstiätu 4	lyeme	
sal	Škoovlá biologia já ennâmtiätu 6	lyeme	
VS	Älgu	luomën	Aikio, A. 2009 SaLw
saN	Älgu (myös Aikio)	luomi	Aikio, A. 2009 SaLw
saN	Aikio	luomi (láttat)	
saN	Älgu	luome	Sköld, T. 1960 GermLwLp
saN	Älgu	luome	Itkonen, E. 1987 InLpW 2
saKS	Sammallahti & Mosnikoff	lue'm (Luâm'man)	
saT	Älgu	lïmen	Aikio, A. 2009 SaLw

Rubus chamaemorus		Suomuurain, hilla, lakka	Käldee Älgu-tiätuvuádu mield
sal	Olthuis 2006	laaddâg	
sal	Olthuis 2006	laaddâh	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	ILW # 2270	laaddagčääci	
sal	Älgu	laaddag	Lehtiranta, J. 1989
VS	Älgu	lântek	Lehtiranta, J. 1989
saS	Älgu	laddeh	Lehtiranta, J. 1989
saU	Älgu	laaddaga	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Svenn-Egil Knutsen	lâddak	
saL	Svenn-Egil Knutsen	lâttak	
saN	Älgu	lâddâk	Lehtiranta, J. 1989
saSk	Sammallahti & Mosnikoff	laaddi	
saSk	Älgu	laaddi	Lehtiranta, J. 1989
saKId	Älgu	lândex	Lehtiranta, J. 1989
saT	Älgu	landek	Lehtiranta, J. 1989
Rubus chamaemorus		Suomuurain, hilla, lakka	
sal	Olthuis 2006	čorohâš, čoorooh	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	čoorooh	
sal	Mattus 1991	čorohâš, čoorooh	
sal	ILW # 400	čoorooh	
saSk	Sammallahti & Mosnikoff	čäärak	
Betula		koivu	Käldee Älgu-tiätuvuádu mield
sal	Olthuis 2006	suáhi	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	suáhi	
sal	Mattus 1991	soahi	
sal	ILW #4380	soahi	myös soahikuobar
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	suáhi, sonjosuáhi	
VS	Älgu	s~kē	Lehtiranta, J. 1989
saS	Älgu	soágie	Lehtiranta, J. 1989
saU	Älgu	säähkee	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Svenn-Egil Knutsen	sáhke	
saL	Svenn-Egil Knutsen	soahke	
saN	Aikio	sohki	
saN	Älgu	soakke	Itkonen, E. 1989 InLpW 3
saSk	Terhi Harju	suečč	
saKId	Älgu	sueč	Lehtiranta, J. 1989
Betula pendula		Rauduskoivu	
sal	Olthuis 2006	sonjosuáhi	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	sonjosoahi	
sal	ILW	-	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	sonjosuáhi	
sal	Škoovâ pirâstiätu 3	sonjosuáhi	
sal	Škoovâ biologia já ennâmtiätu 6	sonjosuáhi	
Betula pubescens		Hieskoivu	
sal	Olthuis 2006	sievâsuáhi	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	sievâsoahi	
sal	ILW	-	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	suáhi	
sal	Škoovâ pirâstiätu 3	sievâsuáhi	
sal	Škoovâ biologia já ennâmtiätu 6	sievâsoahi	
saL	Svenn-Egil Knutsen	soahke	
saN	Aikio / ČállidLágádus	soahi	
saKs	Sammallahti & Mosnikoff 1991	suečč	

Betula pubescens ssp. Czrepanovii		Tunturikoivu	Käldee Älgu-tiätuvuádu miel
sal	Olthuis 2006	laajiš, leejiš, tuodársuáhi, láánjá	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	tuodársuáhi, láánjá	
sal	ILW	-	
saN	Aikio / ČállidLágádus + Lukkari 2006	lageš	
saL	Älgu	lakim	Grundström, H. 1952-1954 LuLpW 4
saSk	Terhi Harju	čea'rsue'kk	
su		tunturikoivu	
ru		fjällbjörk	
Betula nana		Vaivaiskoivu	Käldee Älgu-tiätuvuádu miel
sal	Olthuis 2006	skier'ri	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	skier'ri	
sal	Luándukirje 2	skierri	
sal	Mattus 1991	skierri	
sal	ILW #4257	skierri	
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	skierri	
sal	Škoovlá biologia já ennâmtiädu 6	skierri	
VS	Älgu	kērrē	Lehtiranta, J. 1989
VS	Älgu	kierrē	Aikio, A. 2009 SaLw
saS	Älgu	skierrie	Aikio, A. 2009 SaLw
saS	Älgu	skierrie	Lehtiranta, J. 1989
saU	Älgu	skierree	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Älgu	skärre	Lehtiranta, J. 1989
saL	Älgu	skierre	Lehtiranta, J. 1989
saL	Älgu	skierre	Lehtiranta, J. 1989
saN	Älgu	skier're	Lehtiranta, J. 1989
saN	Älgu	skier're	Itkonen, E. 1989 InLpW 3
saN	Älgu	skierri	Aikio, A. 2009 SaLw
saSk	Älgu	skierri	Lehtiranta, J. 1989
saKId	Älgu	kī'rej	Aikio, A. 2009 SaLw
saKId	Älgu	kī're	Lehtiranta, J. 1989
Fomes fomentarius		Taulakääpä (suomak. meid: pakuri)	
sal	Olthuis 2006	suáhikuobâr	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993		
sal	Mattus 1991	soahikuobâr	
sal	ILW		
Inonotus obliquus		Pakurikääpä (suomak. meid: taula)	Käldee Älgu-tiätuvuádu miel
sal	Olthuis 2006	tyev'li	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	tyev'li	
sal	Mattus 1991	tyevli	
sal	ILW # 5217	tyevli	
VS	Älgu	tövlē	Lehtiranta, J. 1989
saS	Älgu	duávlaa	Lehtiranta, J. 1989
saU	Älgu	dyöw'lee	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Älgu	te'wle	Lehtiranta, J. 1989
saL	Svenn-Egil Knutsen	duovle	
saL	Älgu	tuou'le	Korhonen, M. 1981
saN	Sammallahti	duovi	
saN	Älgu	duow'le	Lehtiranta, J. 1989
saN	Älgu	duow'le	Itkonen, E. 1989 InLpW 3
saN	Älgu	duow'le	Korhonen, M. 1981
saSk	Sammallahti-Mosnikoff 1991	tu'vl	
saSk	Älgu	tjūvli	Lehtiranta, J. 1989
saSk	Älgu	tjūvli	Korhonen, M. 1981
saKId	Älgu	tjūvli	Lehtiranta, J. 1989
saKId	Älgu	tjūvli	Korhonen, M. 1981
SuSaVK	SSA	takla	
kärj	Älgu	takla	Korhonen, M. 1981
su	Älgu	taula	Korhonen, M. 1981

Salix		paju(t)	Käldee Älgu-tiätuvuadu miel
sal	Olthuis 2006	sied' gâ	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	sied' gâ	
sal	Mattus 1991	siedgâ	
sal	ILW #4153	siedgâ	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	siedgâ	
sal	Pirâstiätu 4	ruopsissiedgâ	
sal	Sisčääsih	ruopsissiedgâ	
VS	Älgu	sieðke	Aikio, A. 2009 SaLw
saL	Svenn-Egil Knutsen	siergga	
saS	Älgu	sierke	Aikio, A. 2009 SaLw
saN	Älgu (myös Aikio)	siedga	Aikio, A. 2009 SaLw
saN	Älgu	sied' gâ	Itkonen, E. 1989 InLpW 3
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	-	

Salix		paju(t)	Käldee Älgu-tiätuvuadu miel
sal	Olthuis 2006	puájui	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	puájui	
sal	Mattus 1991	puájui	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	puájui, šelislostâpuájui	
sal	Škoovâ pirâstiätu 4	puájui	
sal	ILW	poajuj (puájui) 3359	
saN	Älgu	boaggjo	Itkonen, T. I. 1958 KLpS
saSk	Älgu	põaj ^a	Itkonen, E. 1987 InLpW 2
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	põaj ^a	Itkonen, T. I. 1958 KLpS
saSk	Älgu	puajâ	UEW 1988
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	puäi	
saA	Älgu	puih-	Itkonen, T. I. 1958 KLpS
saKId	Älgu	põaj ^a	UEW 1988
su	Älgu	paju	Sammallahti, P. 1988 UrlangS
su	Älgu	paju	FUV 1977
su	Älgu	paju	UEW 1988
mordE	Älgu	poj	SSA 2 1995
mordM	Älgu	poju	SSA 2 1995
SuPeVK	Älgu	pajiv	Sammallahti, P. 1988 UrlangS
komi	Älgu	bađ	FUV 1977
komi	Älgu	bađ	UEW 1988
ud	Älgu	bađ	Sammallahti, P. 1988 UrlangS
ud	Älgu	pi	SSA 2 1995
SuUgVK	Älgu	pâjiw	Sammallahti, P. 1988 UrlangS
SuUgVK	Älgu	pajiw	Sammallahti, P. 1998 SaL
UgVK	Älgu	poji-	Sammallahti, P. 1988 UrlangS
SaVK	Älgu	pewê	UEW 1988
UrVK	Älgu	paj3	UEW 1988

Salix		paju(t)	
sal	Olthuis 2006	ostomuorâ	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	ostomuorâ	
sal	ILW	-	

Salix Caprea		paju, raita	
sal	Olthuis 2006	räidi	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	räidi	
sal	ILW	-	
saN	Sammallahti	räidâ (molemmat = raita Salix caprea)	

Sorbus aucuparia		pihlaja	Käldee Älgu-tiätuvuádu miel
sal	Olthuis 2006	pihlájáš, pihlejáš	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	pi'hlejáš	
sal	Mattus 1991	pihlejáš	
sal	ILW # 3287	pihlejáš	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	pihlejáš	
sal	Škoovâ pirâstiätu 3	pihlejáš	
NmeSu	Älgu	pihlejáš	SSA 2 1995
NmeSu	Älgu	pihlejáš	Itkonen, E. 1987 InLpW 2
mordE	SSA	pižol	
tšer	SSA	pəzələ	
votj	SSA	palež	
syrj	SSA	peljs	
vog	SSA	pit'sär	
ost	SSA	pět'er	
su		pihlaja	

Alnus incana		harmaaleppä	Käldee Älgu-tiätuvuádu miel
sal	Olthuis 2006	leibi	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	leibi	
sal	Mattus 1991	leibi	
sal	ILW # 2048	lejbi	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	leibi, pikkäleibi	
sal	Škoovâ pirâstiätu 4	leibi, pikkäleibi	
sal	Škoovâ biologia já ennâmtiätu 6	leibi	
sal	Sisčääsih	leibi, pikkäleibi	
VS	Älgu	leajpē	tietokannan päättelemä
saS	Älgu	liejbie	SSA 2 1995
saU	Älgu	leibee	SSA 2 1995
saPi	Älgu	lej_p`p`je	SSA 2 1995
saL	Älgu	lei'pē	SSA 2 1995
saN	Aikio sekä Sammallahti	leibi	
saN	Älgu	läi'be	Itkonen, E. 1987 InLpW 2
saN	Älgu	läi'be	SSA 2 1995
saSk	Sammallahti& Mosnikoff, Terhi Harju	leä'pp	
sa?	Suhonen 1936	liep	
lie	Älgu	liepa	
lat	ssa??	liepa	
toPre	ssa??	leipa	
ru		al, gräal	
en		alder, grey alder	

Juniperus communis		(Koti)katalja	Käldee Älgu-tiätuvuádu miel
sal	Olthuis 2006	rátká, riät'ká, rádkká	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	riátká	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	rátká	
sal	Mattus 1991	rátká, riátká, rádkká	
sal	ILW # 3662	rátká, reátká, rádkká	
saN	Aikio	reatká	
saN	Älgu	[ræt'ka]	Itkonen, E. 1989 InLpW 3

Juniperus communis		(Koti)kataja	Käldee Älgu-tiätuvuädu miel
sal	Olthuis 2006	-	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	-	
sal	ILW # 1669	kooskas	
VS	Älgu	kęsęes	Lehtiranta, J. 1989
saS	Älgu	gasęes	Korhonen, M. 1981
saS	Älgu	gasęes	Lehtiranta, J. 1989
saU	Älgu	gasskas	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Svenn-Egil Knutsen	gasskas	
saL	Svenn-Egil Knutsen	gaskas	
saN	Lukkari 2006	gaskkas	Lehtiranta, J. 1989
saSk	Älgu	kęskęes	Korhonen, M. 1981
saSk	Älgu	kęskęes	Lehtiranta, J. 1989
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	kõõskås	
saKld	Älgu	kęskas	Lehtiranta, J. 1989
saKld	Älgu	kęskas	Korhonen, M. 1981
Pinus sylvestris		Metsämänty	Käldee Älgu-tiätuvuädu miel
sal	Olthuis 2006	peeci	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	peeci	
sal	Mattus 1991	peeci	
sal	ILW # 3187	peeci	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	peeci	
VS	Älgu	pęcęc	Lehtiranta, J. 1989
saS	Älgu	biedsie	Lehtiranta, J. 1989
saU	Älgu	biehtsee	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Svenn-Egil Knutsen	biehtse	
saL	Svenn-Egil Knutsen	biehtse	
saN	Älgu	bęcce	Itkonen, E. 1987 InLpW 2
saN	Älgu	bęcce	Lehtiranta, J. 1989
saSk	Älgu	pie'ttęF	Lehtiranta, J. 1989
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	pie'cc	
saKld	Älgu	pie'ttęF	Lehtiranta, J. 1989
saT	Älgu	[pie'ttęse]	Lehtiranta, J. 1989
sa?	Suhonen 1936	pjetsh	
su	Älgu	petäjä	Lehtiranta, J. 1989
Picea abies		Kuusi	Käldee Älgu-tiätuvuädu miel
sal	Olthuis 2006	kuosâ	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	kuosâ	
sal	Mattus 1991	kuosâ	
sal	ILW # 1829	kuosa	
sal	Škoovâ luándukirje 1-2	kuosâ	
VS	Älgu	kõse	Lehtiranta, J. 1989
saS	Älgu	guose	Lehtiranta, J. 1989
saU	Älgu	guassa	Lehtiranta, J. 1989
saPi	Älgu	kuossa	Lehtiranta, J. 1989
saL	Älgu	kuossa	Lehtiranta, J. 1989
saN	Älgu	guossâ	Itkonen, E. 1986 InLpW 1
saN	Älgu	guossâ	Lehtiranta, J. 1989
saN	Aikio myös Sallallahti	guossa	
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	kuõss	
saKld	Älgu	küss	Lehtiranta, J. 1989
saT	Älgu	kjss	Lehtiranta, J. 1989
sa?	Suhonen 1936	kuos	

Cicerbita alpina		pohjansinivalvatti	Käldee Älgu-tiätuwáđu mield
sal	Olthuis 2006	tavesuovjisjerjá	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	tavesuovjisjerjá JP	
sal	ILW	-	
saL	Terhi Harju	jierjja	
saN	Aikio / ČálliidLágádus	jeađjá (jearjá; jearji, jierji)	
saN	Lukkari 2006	jeađja, jearja, daweatitjearja	
Rumex acetosa ssp. acetosa		niittysuolaheinä	Käldee Älgu-tiätuwáđu mield
Rumex acetosella ssp. acetosella		ahosuolaheinä	
sal	Olthuis 2006	sälttiseini	
sal	Olthuis 2000	kuolbäsälttiseini	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	sälttiseini	
sal	Mattus 1991	sälttiseini	
sal	ILW	-	
saN	Aikio / ČálliidLágádus + Lukkari 2006	juopmu (sáltesuoidni)	
saN	Lukkari 2006	guolggajuopmu (ahosuolaheinä) juopmu (niittysuolaheinä)	
saSk	Terhi Harju	sälttsue'nn	
Oxyria digyna		Hapro	
sal	Olthuis 2006	iävrú	
sal	Olthuis 2000	iävrú	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	ILW	-	
saN	Aikio / ČálliidLágádus + Lukkari 2006	eavru	
saSk	Terhi Harju	hiävrú	
Angelica archangelica		väinönputki	
sal	Olthuis 2006	puurrâmraási	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	puurrâmraási	
sal	ILW	-	
sal	Škoovlá pirástiátu 5	puurrâmraási	
sal	Lukkari 2006	olbmoborranrássi	
saSk	Terhi Harju	poorrâmraá'ss	
Epilobium angustifolium		maitohorsma	
sal	Olthuis 2006	kievânjuolås, kievânjuolâ	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	kievânjuolås, kievânjuolâ	
sal	Mattus 1991	kievânjuolås, kievânjuolâ	
sal	ILW # 1433	kiev-njuoll, kiev-njuol, kievjal	
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	kievânjuolås	
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	kiöggnjuöll	
Pinguicula vulgaris		Siniyökönlehti	
sal	Olthuis 2006	cissáátivgâ	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	cissáátivgâ	
sal	ILW	-	
Taraxacum officinale		rikkavoikukka	
sal	Olthuis 2006	rivgouoáivi	
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-	
sal	Mattus 1991	rivgou-oaivi, vuojárääsi	
sal	ILW	-	
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	vuojárääsi	
saN	Mattus 1991	rivgoaivi	
saN	Lukkari 2006	u'vorássi, (vuodjarássi)	
saSk	Terhi Harju	vuöjjile'd'đi	
su		rikkavoikukka	

Achillea millefolium		Siankärsämö
sal	Olthuis 2006	piättärräasi, pittärräasi
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-
sal	Mattus 1991	piättärräasi
sal	ILW #3259	piättärräasi
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	piättärräasi
sal	Škoovlá biologia já eennämtiätu	piättärräasi
saN	Aikio / ČáliidLágádus	biehtárrássi
saSk	Terhi Harju	peättar-rää'ss

Filipendula ulmaria		mesiangervo
sal	Olthuis 2006	tejáräasi, sooväräasi, hajäräasi
sal	Škoovlá luándukirje 1-2	tejáräasi
sal	Škoovlá biologia já eennämtiätu 5	tejáräasi
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-
sal	Mattus 1991	hajäräasi, sooväräasi
sal	ILW	-
saN	Aikio / ČáliidLágádus	miehtaskázir (hádjarássi, sarwarissi)

Potentilla erecta		rätvänä
sal	Olthuis 2006	vorräruotäs
sal	Olthuis 2006	neljilostäsuormärässi
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-
sal	Mattus 1991	vorräruotäs
sal	ILW	-
saN	Lukkari 2006	varruohtas
saSk	Terhi Harju	nelljöstsuõmmrää'ss
ru		blodrot

Menyanthes trifoliata		raate
sal	Olthuis 2006	muáskáš
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-
sal	Mattus 1991	muáskáš
sal	ILW # 2522	muáskáč, muáškáč
saN	Aikio 2005 / ČáliidLágádus	muošká (njuohcu, muoškkáš)
saN	Lukkari 2006	muoškkáš
saSk	Terhi Harju	muáckač
sa?	Suhonen 1936	muotkas

Rhodolia rosea		Ruusujuuri
sal	Olthuis 2006	ruusuruotäs
sal	Olthuis 2000	ruusuruotäs
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-
sal	Mattus 1991	käälbiräasi
sal	ILW	-
saN	Aikio 2005 / ČáliidLágádus	hádjaruohtas (hádjaurtas, gálbberássi)
saSk	Terhi Harju	kää'lbrää'ss
ru		rosenrot
no		rosenrot

Thymus serpyllum ssp. tanaensis		Tenonajuruoho
sal	Olthuis 2006	tiänutimjám
sal	Olthuis 2000	tiänutimjám (kangasajuruoho)
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	-
sal	Mattus 1991	teänutimjám
sal	ILW	-
saN	Lukkari 2006	deanutimjan

Urtica dioica		isonokkonen
sal	Olthuis 2006	käskee
sal	Olthuis 2000	ryevdičuággoorääsi
sal	Sammallahti & Morottaja 1993	käskee
sal	Mattus 1991	käskeerääsi, čuággoorääsi
sal	ILW 1333	käskeerääsi
sal	Škoovlâ luándukirje 1-2	käskee, čuággoo
sal	Škoovlâ pirâstiätu 3	käskee
saN	Aikio 2005 / ČállidLágádus	gáskálas (čuoggu-, gáskkarássi)
saSk	Sammallahti & Mosnikoff 1991	čuâg'gaisuei'nn
saSk	Terhi Harju	čuâggaisuei'nn, käckksuei'nn

LAHTOS 3: Šadoh, moin láá kavnum anarâškielâliih noomah.

<i>paljassiemenasvit</i>	<i>päljissiemâšadoh</i>		Pinophytina	
<i>sanikkaiset</i>	<i>sanikkááh</i>		Pteridophyta	
<i>puuvartiset</i>	<i>muorâviärdâsiih</i>			
<i>havupuut</i>	<i>kuácceemuorah</i>			
<i>pensaat</i>	<i>miestuuh</i>			
<i>lehtipuut</i>	<i>lostâmuorah</i>			
	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄS	meiddei
Asterikasvit	Asteršadoh		Asteraceae	
siankärsämö	piät' tárräási	piät' tárräási	Achillea millefolium	piättärräási
ojakärsämö	kašnettiteeräási	kašnettiteeräási	Achillea ptarmica	
seittitakiainen	viermitarvaneddeeräási	viermitarvaneddeeräási	Arctium tomentosum	
kultapiisku	pennuunjuovčá	pennuunjuoh' čám	Solidago virgaurea	
pohjankallioinen	tavepennuučálme	tavepennuučá' lme	Erigeron acer	
sopulinkallioinen	ruo' psispennuučálme	ruo' psispennuučá' lme	Erigeron borealis	
tummakallioinen	te' vkispennuučálme	te' vkispennuučá' lme	Erigeron humilis	
tunturikallioinen	tuo' dárpennuučálme	tuodárpennuučá' lme	Erigeron uniflorus	
norjanjäkkärä	taažajäkkir	taažajäkkir	Gnaphalium norvegicum	
lumijäkkärä	muotajäkkir	muotajäkkir	Gnaphalium supinum	
ahojäkkärä	meccijäkkir	meccijäkkir	Gnaphalium sylvaticum	
savijäkkärä	njajäkkir	njajäkkir	Gnaphalium uliginosum	
tunturikissankäpä	tuo' dárkisákeppil	tuo' dárkisákeppil	Antennaria alpina	
harmaakissankäpä	rániskisákeppil	rániskisákeppil	Antennaria canescens	
kissankäälä	kisákeppil	kisákeppil	Antennaria dioica	
ruijankissankäpä	káisákisákeppil	káisákisákeppil	Antennaria nordhageniana	
isokissankäpä	säämikisákeppil	säämikisákeppil	Antennaria villifera	
pihasaunio	jaamišpäni	jaamišpäni	Matricaria matricarioides	jaamišräási
pietaryrtti	kollepuál' lu	kollepuál'u	Tanacetum vulgare	
päivänkakkara	peiviräási	peiviräási	Leucanthemum vulgare	
pujo, maruna	maarun	maarun	Artemis vulgaris	
maruna	maarun		Artemisia campestris	
pelto-ohdake	soovsáua' ivi	soovsáua' ivi	Cirsium arvense	
huopaohdake	kuobžäräási, čuovjispuálluräási, tarvaneddeeräási	kuobžäräási, čuovjispuálluräási, tarvaneddeeräási	Cirsium helenioides	
suo-ohdake	jeggikuobžäräási	jeggikuobžäräási	Cirsium palustre	jeggipuálluräási
tummarusokki	te' vgisruuškäg	te' vgisruuškäg	Bidens triparia	tev' kisruušgâg
haisusaunio	suuvrákuál' lá	suuvrákuálá	Anthemis cotula	
kaakonsaunio	ruo' šákuál' lá	ruošákuálá	Anthemis ruthenica	
keltasauio	vi' skiskuál' lá / fi' skiskuál' lá	vi' skiskuálá / fi' skiskuálá	Anthemis tinctoria	
keltapäivänkakkara	krysanteem		Chrysanthemum segetum	
leskenlehti	hiäp' puškožäräási	hiäp' puškožäräási	Tussilago farfara	
kevätvillakko	kiddäpiäldu-ullo	kiddäpiäldu-ulo	Senecio vernalis	
tahmavillakko	lyenipiäldu-ullo	lyenipiäldu-ulo	Senecio viscosus	
pelto villakko	piäl' du-ullo	piäl' du-ulo	Senecio vulgaris	
kehäkukka	kiär' duräási	kiär' duräási	Calendula officinalis	
lääte	njaalânjuovčá	njaalânjuoh' čám	Saussurea alpina	
aarnikki	aarnik	aarnik	Arnica angustifolia	
tunturiarnikki	tuo' dâraarnik	tuo' dâraarnik	Arnica angustifolia	
ruiskaunokki	ruuväšräási	ruuväšräási	Centaurea cyanus	
karvaskallioinen	pennuučálme	pennuučá' lme	Erigeron acer	
pelto saunio/saunakukka	piäl' dukuál' lá	piäl' dukuálá	Tripleurospermum perforatum	sävnikuállá
pohjansaunioinen?	kamomillakuál' lá	kamomillakuálá	Tripleurospermum maritimum ssp. subpolare	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast väilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDÄLÄŠ	meiddei
Sikurikasvit	Siiguršadoh		Cichoriaseae	
syysmaitiainen	čohčämaitijäs, čohčämaitijäs	čohčämaitidijää	Leontodon autumnalis	čohčämiekkirääsi
pohjansinivalvatti	tavečuov' jisjerjâ	tavečuov' jisjeerjâ	Cicerbita alpina	
voikukat	vuojärääsih	vuojärääsih	Taraxacum	
rikkavoikukka	rivgoouái'vi	rivgoouaivi	Taraxacum officinale	
voikukka	vuojärääsi	vuojärääsi	Taraxacum officinale	
linnunkaali	lodekaalâ	lodekaalâ	Lapsana communis	
Kielokasvit			Convallariaceae	
kielo	kiddätivgärääsi	kiddätivgärääsi	Convallaria majalis	
oravanmarja	uár'reemyer'ji	uár'reemyerji	Maianthemum bifolium	
Laukkakasvit	Sipulišadoh*		Alliaceae	
ruohosipuli	syei'nisipuli	syei'nisipuli	Allium schoenoprasum	
Karhuruohokasvit	Kuobžäleegäšadoh*		Melanthi	
karhuruoho	kuobžäleeggâ	kuobžäleeggâ	Tofieldia pusilla	
Sarjakukkaiskasvit	Pocceerääsih / Vuovdäšadoh		Apiaceae	
vuohenputki	kaaicärääsi	kaaicärääsi	Aegopodium podagraria	
väinönputki	puurrämääsi	puurrämääsi	Angelica archangelica	
karhunputki	stáálupoccee	stáálupoccee	Angelica sylvestris	stáálurääsi
koiranputki	pennuurääsi	pennuurääsi	Anthriscus sylvestris	pennuuhajäsyeni
kumina	kuumiin	kuumiin	Carum carvi	onhan kasvi?
kaitamyrrykeiso	segismirrkäposkâ	segismirrkäposkâ	Cicuta virisa var. Angustifolia	
rantamyrrykeiso	riddomirrkäposkâ	riddomirrkäposkâ	Cicuta virosa var. virosa	
idänukonputki	äijihääsi	äijihääsi	Heracleum sphondylium	
palsternakka	palsternakkâ	palsternakkâ / palsternaakâ	Palstinaca sativa	
suoputki	jeggiposkâ	jeggiposkâ	Peucedanum palustre	jeggirääsi
anisruoho	anissino	anissino	Pimpinella anisum	
ahopukinjuuri	meccikaaicâmaadâ	meccikaaicâmadu	Pimpinella saxifraga	
Heinäkasvit	Syeinišadoh		Poaceae	
pohjannurmikka	algâkieddisyei'ni	algâkieddisyeini	Poa alpigena	
tunturinurmikka	tuo'därsyei'ni	tuo'därsyeini	Poa alpina	värisyeini
hoikkanurmikka	seegäsyeni'ni	seegäsyeni	Poa angustifolia	
kylänurmikka	siei'väsyei'ni	siei'väsyeini	Poa annua	
lapinnurmikka	aalaašsyeni'ni, säämisyei'ni, sämisyei'ni	aalaašsyeni, säämisyeini, sämisyeini	Poa arctica	
litteänurmikka	tuolbäsyeni'ni	tuolbäsyeni	Poa compressa	
pahtanurmikka	čuovjissyei'ni	čuovjissyeini	Poa glauca	
lehtonurmikka	rotosyeni'ni,	rotosyeni	Poa nemoralis	kamuvsyeini
rantanurmikka	riddosyei'ni, jeggisyei'ni	riddosyeini	Poa palustris	
niittynurmikka	kied'disyei'ni, jurbäsyei'ni	kied'disyeini, jurbäsyeini	Poa pratensis	
matalanurmikka	sinosyei'ni, uá'nihišsyeni'ni, uá'nihiškied'disyei'ni	sinosyeini, uá'nihišsyeni, uá'nihiškied'disyeini	Poa subcaerulea	
karheanurmikka	rooväsyei'ni	rooväsyeini	Poa trivalis	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDÄLÄŠ	meiddei
juolavehnä?	vielgisruotâs	vielgisruotâs	Elymus repens	
lampaannata	saavzâsino	saavzâsino	Festuca ovina	
tunturinata	tuo' dârsino, aalaašsino	tuodârsino, aalaašsino	Festuca richardsonii	
punanata	ruo'psissino	ruo'psissino	Festuca rubra	
jäykkänata	korrasino	korrasino	Festuca trachyphylla	
itunata	itosino	itosino	Festuca viviparia	
nurminata	kied' disinosyei' ni	kied' disinosyeini	Festuca pratensis	
tunturihilppi	tuo' dârhilppâ	tuo' dârhilppâ	Phipsia algida	
koiranheinä	pennuusyei' ni	pennuusyeini	Dactylis glomerata	
nuokkuhelmikkä	sonjokiäl' lusyei' ni	sonjokiäl' lusyeini	Melica nutans	
rantavehnä	riddohaavvâr	riddohaavvâr	Leymys arenarius	
hukkakaura	kirdeehaavvâr	kirdeehaavvâr	Avena fatula	
kaura	haavvâr, kavra	haavvâr, ka'vra	Avena sativa	
tähkäaura	tuo' dârhaavvâr	tuo' dârhaavvâr	Trisetum spicatum	
lapinkaura	sämihaavvâr	sämihaavvâr	Trisetum subalpestre	säämihaavvâr
tunturilauha	tuodârnuám' milsyei' ni	tuodârnuám' milsyeini	Deschamsia alpina	tuodârsino
nurmilauha	kied' dinjuám' milsyei' ni	kied' dinjuám' milsyeini	Deschamsia cespitosa	kieddisino
metsälauha	vyev' dinjuám' milsyei' ni	vyev' dinjuám' milsyeini	Deschamsia flexuosa	vyevdisino
lapinlauha	siei' vâsino	siei' vâsino	Vahlodea atropurpurea	
tunturimaarianheinä	aalaašhajâsyei' ni	aalaašhajâsyeini	Hierochloe alpina	
lânnenmaarianheinä	uár' jihajâsyei' ni	uár' jihajâsyeini	Hierochloe odorata	
luhtarölli	pennuopsâsyeini	pennuopsâsyeini	Agrostis canina	
nurmirölli	kied' diopsâsyei' ni	kied' diopsâsyeini	Agrostis capillaris	stuorrâhajâsyeini, kieddihažâ
isorölli	stuorrâopsâsyei' ni	stuorrâopsâsyeini	Agrostis gigantea	
pohjanrölli	taveopsâsyei' ni	taveopsâsyeini	Agrostis mertensii	
rönsyrölli	čanjâdeiieopsâsyei' ni	čanjâdeiieopsâsyeini	Agrostis stolonifera	
jäykkärölli	storgâopsâsyei' ni	storgâopsâsyeini	Agrostis vinealis	rivggoohaamit
kastikat	lahtâsyeinih		Calamagrostis	
kastikat	lahtâsyeinih		Calamagrostis	
kastikka	ruopsissyei' ni	ruopsissyeini	Calamagrostis	
pohjantähkiö	sämitimotei	sämitimotei	Phleum alpine	säämitimotei(jâ)
timotei	timotei, timoteijâ	timotei, timoteijâ	Phleum pratense	
rantapuntarpää	riddopennuusyei' ni	riddopennuusyeini	Alopecurus aequalis	
(lehto)tesma	rotohajâsyei' ni	rotohajâsyeini	Milium effusum	
järviruoko	jävriruáhu	jävriruávu	Phragmites australis	
siniheinä	čuov' jissyei' ni	čuov' jissyeini	Molinia caerulea	
pohjansimake	ru'škisnjaalgâsyei' ni	ru'škisnjaalgâsyeini	Anthoxantum alpinum	
tuoksui make	vi'škisnjaalgâsyei' ni, fi'škisnjaalgâsyei' ni	vi'škisnjaalgâsyeini, fi'škisnjaalgâsyeini	Anthoxantum odoratum	
niittymaarianheinä	hajâsyei' ni, njaalgâ(hai)syei' ni	hajâsyeini, njaalgâ(hai)syeini	Hierochloe hirta	
partaohra	uár' reeohrá	uár' reeo' hrá	Hordeum jubatum	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Ruusukasvit	Ruusušadoh	Rosaceae		variaatioh:
poimulehti	puaimulostâ		Alcemilla	ruvsu (nom), ruuvsu (akk) / ruusu
keräpääpoimulehti	rivggoohaamiträäsi	rivggoohaamiträäsi	Alcemilla glomerulans	
tunturipoimulehti	čiev' ráhaamiträäsi	čiev' ráhaamiträäsi	Alchemilla alpina	
harvahammaspoimulehti	ajâhaamiträäsi	ajâhaamiträäsi	Alchemilla borealis	
punatyvipoimulehti	ruo'psishaamiträäsi	ruo'psishaamiträäsi	Alchemilla filiculis	
punatyvipoimulheti	ruo'psismaadâlostâ	ruo'psismaadâloostâ	Alchemilla filiculis	
lähteikköpoimulehti	šelgismaadâlostâ	šelgismaadâloostâ	Alchemilla glabra	
lähteikköpoimulehti	šelgishaamiträäsi	šelgishaamiträäsi	Alchemilla glabra	
harmaapoimulehti	ränismaadâlostâ	ränismaadâloostâ	Alchemilla glaucescens	
silkkipoimulehti	čyev' veehaamiträäsi	čyev' v eehaamiträäsi	Alchemilla gracilis	
laidunpoimulehti	kuá'đuttahmaadâlostâ	kuá'đuttahmaadâloostâ	Alchemilla monticola	
munuaispoimulehti	manemušhaamiträäsi	manemušhaamiträäsi	Alchemilla murbeckiana	
hakamaapoimulehti	nijttomaadâlostâ	nijttomaadâloostâ	Alchemilla subcrenata	
hakmaapoimulehti	nijttomaadâlostâ	nijttomaadâloostâ	Alchemilla subcrenata	
terävälovipoimulehti	cekkihaamiträäsi	cekkihaamiträäsi	Alchemilla wichurae	
partapoimulehti	soovsâmaadâlostâ	soovsâmaadâloostâ	Alchemilla filicaulis ssp. vestita	
mesiangervo	tejárääsi, soorvääsi	tejárääsi, soorvääsi	Filipendula ulmaria	
suomuurain, hilla, lakka	lyeme	luám'mán	Rubus chamaemorus	
hillan raakile	čoroháš, čoorooh (lađáhánnáá lyeme)	čoroháá	Rubus chamaemorus	
vadelma	vatukkáš, vađukkáš	vatukkáá, vađukkáá	Rubus idaeus	
pihlajanmarja	pihlejáámyer'ji	pihlejáámyerji	Sorbus aucuparia	
karjalanruusu	kärjilruusu	kärjilruuvsu	Rosa acicularis	
metsäruusu	mecciruusu	mecciruusu	Rosa majalis	
juhannusruusu	jonsahpeiviruusu	jonsahpeiviruusu	Rosa pimpinellifolia	
ojakellukka	njittokiäl'lurääsi	njittokiäl'lurääsi	Geum rivale	
kyläkellukka	markkânkiäl'lurääsi	markkânkiäl'lurääsi	Geum urbanum	
keltahanhikki	kied' disuormâlostâ	kied' disuormâlostâ	Potentilla anserina	
ketohanhikki	kied' disuor' mârääsi	kied' disuor' mârääsi	Potentilla anserina	
hopeahanhikki	vielgissuormâlostâ	vielgissuormâloostâ	Potentilla argentea	
ketohopeahanhikki	kied' disilbâráäsi	kied' disilbâráäsi	Potentilla argentea	
kevätleinikki	kidđámiedâš	kidđámiedđii	Potentilla auricomus	
ruijanpahtahanhikki	pähtisuormâlostâ	pähtisuormâloostâ	Potentilla chamissonis	
keväthanhikki	kidđâsuor' mâlöstâ	kidđâsuor' mâlöstâ	Potentilla crantzii	
rätvänä	vorräruotâs, neljilostâsuormârääsi	vorräruotâs, neljilostâsuormârääsi	Potentilla erecta	
pahtahanhikki	nuorttâsuormâlostâ	nuorttâsuormâloostâ	Potentilla nivea	
peltohanhikki	taažâsuor' mâlöstâ, piäl' dusuormârääsi	taažâsuormâloostâ, piäldusuor' mârääsi	Potentilla norvegica	
kurjenjalka	kuorgâjyel'gi	kuorgâjyelgi	Potentilla palustris	
suikerohanhikki	fi'skissuor' mârääsi	fi'skissuor' mârääsi	Potentilla reptans	
lapinvuokko	sämitäsni	sämitääsni	Dryas octopetala	
tarhamansikka	eennämmyer'ji	eennämmyerji	Fragaria ananasa	
ahomansikka	kieddimyer'ji, eennämmyer'ji	kieddimyerji, eennämmyerji	Fragaria vesca	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast väilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄS	meiddei
lillukka	láávvázmyer'ji	láávvázmyerji	Rubus saxatilis	
närvnä	närvn	närvn	Sibbaldia procumbens	
pohjantuomi	tavetuomâ	tavetuomâ	Prunus padus ssp. borealis	
tuomi	tuomâ	tuomâ	Prunus padus	
metsätuomi	meccituomâ	meccituomâ	Prunus padus ssp. padus	
pihlaja	pihlejš, pihlájáš	pihlejáá, pihlájáá	Sorbus aucuparia	pihlejš
pohjanpihlaja	tavepihlejš	tavepihlejáá	Sorbus aucuparia ssp. Glabrata	
Kanervakasvit	Tonjäsadoh		Ericaceae	
suokukka	jeggirääsi, uläšrääsi	jeggirääsi, uläšrääsi	Andomeda polifolia	uläšrääsi
kanerva	hiävuštoonjäs, uläštoonjäs	hiävuštoonjäs, uläštoonjäs	Calluna vulgaris	hiävuštoonjäs
sammalvarpio	viel'gistonjäsrääsi	viel'gistonjäsrääsi	Cassiope hypnoides	vielgistonjäs
liekovarpio	tonjäreäsi	tonjäreäsi	Cassiope tetragona	
lapinalppiruusu	tuodärčingä	tuodärčingä	Rhododendron lapponicum	
suopursu	uläštoonjäs	uläštoonjäs	Ledum palustre	
sielikkö	tuol' bättoonjäs	tuol' bättoonjäs	Loiseleuria procumbens	
kurjenkanerva	kuorgättoonjäs	kuorgättoonjäs	Phyllodoce caerulea	
riekonmarja	káránäsmyer'ji	káránäsmyerji	Arctostaphylos alpina	
sianpuolukka	káránäsjunjâ	káránäsjunjâ	Arctostaphylos uva-ursi	
mustikka	sare	sare	Vaccinium myrtillus	
karpalo	jeggijunjâ	jeggijunjâ	Vaccinium	
isokarpalo	stuor' räjeggijunjâ	stuor' räjeggijunjâ	Vaccinium oxycoccus	jeggijunjâ
pikkukarpalo	uccäjeggijunjâ	uccäjeggijunjâ	Vaccinium microcarpum	
juolukka	etimus, etimäs	etimus, etimäs	Vaccinium uliginosum	
puolukka	junjâ	junjâ	Vaccinium vitis-idaea	
vaivero	jeggitonjäsrääsi	jeggitonjäsrääsi	Chamaedaphne calyculata	
Ristikukkaiskasvit	Ristäkukkášadoh*		Brassicaceae	
ruotsinpitkäpalko	čiev' rávuov' dāšaddo	čiev' rávuov' dāšado	Arabidopsis suecica	
lituruoho	heedälmsyei'ni	heedälmsyeini	Arabidopsis thaliana	
litutilli	heedälmtillä	heedälmtillä	Arabidopsis thaliana	
peltokaali	piäldukaalä	piäldukaalä	Brassica sylvestris	
peltoukonauris	piälduäijihnaavräs	piälduäijihnavräs	Erysimum cheiranthoides	
rantaukonauris	riddoäijihnaavräs	riddoäijihnavräs	Erysimum strictum	
rantakanakaali	riddokäänikaalä	riddokäänikaalä	Barbarea stricta	
peltokananakaali	piäl' dukäänikaalä	piäl' dukäänikaalä	Barbarea vulgaris	
piparjuuri	piparmaddu	piparmaddu	Armoracia rusticana	
tunturilitukka	tuó' dārsuor' mākuađi	tuodārsuormākuađi	Cardamine bellifolia	
tunturilitukka	aalaašsuor' mākuađi	aalaašsuormākuađi	Cardamine bellifolia	
luhtalitukka	jeggisuor' mākuađi	jeggisuor' mākuađi	Cardamine pratensis	
rantaluhtalitukka	riddosuor' mākuađi	riddosuor' mākuađi	Cardamine pratensis ssp. paludosa	
tunturipitkäpalko	rānislostä	rānisloostä	Arabis alpina	
tunturipitkäpalko	kuhesvuov' dāšaddo, rānislostä	kuhesvuov' dāšado, rānisloostä	Arabis alpina	
pölkkynuoho	piäl' kksyei'ni	piäl' kksyeini	Arabis glabra	
kultakynsimö	kollekazoo	kollekazoo	Draba alpina	kolleedraabä
isokynsimö	stuorräkazoo	stuorräkazoo	Draba daurica	stuorrädraabä?
tunturikynsimö	tuó' dārkazoo	tuó' dārkazoo	Draba fladnizensis	tuodärdraabä
harmaakynsimö	rāniskazoo	rāniskazoo	Draba incana	rānisdraabä?
lumikynsimö	muotäkazoo	muotäkazoo	Draba nivalis	muotädraabä

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
kalliokynsimö	källeekazzooh	källeekazzooh	Draba norwegica	källeedraabâ
kynsimöt	drabah	drabai	Drapa	
lapinkynsimö	sämikazzooh	sämikazzooh	Drapa lactea	säämidraabâ
kevätkynsimö	kiddâkazzooh	kiddâkazzooh	Erophila verna	
ruijankuirimo	talhâspastem	talhâspastem	Cochlearia fenestrata	
lutukka	paapâpurssâ	paapâpuursâ	Capsella bursa-pastoris	
peltotaskuruoho	šiljopurssâ	šiljopuursâ	Thlaspi arvense	
kevätaskuruoho	kiddâšiljopurssâ	kiddâšiljopuursâ	Thlaspi caerulescens	
ratakrassi	šiljokrassâ	šiljokraasâ	Lepidium densiflorum	
ratakrassi	šiljokrassâ, raðekrassâ	šiljokraasâ, raðekraasâ	Lepidium densiflorum	
pihokrassi	šiljokrassâ	šiljokraasâ	Lepidium rudemale	
vihanneskrassi	koolvâkrassâ	koolvâkraasâ	Lepidium sativum	
äimäruoho	äimisyei'ni	äimisyeini	Subularia aquatica	
peltoretikka	piäl'dureetig	piäl'dureetig	Raphanus raphanistrum	
rohtopernaruoho	talhâstäbdisyeni	talhâstäbdisyeni	Sisymbrium officinale	
Kohokikasvit	Kiäikoošadoh*		Caryophyllaceae	
tunturikohokki	tuó'dârkiäi'kkoo	tuó'dârkiäi'kkoo	Silene acaulis	
puna-ailakki	ruo'psisailak	ruo'psisailak	Silene dioica	
valkoailakki	vie'lgisailak	vie'lgisailak	Silene latifolia subsp. Alba	
nurmikohokki	sinoiilâsk	sinoiilâsk	Silene vulgaris	
tunturiarho	tuó'dârârhu	tuó'dârârhu	Arenaria pseudofrigida	
mäkiarho	miel'liârhu	mielliârhu	Arenaria sepyllifolia	
laaksoarho	lehiârhu	lehiârhu	Moehringia lateriflora	
lehtoarho	rotoârhu	rotoârhu	Moehringia trinervia	
lähdetähtimö	aajâiilâsk	aajâiilâsk	Stellaria alsine	
pohjantähtimö	taveiilâsk	taveiilâsk	Stellaria calycantha	aajâiilâsk
lettotähtimö	njetti-iilâsk	njetti-iilâsk	Stellaria crassifolia	
heinätähtimö	kieddi-iilâsk	kieddi-iilâsk	Stellaria graminea	
kevättähtimö	kiddâiilâsk	kiddâiilâsk	Stellaria holostea	
metsätähtimö	mecci-iilâsk	mecci-iilâsk	Stellaria longifolia	
pihatähtimö	iilâsk	iilâsk	Stellaria media	
lehtotähtimö	rotoiilâsk	rotoiilâsk	Stellaria nemorum	
luhtatähtimö	luhteiilâsk	luhteiilâsk	Stellaria palustris	
tunturihärkki	värisäpligrääsi	värisäpligrääsi	Cerastium alpinum	
lumihärkki	muo'täsäpligrääsi	muo'täsäpligrääsi	Cerastium cerastoides	
nurmihärkki	syeinisäpligrääsi	syeinisäpligrääsi	Cerastium fontanum	
lumihaarikko	muo'täsuárág	muo'täsuárág	Sagina nivalis	
rentohaarikko	sáigusuárág	sáigusuárág	Sagina procumbens	
tunturihaarikko	tuó'dârsuárág	tuó'dârsuárág	Sagina saginoides	
peltohatikka	piäl'dusegislostâ	piäl'dusegislostâ	Spergula arvensis	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
kalliohatikka	källeesegislostâ	källeesegisloostâ	Spergula morisonii	
puasolmukki	ruo'psisárho	ruo'psisárho	Spergularia rubra	
pikkutervakko	tuó'dârpikkârääsi	tuó'dârpikkârääsi	Lychnis alpina	
pikkutervakko	tuodârpikkârääsi	tuodârpikkârääsi	Lychnis alpina	
käenkukka	kievâkukká	kievâkuká	Lychnis flos-cuculi	
ketoneilikka	kied' dineilik	kied' dineilik	Dianthus deltoides	
hapsuneilikka	riesâneilik	riesâneilik	Dianthus superbus	
hapsuneilikka	riesâneilik	riesâneilik	Dianthus superbus	
viherjäsenruoho	ruánááverdiruáhu	ruánááverdiruávu	Scleranthus annuus	
mäkitervakko	miel'lipikkârääsi	miel'lipikkârääsi	Viscaria vulgaris	
Lemmikkikasvit	Täsnirääsih		Boraginaceae	
terhi	peljirääsi	peljirääsi	Asperugo procumbens	
peltolemmikki	piäl'dutäsni	piäl'dutäsni	Myosotis arvensis	
rantalemmikki	njettitäsniirääsi	njettitäsniirääsi	Myosotis caespitosa	njettitäsni
lapinlemmikki	rototäsniirääsi	rototäsniirääsi	Myosotis decumbens	rototäsni
luhtalemmikki	jeggitäsniirääsi	jeggitäsniirääsi	Myosotis scorpioides	jeggitäsni
kalliosirkunjyvä	piikkisiemâ	piikkisiemmân	Lappula deflexa	
Alvejuurikasvit	Kaicârääsišadoh*		Dryopteridaceae	
alvejuuret	kaaicârääsih		Dryopteris	
metsäalvejuuri	meccikaicârääsi	meccikaicârääsi	Dryopteris carthusiana	
korpialvejuuri	rotokaicârääsi	rotokaicârääsi	Dryopteris cristata	
kivikkoalvejuuri	juo'vâkaicârääsi	juo'vâkaicârääsi	Dryopteris filix-mas	
tuoksualvejuuri	hajâkaicârääsi	hajâkaicârääsi	Dryopteris fragrans	
tunturihiirenporras	tuó'dârsäpligportháš	tuó'dârsäpligportháá	Athyrium distentifolium	
hiirenporras	säpligportháš	säpligportháá	Athyrium filix-femina	
haurasloikko	suoivuurääsi	suoivuurääsi	Cystopteris fragilis	
kalliohaurasloikko	källeesuoí'vuurääsi	källeesuoí'vuurääsi	Cystopteris fragilis ssp. Fragilis	
vuorihaurasloikko	värisuoí'vuurääsi	värisuoí'vuurääsi	Cystopteris montana	
idänimarre	nuor'ttâkäiski	nuor'ttâkäiski	Gymnocarpium continentale	
metsäimarre	meccikäiski	meccikäiski	Gymnocarpium dryopteris	
kalkki-imarre	kalkkâkäiski	kalkkâkäiski	Gymnocarpium robertianum	
kotkansiipi	kuás'kimsuájá	kuás'kimsuájá	Matteuccia struthiopteris	
tunturikiviyrtti	tuó'dârkeđgioortâ	tuó'dârkeđgioortâ	Woodsia alpina	
karvakiviyrtti	soovsâkeđgioortâ	soovsâkeđgioortâ	Woodsia ilvensis	
Raunioiskasvit			Aspleniaceae	
seinäraunioinen	seiniravnijáš	seiniravnijáá	Asplenium ruta-muraria	
tummaräunioinen	te'vksravnijáš	te'vksravnijáá	Asplenium tricomane	
viherraunioinen	ruánááravnijáš	ruánááravnijáá	Asplenium viride	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Hernekasvit	Herttášadoh		Fabaceae	
tunturikurjenherne	kuorgâherttâ, tejârääsi, saavzârääsi	kuorgâheertâ, tejârääsi, saavzârääsi	Astragalus alpinus	
peuranvima	kodesaappâl	kodesaappâl	Astragalus frigidus	koderääsi
komealupiini	mučislupiin	mučislupiin	Lupinus polyphyllus	
virmat	viermirääsih		Vicia	
hiirenvima	säpligviermirääsi	säpligviermirääsi	Vicia cracca	
aitovima	viermisaappâl	viermisaappâl	Vicia sepium	
niittynätlemä	nijttosaappâl	nijttosaappâl	Lathyrus partensis	
sarviapilat	čuar' viriistah		Trigonella	
kelta-apila	viskisiristâ, fi'skinristâ	vi'skisriistâ, fi'skinriistâ	Trifolium aureum	
rentoapila	eennâmriistâ	eennâmriistâ	Trifolium campestre	
alsikeapila	alssigriistâ	alssigriistâ	Trifolium hybridum	
metsäapila	mecciristâ	mecciristâ	Trifolium medium	
puna-apila	ruo'psiristâ	ruo'psiristâ	Trifolium pratense	
valkoapila	vie'lgisiristâ	vielgisriistâ	Trifolium repens	vielgismuaskaš
musta-apila	čapisristâ	čapisriistâ	Trifolium spadiceum	
Savikkakasvit	Spiijnelostâšadoh*		Chenopodiaceae	
jauhosavikka	jäävunjaajäg	jäävunjaajäg	Chenopodium album	vielgisspiijnelostâ?
teksasinsavikka	texaspiijnelostâ	texaspiijneloostâ	Chenopodium berlandieri	
pohjanjauhosavikka	spiijnelostâ	spiijneloostâ	Chenopodium suecicum	
hentosavikka	sie'rvinsjaajäg	sie'rvinsjaajäg	Chenopodium polyspermum	
sokerijuurikas	sukkârmađâlđâs, sukkârruotâs	sukkârmađâlđâs, sukkârruot'tâs	Beta vulgaris	
kylämaltsa	markkânpuál'ččiruáhu	markkânpuál'ččiruávu	Atriplex patula	
isomaltsa	stuorrâpuál'ččiruáhu	stuorrâpuál'ččiruávu	Atriplex prostrata	
Palsamikasvit	Palsamšadoh		Balsaminaceae	
Naamakukkaiskasvit			Scrophulariaceae	
punakko	riddoruos'tâ	riddoruostâ	Bartsia alpina	
syyjänjuuri	čivlemaadâ	čivlemadduu	Scrophularia nodosa	
kannusruoho	kozzârääsi	kannusruoho	Linaria	
keltakannusruoho	kiär'ppäärääsi	kiärppäärääsi	Linaria vulgaris	
tunturitädyke	tuo'dârpäinee	tuo'dârpäinee	Veronica alpina	
nurmitädyke	tejâpäinee	tejâpäinee	Veronica chamaedrys	
varputädyke	pähtipäinee	pähtipäinee	Veronica fructicans	
rantatädyke	suonâpäinee	suonâpäinee	Veronica longifolia	
rohtotädyke	talhâspäinee	talhâspäinee	Veronica officinalis	
luhtatädyke	luhtepäinee	luhtepäinee	Veronica scutellata	
orvontädyke	njettipäinee	njettipäinee	Veronica serpyllifolia	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
kangasmaitikka	kuolbâmiälhus, kuolbâmiälkus	kuolbâmiäl'kkus, kuolbâmiäl'kkus	Melampyrum pratense	
metsämaitikka	meccimiälhus	meccimiäl'kkus	Melampyrum sylvaticum	meccimiälkus
silmäruhot	čalmesinoh		Euphrasia	
lapinkuusio	sämiskače	sämiskaje	Pedicularis lapponica	
luhtakuusio	luhteekače	luhteekaje	Pedicularis palustris	
kaarlenvaltikka	kaarleväldisuáb'bi	kaarleväldisuábi	Pedicularis sceptrum	
lapinlaukku	taveruttäräsi	taveruttäräsi	Rhinanthus groenlandicus	
pikkulaukku	ruttäräsi	ruttäräsi	Rhinanthus minor	
isolaukku	syeiniruttäräsi	syeiniruttäräsi	Rhinanthus serodinus	
Koivukasvit	Suáhišadoh*		Betulaceae	
rauduskoivu	sonjosuáhi	sonjosuávi	Betula pendula	
hienkoivu	sieiväsuaáhi	sieiväsuaávi	Betula pubescens	
koivukasvit	suá'hiššadoh		Betulaceae	
tervaleppä	pikkäleibi	pikkaleeibi	Alnus glutinosa	
harmaaleppä	leibi	leeibi	Alnus incana	
kuolanharmaaleppä	kuáládudveibi / kuáládáhleeibi	kuáládudveibi / kuáládáhleeibi	Alnus incana ssp. Kolaënsis	
Kampasaniaskasvit	Čohhoomsanijáššadoh*		Blechnaceae	
kampasaniainen	čohhoomsanijáš	čohhoomsanijáá	Blechnum spicant	
Käärmeenkielikasvit	Kyevdinjuovčášadoh*		Ophioglossaceae	
käärmeenkieli	kyevdinjuovčá	kyevdinjuoh'čám	Ophioglossum vulgatum	
pohjannoidanlukko	taveháldeelukkâ	taveháldeeluuhá	Botrychium boreale	
suikeanoidanlukko	kiäpuháldeelukkâ	kiäpuháldeeluuhá	Botrychium lanceolatum	
ketoneidonlukko	kied' diháldeelukkâ	kieddiháldeeluuhá	Botrychium lunaria	
ahonoidanlukko	kuolbâháldeelukkâ	kuolbâháldeeluuhá	Botrychium multifidum	
pikkunoidanlukko	háldežiilukkâ	háldežiiluuhá	Botrychium simplex	
lehtonoidanlukko	rotoháldeelukkâ	rotoháldeeluuhá	Botrychium virginianum	
Kämmekkäkasvit	Kuám'mirráššadoh		Orchidaceae	
tunturiorho	tuó'dâruárhu	tuó'dâruárhu	Chamorchris alpina	
kirkiruoho	myersseeräsi	myersseeräsi	Gymnadenia conopsea	
pussikämmekkä	sekkäkuám'miráš	sekkäkuám'miráá	Coeloglossum viride	
maariankämmekkä	máárjákuám'miráš	máárjákuám'miráá	Dactylorhiza maculata	máárjákuámmir
kalkkimaariankämmekkä	kalkkâmáárjákuám'miráš	kalkkâmáárjákuám'miráá	Dactylorhiza fuchsii	
punakämmekkä	ruo'psiskuám'miráš	ruo'psiskuám'miráá	Dactylorhiza incarnata	
verikämmekkä	vorrákuám'miráš	vorrákuám'miráá	Dactylorhiza incarnata ssp. Cruenta	
kaitakämmekkä	segiskuám'miráš	segiskuám'miráá	Dactylorhiza traunsteineri	
valkokämmekkä	vie'lgiskuám'miráš	vie'lgiskuám'miráá	Pseudorchis albida	
lapinkämmekkä	sämikuám'miráš	sämikuám'miráá	Dactylorhiza lapponica rinn. Orchis lapp	säämikuámmiráš

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Vesitähhtikasvit	Täsnišadoh*		Callitrichaceae	
isovesitähti	stuorräčäcitäsni	stuorräčäcitääsni	Callitriche corhocarpa	
lapinvesitähti	sämičäsitäsni	sämičäsitääsni	Callitriche hamulata	
uposvesitähti	čäsitäsni	čäsitääsni	Callitriche hermaphroditiga	
pikkuvesitähti	uccäčäcitäsni	uccäčäcitääsni	Callitriche palustris	
Leinikkikasvit	Fiskisräšišadoh		Ranunculaceae	
lehtoukonhattu	äijihrääsi	äijihrääsi	Aconitum septentrionale	
punakonna-marja	ruo'psiscuob'buumyer'ji	ruo'psiscuob'buumyerji	Actaea erythrocarpa	
mustakonna-marja	čapiscuob'buumyer'ji	čapiscuob'buumyerji	Actaea spicata	
valkovuokko	vie'lgistäsni	vie'lgistääsni	Anemone nemorosa	
keltavuokko	fi'skistäsni	fi'skistääsni	Anemone ranunculoides	
lehtoakileija		akleija	Aquilegia vulgaris	
rentukka	kollerääsi	kollerääsi	Caltha palustris	
purolitukka	aajäsuor' mäkuäti	aajäsuor' mäkuädi	Caltha palustris ssp. radicans	
rantarentukka	riddokollerääsi	riddokollerääsi	Caltha palustris ssp. palustris	
sinivuokko	cuo'vjistäsni	cuo'vjistääsni	Hepatica nobilis	
hiirenhäntä	säpligseeibi	säpligseeibi	Myosurus minimus	
niittyleinikki	vi'skisirääsi, fi'skisirääsi	vi'skisirääsi, fi'skisirääsi	Ranunculus acris	
piennarniittyleinikki	kuo'râfi'skisirääsi	kuo'râfi'skisirääsi	Ranunculus acris ssp. acris	
idänniittyleinikki	nuorttâfi'skisirääsi	nuorttâfiskisirääsi	Ranunculus acris ssp. borealis	
tunturiniittyleinikki	tuo'därfiskisirääsi	tuo'därfiskisirääsi	Ranunculus acris ssp. pumilus	
veisätkin	čäcinarttâlsyevvi	čäcinarttâlsyevi	Ranunculus aquatilis	
kevätlehtoleinikki	kidđärotomiedäš	kidđärotomiedii	Ranunculus fallax -juávkku	
ojaleinikki	raavimiedäš	raavimiedii	Ranunculus flammula	
jääleinikki	jienämiedäš	jienämiedii	Ranunculus gacialis	
pohjanleinikki	tavemiedäš	tavemiedii	Ranunculus hyperboreus	
lapinleinikki	säämimiedäš	säämimiedii	Ranunculus lapponicus	
jokileinikki	juhämiedäš	juhämiedii	Ranunculus lingua	
järvisätkin	snarttâlsyevvi	snarttâlsyevi	Ranunculus peltatus	
merisätkin	meräs ⁿ narttâlsyeini	meräs ⁿ narttâlsyeini	Ranunculus peltatus subsp. baudotii	
ahoelinikki	kuolbämiedäš	kuolbämiedii	Ranunculus polyanthemus	kuolbämiedäš
pikkuleinikki	uccämiedäš	uccämiedii	Ranunculus pygmaeus	
rönsyleinikki	čanjâdeiiee fi'skisirääsi	čanjâdeiiee fi'skisirääsi	Ranunculus repens	
rantaleinikki	riddomiedäš	riddomiedii	Ranunculus reptans	
konna-leinikki	skeelmämiedäš	skeelmämiedii	Ranunculus sceleratus	
rikkileinikki	riššämiedäš	riššämiedii	Ranunculus sulphureus	
tunturiängelmä	tuo'därsie' mätäsni, tuo'därpuál'ččimiedäš	tuo'därsie' mätääsni, tuo'därpuál'ččimiedii	Thalictrum alpinum	
pohjanängelmä	tavesiemätäsni	tavesiemätääsni	Thalictrum boreale	
keltaängelmä	fi'skispuál'ččimiedäš	fi'skispuál'ččimiedii	Thalictrum flavum	viskissiemätäsni, fiskissiemätäsni
keminängelmä	kiemâpuál'ččimiedäš	kiemâpuál'ččimiedii	Thalictrum kemense / Thalictrum minus	tiänsiemätäsni
hoikkaängelmä	segispuál'ččimiedäš	segispuál'ččimiedii	Thalictrum simplex	
pohjanhoikkaängelmä	tavepuál'ččimiedäš	tavepuál'ččimiedii	Thalictrum simplex ssp. boreale	
kullero	puál'lurääsi, pällurääsi	puál'lurääsi, pällurääsi	Trollius europaeus	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Kellokasvit	Kiäl'lušadoh / Kiäl'lurääsih		Campanulaceae	
peruankello	kodekiäl'lu	kodekiälu	Campanula glomerata	
ukonkello	äijihkiäl'lu, äijihitivgâš	äijihkiälu, äijihitivgii	Campanula latifolia	
harakankello	nijttokiällurääsi	nijttokiällurääsi	Campanula patula	
kissankello	säpligtivgâ, kisákiäl'lu	säpligtivgâ, kisákiälu	Campanula rotundifolia	čuovjiskiällurääsi, säpligtivgâ
kiirunankello	kiärünsäpligtivgâ	kiärünsäpligtivgâ	Campanula uniflora	kiärunkiällurääsi, kiäruntivgâ
nuottaruoho	nyettirääsi	nyettirääsi	Lobelia dortmanna	
Hamppukasvit	Hamppušadoh*		Cannabaceae	
hamppu	hamppu	haampu	Cannabis sativa	haampu
Kuusamakasvit	Kiäl'lutoonjâšadoh		Caprifoliaceae	
terttuselja	kiästuseljä	kiästuseel'jä	Sambucus racemosa	
vanamo	kiäl'lutoonjâs	kiäl'lutoonjâs	Linnea borealis	
lehtokuusama	čalmemuorâ	čalmemuorâ	Lonicera xylosteum	
Sarakasvit	Luhteešadoh		Cyperaceae	
sara(heinä)	njeeccih		???	
viiltosara	ryev'disyei'ni	ryevdisyei'ni	Carex acuta rinn: Carex gracilis	
mustasara	čapisluhtee	čapisluhtee	Carex antrata	
vegisara	kamuvsyei'ni	kamuvsyeni	Carex aquatilis	čäsiluhtee
tunturinuppisara	tuo'dârpuäl'luluhtee	tuo'dârpuäl'luluhtee	Carex arctogena	
tunturisara	tuo'dârluhtee	tuo'dârluhtee	Carex bigelowii	
polkusara	pälgisluhtee	pälgisluhtee	Carex brunnescens	
korpipolkusara	meccipälgisluhtee	meccipälgisluhtee	Carex brunnescens var. Vitis	
nuijasara	šuuubbukluhtee	šuuubbukluhtee	Carex buxbaumii	tieppiluhtee
harmaasara	ränisluhtee	ränisluhtee	Carex canescens	
hapsisara	vuoptâkuojâ	vuoptâkuojâ	Carex capillaris	
nuppisara	puäl'luluhtee	puäl'luluhtee	Carex capitata	
mätässara	miehtäluhtee	miehtäluhtee	Carex cespitosa	njeecchmiehtâ
äimäsara	äimiluhtee	äimiluhtee	Carex dioica dioica	
tähtisara	täsniluhtee	täsniluhtee	Carex echinata	
kanervisara	tonjâsluhtee	tonjâsluhtee	Carex ericetorum	
keltasara	syei'niluhtee	syei'niluhtee	Carex flava	
pallosara	pälluluhtee	pälluluhtee	Carex globularis	
lettosara	lyeiveeluhtee	lyeiveeluhtee	Carex heleonastes	
tundrasara	piäc'cämluhtee	piäc'cämluhtee	Carex holostoma	
tupassara	ruošâuáivi	ruošâuáivi	Carex juncella	ruošâuáivi = njeecchmiehtâ??
riekonsara	riävskáluhtee	riävskáluhtee	Carex lachenalii	
lapinsara	säämiluhtee	säämiluhtee	Carex lapponica	
jouhisara	vuoptâsyeni	vuoptâsyeni	Carex lasiocarpa	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
velttosara	viäluluhtee	viäluluhtee	Carex laxa	
mutasara	čäsiseini	čäsiseini	Carex limosa	
vaaleasara	čuo'vgisluhtee	čuo'vgisluhtee	Carex livida	
korpisara	mecciluhtee	mecciluhtee	Carex loliacea	
sukassara	áŋáldáhluchte	áŋáldáhluchte	Carex microglochin	
nokisara	kiepáluhtee	kiepáluhtee	Carex misandra	
jokapaikan sara	ränisluhtee	ränisluhtee	Carex nigra	
kirjosara	taažáluhtee	taažáluhtee	Carex norvigica	
jänönsara	njuámmilluhtee	njuámmilluhtee	Carex ovalis	
soukkasara	segisluhtee	segisluhtee	Carex paralella	
pullosara	ruo'psisluhtee	ruo'psisluhtee	Carex rostrata	
aapasara	jurbáluhtee	jurbáluhtee	Carex rotundata	
kalliosara	källeluhtee	källeluhtee	Carex rupestris	
tuppisara	tuppáluhtee	tuppáluhtee	Carex vaginate	
luhtasara	luhtee	luhtee	Carex vesicaria	
järvikaisla	jävrisei'ni	jävriseini	Schoenoplectus lacustris	
Vihviläkasvit			Juncaceae	
tunturipiippo	tuo'därpiippo	tuo'därpiippo	Luzula wahlenbergii	
suovillat	jeggiuloh		Eriophorum	
luhtavilla	kieddiullo	kieddiulo	Eriophorum angustifolium	
tupasvilla	ullorääsi	ullorääsi	Eriophorum vaginatum	
Karvalehtikasvit	Soovsâlostâšadoh*		Ceratophyllaceae	
karvalehti	soovsâlostâ	soovsâloostâ	Ceratophyllum demersum	
Rikkokasvit	Narttešadoh*		Saxifragaceae	
lapinlunnunsilmä	lodečalme	lodeča'Ime	Chrysosplenium tetrandrum	
kevätlunnunsilmä	kiđđâlodečâlme	kiđđâlodeča'Ime	Chrysosplenium alternifolium	
tähtirikko	täsninarte	täsnina'rte	Saxifraga stellaris	
kultarikko	kollenarte	kollena'rte	Saxifraga aizoides	
nuokkurikko	nuáigunarte	nuáiguna'rte	Saxifraga cernua	uáddeesnarte
mätäsriikko	miehtânarte	miehtâna'rte	Saxifraga cespitosa	
tunturirikko	tuo'dâmartte	tuo'dâmartte	Saxifraga cotyledon	
iturikko	itonarte	itona'rte	Saxifraga foliolosa	
papelorikko	snäldeenarte	snäldeena'rte	Saxifraga granulata	
lettorikko	jegginaarte	jeggina'rte	Saxifraga hirculus	
pahtarikko	pähtinarte	pähtina'rte	Saxifraga nivalis	
sinirikko	kiđđâpuál'lu, čuo'vjisnarte	kiđđâpuálu, čuo'vjisna'rte	Saxifraga oppositifolia	
purorikko	ajânarte	ajâna'rte	Saxifraga rivularis	
lumirikko	jossânarte	jossâna'rte	Saxifraga tenuis	

	* muu nimmä iävtuttäs hiäimun, mast väilu nimmä			
SUOMÄKIÄLÄ	NOM	AKK	TIEDÄLÄŠ	meiddei
Horsmakasvit	Njuoláššadoh*		Onagraceae	hormášadoh ?
horsmat	hormáh, horsmáh		Ebilobium	
velholehti	nuáidilostä	nuáidilostä	Circaea alpina	
hetehorsma	kolmâkäldeenjuolläs	kolmâkäldeenjuolläs	Epilobium alsinifolium	
tunturihorsma	tuo' dârnjuolläs	tuo' dârnjuolläs	Epilobium anagallidifolium	
maitohorsma	kievânjuolläs	kievânjuolläs, kievânjuolii	Epilobium angustifolium	kievânjuolä
mâkiahorsma	terminjuolläs	terminjuolläs	Epilobium collinum	
vuorolehtihorsma	vuá' rulostânjuolläs	vuá' rulostânjuolläs	Epilobium davuricum	
pohjanhorsma	tavenjuolläs, rotohorsmá	tavenjuolläs, rotohorsmá	Epilobium hornemannii	
valkohorsma	vie'lgisnjuolläs	vielgisnjuolläs	Epilobium lactifolium	
suohorsma	jeg'ginuolläs	jeg'ginuolläs	Epilobium palustris	
helokit	šiäráneh		Oenothera	
mesimarja	mie' tâmyer'ji	mie' tâmyerji	Rubus arcticus	
Kanukkakasvit	Pennuujunŋášadoh		Cornaceae	
ruohokanukka	pennuujunŋä, pennuumer'ji, pennuulyme	pennuujunŋä, pennuumerji, pennuulum'mán	Cornus cuecica	
Liesukasvit	Liäsušadoh*		Cryptogrammaceae	
liesu	liäsu	liäsu	Cryptogramma crispa	
Näsiäkasvit	Näsiášadoh		Thymelaeaceae	
näsiä	näsiä	näsiä	Daphne mezereum	
Uuwanakasvit	Tuo' dârtäsnišadoh		Diapensiaceae	
uuvana	tuo' dârtäsni	tuo' dârtäsni	Diapensia lapponica	tuodârkiällu
Liekokasvit	Läbžišadoh		Lycopodiaceae	väripáinu, páinušadoh
tunturilieko	tuo' dârpáinu	tuod' ârpáinu	Diphasiastrum alpinum	
keltalieko	fi' skispáinu	fiskispáinu	Diphasiastrum complanatum	
kangaskeltalieko	kuolbâfiskispáinu	kuolbâfiskispáinu	Diphasiastrum complanatum ssp. Complanatum	
pohjankeltalieko	tavefi' skispáinu	tavefi' skispáinu	Diphasiastrum complanatum ssp. montellii	
ketunlieko	tiheräsi	tiheräsi	Huberia selago	
pohjanketunlieko	tavetiheräsi, taveriäm' njäläbži	tavetiheräsi, taveriäm' njäläbži	Huperzia selago ssp. arctica	
metsäketunlieko	mecciriäm' jáläbži	mecciriäm' jáläbži	Huperzia selago ssp. selago	
pohjanriidenlieko	tavesoteräsi	tavesoteräsi	Lycopodium annoticum ssp. alpestre	
riidenlieko	soteräsi	soteräsi	Lycopodium annotinum	
metsäriidenlieko	meccisoteräsi	meccisoteräsi	Lycopodium annotinum ssp. annotinum	
metsäkatintlieko	meccikaasiräsi	meccikaasiräsi	Lycopodium clavatum ssp. clavatum	
pohjankatintlieko	tavekaasiräsi	tavekaasiräsi	Lycopodium clavatum ssp. monostachyon	
Kihokikasvit	Tivrelöstášadoh		Droseraceae	
kihokki	kiär' ppáálostä	kiärppáálostä	Drosera	
pitkälehtikiokki	segiskiär' ppáálostä	segiskiärppáálostä	Drosera anglica	
pyereälehtikiokki	jurbâkiär' ppáálostä	jurbâkiärppáálostä	Drosera rotundifolia	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Hopeapensaskasvit	Silbâmiestâšadoh		Eleagnaceae	
tyrni	turnâ	tuurnâ	Hippophaë rhamnoides	
Kortekasvit	Huáš'šišadoh		Equisetaceae	
järvikorte	jävrihuáš'ši	jävrihuáš'i	Equisetum	
korte	huáš'ši	huáš'i	Equisetum	
lehtokorte	njuámmilhuáš'ši	njuámmilhuáš'i	Equisetum	njuámmilsyeini
peltokorte	kalváhuáš'ši	kalváhuáš'i	Equisetum arvense	
rantakorte	riddohuáš'ši	riddohuáš'i	Equisetum arvense x fluviatile	
kangaskorte	kuolbâhuáš'ši	kuolbâhuáš'i	Equisetum hyemale	
suokorte	jeggihuáš'ši	jeggihuáš'i	Equisetum palustre	čuobbuahuáš'ši
hentokorte	njuo'râshuáš'ši	njuorâshuáš'i	Equisetum scirpoides	
metsäkorte	čuánnjááhuáš'ši	čuánnjááhuáš'i	Equisetum sylvaticum	
kirjokorte	kiirjâghuáš'ši	kiirjâghuáš'i	Equisetum variegatum	hervâhuáš'ši, kirjehuáš'ši
Kurjenpolvikasvit	Čuo'vjisrääsišadoh*		Geraniaceae	
kurjennokka	kuorgânjune	kuorgânjune	Erodium	
kyläkurjenpolvi	nijttočuov'jisrääsi	nijttočuov'jisrääsi	Geranium pratense	
pihakurjenpolvi	šiljočuov'jisrääsi	šiljočuov'jisrääsi	Geranium pusillum	
metsäkurjenpolvi	čuo'vjisrääsi, puá'riskállárääsi	čuo'vjisrääsi, puá'riskállárääsi	Geranium sylvaticum	puá'riskállárääsi
Tatarkasvit	Njuolâššadoh*		Polygonaceae	
kiertotatar	kolgonjuolâs	kolgonjuollâs	Fallopia convolvulus	
kurjentatar	kuorgâsyei'ni	kuorgâsyeini	Koenigia islandica	
vesitatar	čäcinjuolâs	čäcinjuollâs	Polygonum amphibium	
pihatatar	šiljonjuolâs	šiljonjuollâs	Polygonum aviculare	
katkeratatar	riččânjuolâs	riččânjuollâs	Polygonum hydropiper / Persicaria hydropiper	
ukontatar	äijihnjuolâs	äijihnjuollâs	Polygonum lapathifolium	
hanhentatar	piäldunjuolâs	piäldunjuollâs	Polygonum persicaria	
nurmitatar	kied' dinujuolâs	kied' dinujuollâs	Polygonum viviparium	
niittysuolaheinä	sälttisyei'ni	sälttisyeini	Rumex acetosa (ssp. Acetosa)	
lapinsuolaheinä	sämisälttisyei'ni	sämisälttisyeini	Rumex acetosa ssp. Lapponicus	
ahosuolaheinä	kuolbâsälttisyei'ni	kuolbâsälttisyeini	Rumex acetosella (ssp. Acetosella)	
kaitasuolaheinä	segissälttisyei'ni	segissälttisyeini	Rumex acetosella ssp. tenuifolius	
tenonsuolaheinä	tiänusälttisyei'ni	tiänusälttisyeini	Rumex graminifolius	
hevonhierakka	hiäppušsälttisyei'ni	hiäppušsälttisyeini	Rumex longifolius	
Paatsamakasvit	Ponjemiestâšadoh		Rhamnaceae	
korpipaatsama	ponjemiestâ	ponjemies'tuu	Frangula alnus	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Emäkkikasvit	lä´mááššadoh*		Fumariaceae	
peltoemäkki	piäl´duiä´mááš	piäl´duiä´máá	Fumaria officinalis	
Huulikukkaiskasvit	Poovsâkukkášadoh*		Laminaceae	
pillikkeet	puoidâmâššadoh		Galeopsis	
kirjopillike	kiirjâgräási IM: kirjeräási	kiirjâgräási IM: kirjeräási	Galeopsis speciosa	
luhtavuohenokka	kaaicânjune	kaaicânjune	Scutellaria galericulata	
keltapeippi	nukuláš	nukulii	Lamiasrum galeobdolon rinn. Galeopsis versicolor	
maahumala	eenâverdi	eenâveerdi	Glecholma hederaceae	
kangasajuruoho	tiänutimjam	tiänutimjam	Thymus serpyllum	
tenonajuruoho	tiänutimjám	tiänutimjám	Thymus serpyllum ssp. tanaënsis	
Matarakasvit	Määdiršadoh		Rubiaceae	
matarä	määdir	määdir	Galium	
ahomatara	vielgismäädir	vielgismäädir	Galium boreale	
rantamatara	riddomäädir	riddomäädir	Galium palustre	
pikkumatara	uccâmäädir	uccâmäädir	Galium trifidum	
luhtamatara	luhteemäädir	luhteemäädir	Galium uliginoserum	
Katkerokasvit	Čuo´vjistâšnišadoh		Gentianaceae	
tunturikatkerö	čuo´vjistâšni	čuo´vjistâšni	Gentina nivalis	
Esikkokasvit	Kidđâčalmešadoh		Primulaceae	
lapinesikko	sämikidđâčalme	sämikidđâčalme	Primula stricta	
kevätesikko	vi´skiskidđâčalme, fi´skiskidđâčalme	vi´skiskidđâčalme, fi´skiskidđâčalme	Primula veris	kidđâčalme
(meri)rannikki	riddogáš	riddogáš	Glaux maritima	
tertualpi	kiäs´tufiskisčalme	kiäs´tufiskisčalme	Lysimachia thyrsoflora	
metsätähti	kuolbâtâšni	kuolbâtâšni	Trientalis europaea	vielgistâšni
Malvakasvit	Malvašadoh*		Malvaceae	
ajannäyttäjä(hibiskus)	ääigičäittee	ääigičäittee	Hibiscus trionum	
Vesikuuset	Čäsikuosâšadoh		Hippuridaceae	
Vesikuusi	čäsikuosâ	čäsikuosâ	Hippuris vulgaris	
Kuismakasvit	Kyeš´mišadoh*		Clusiaceae	
särmäkuisma	šordekyeš´mi	šordekyeš´mi	Hypericum maculatum	
mäki kuisma	miel´likyeš´mi	miel´likyeš´mi	Hypericum perforatum	
Kurjenmiekkasvit	Kuorgâmiek´kišadoh		Iridaceae	
(kelta)kurjenmiekka	fiskiskuorgâmiek´ki, kuorgâmiek´ki	fiskiskuorgâmiehi, kuorgâmiehi	Iris pseudacorus	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Lahnaruohokasvit	Njuovášadoh?		Isoetaceae	
lahnaruohot	tieppimadduuh		Isoëtes	njuovâsyeinih
vaalealahnaruoho	guov'gistiep'pimaadâ	guov'gistiep'pimadduu	Isoëtes echinospora	čuovgisnjuovâ?
tummalahnaruoho	te'vkistiep'pimaadâ	te'vkistiep'pimadduu	Isoëtes lacustris	
Suolakekasvit	Sälttišadoh		Juncaginaceae	
Purtojuurikasvit	XXX		Dipsacaceae	
ruusuruoho	ruususyei'ni	ruususyeini	Knautia arvensis	
Vesihernekasvit	Čäciherttášadoh		Lentibulariaceae	
valkoyökönlehti	vie'lgismiel'kkiristâ	vie'lgismielkkiriistâ	Pinguicula alpina	
karvayökönlehti	soksiismiel'kkiristâ	soksiismielkkiriistâ	Pinguicula villosa	soksiismielhirstâ
siniyökönlehti	cissáátivgâ	cissáátivgâ	Pinguicula vulgaris	
rimpivesiherne	lyei'veečäciherttâ	lyei'veečäciheertâ	Utricularia intermedia	
pikkuvesiherne	uccâčäciherttâ	uccâčäciheertâ	Utricularia minor	
kalvasvesiherne	šovkisčäciherttâ	šovkisčäciheertâ	Utricularia ochroleuca	
isovesiherne	stuorrâčäciherttâ	stuorrâčäciheertâ	Utricularia vulgaris	
Liljakasvit	Liljášadoh		Liliaceae	
Pellavakasvit	Pielliváššadoh*		Linaceae	
ahopellava	meccipielliväs	meccipielliväs	Linum catharticum	
Raatekasvit	Muás'káššadoh*		Menyanthaceae	
raate	muás'káš, muáskáš	muáskáš	Menyanthes trifoliata	
Talvikkikasvit	Tälvihâššadoh*		Pyrolaceae	
keltatalvikki	fiskistälvihâš	fiskistälviháá	Pyrola chlorantha	
kellotalvikki	kiällutälvihâš	kiällutälviháá	Pyrola media	
pikkutalvikki	uccâtälvihâš	uccâtälviháá	Pyrola minor	
pohjantalvikki	tavetälvihâš	tavetälviháá	Pyrola norvegica	
isotalvikki	stuorrâtälvihâš	stuorrâtälviháá	Pyrola rotundifolia	
pohjanisotalvikki	tavestuur' rätälvihâš	tavestuur' rätälviháá	Pyrola rotundifolia ssp. Norvegica	
tähtitalvikki	täsnitälvihâš	täsnitälviháá	Moneses uniflora	
nuokkotalvikki	uáđđeetälvihâš	uáđđeetälviháá	Orthilia secunda	uáđđeekuámmirâš

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Mäntykasvit	Pecišadoh		Pinaceae	
siperiankuusi	siberiakuosâ	siberiakuosâ	Picea abies ssp. obovata	
vuorimänty	väripecci	väripecci	Pinus mugo	
metsämänty	peeci	peeci	Pinus sylvestris	
lehtikuusi	lostâkuosâ	lostâkuosâ	Larix	
siperian lehtikuusi	siberialostâkuosâ	siberialostâkuosâ	Larix sibirica	
euroopanlehtikuusi	eurooplostâkuosâ	eurooplostâkuosâ	Larix decidua	
Mäntykukkakasvit	Pecikukkášadoh*		Monotropaceae	
mäntykukka	pecikukkâ	pecikukâ	Monotropa hypopitys	
Portulakkakasvit	XXXX		Portulacaceae	
hetekaali	kolmâkäldeekaalâ	kolmâkäldeekaalâ	Montia fontana	
Suomyrttikasvit	Jeggimorttášadoh		Myricaceae	
suomyrtti	jeggimorttâ	jeggimoortâ	Myrica gale	
Tamariskikasvit	XXX		Tamaricaceae	
pensaskanerva	miestâtoonjâs	miestâtonnjâs	Myricaria germanica	
Ärviäkasvit	Syeiv'višadoh*		Haloragaceae	
ruskoärviä	ru'skissyeiv'vi	ru'skissyeivi	Myriophyllum alterniflorum	
Koisokasvit	Koisošadoh*		Solanaceae	
tupakka, kessu	piäl'dutubbáák	piäl'dutubbáák	Nicotiana	
punakoiso	ruo'psiskoiso	ruo'psiskooiso	Solanum dulcamara	
Lummekasvit	Luobbâškšadoh		Nymphaeaceae	
isoulpukka	stuorrâstáálukaamuv	stuorrâstáálukammuu	Nuphar lutea	viskisluobbâšk, fiskisluobbâšk
konnalupukka	uccâstáálukaamuv	uccâstáálukammuu	Nuphar pumila	kodepeljirääsi
suomenlumme	suomâluobbâšk, suomâluobbâšk	suomâluobbâšk, suomâluobbâšk	Nymphaea alba	
pohjanlumme	luobbâšk, luubbâšk, tavevielgisluobbâšk	luobbâšk, luubbâšk, tavevielgisluobbâšk	Nymphaea alba ssp. candida	
Öljypuukasvit	Oljomuorâšadoh		Oleaceae	
(lehto)saarni	saarni	saarni	Fraxinus excelsior	
pihasyreeni	siireen, syyreen	siireen, syyreen	Syringa vulgaris	
Käenkaalikasvit	KieVânjuovčâšadoh*		Oxalidaceae	
käenkaali	kievânjuovčâ	kievânjuoh'čâm	Oxalis acetosella	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Sudenmarjakasvit	Kuumpimyer'jišadoh*		Trilliaceae	
sudenmarja	kuumpimyer'ji	kuumpimyerji	Paris quatrifolia	
Vilukkokasvit	piäi'vääčalmešadoh		Parnassiaceae	
vilukko	piävääčalme	piävääčalme	Parnassia palustris	
Nevaimarrekasvit	XXX		Thelypteridaceae	
korpi-imarre	rotokäiski	rotokääiski	Phegopteris connectilis	
Kallioimarrekasvit				
Kallioimarre	källeekäiski	källeekääiski	Polypodium vulgare	
Ratamokasvit	Kubdâlostâšadoh		Plantaginaceae	
heinäratamo	kuheshävvilostâ	kuheshävvilostâ	Plantago lanceolata	
Piharatamo	hävvilostâ, šiljoloostâ	hävvilostâ, šiljoloostâ	Plantago major	hävviłossta
soikkoratamo	ruop'sishävvilostâ	ruop'sishävvilostâ	Plantago media	
Sinilatvakasvit	Čuo'vjiskie'râšadoh		Polemoniaceae	
kellosinilatva	čuo'vjiskierâ	čuo'vjiskierruu	Polemonium acutiflorum	loddetiivgâš
Vitakasvit	Syevvišadoh*		Potamogetonaceae	
ahvenvita	puškosyev'vi	puškosyevi	Potamogeton perfoliatus	
vitakasvit	syev'vi	syevi	Potamogetonaceae	
Sananjalkakasvit	Sänijyel'gišadoh*		Hypolepidaceae	
sananjalka	sänijyel'gi	sänijyelgi	Pteridium aquilinum	
Maksaruohokasvit	XXX		Crassulaceae	
ruusujuuri	ruusuruotâs	ruusuruot' tâs	Rhodolia rosea	käälbirääsi
keltamaksaruoho	fiskisvuoivâssyeini	fiskisvuoivâssyeini	Sedum acre	
kesämaksaruoho	kesivuoivâssyei'ni	kesivuoivâssyeini	Sedum annuum	
isomaksaruoho	stuorrâvuoivâssyei'ni	stuorrâvuoivâssyeini	Sedum telephium	
karvainenmaksaruoho	soksiisvuoivâssyei'ni	soksiisvuoivâssyeini	Sedum villosum	
Herukkakasvit	Jierehšadoh*		Grossulariaceae	
taikinamarja	täigimyer'ji	täigimyerji	Ribes albinum	
lehtopunaherukka	rotoruo'psisjireeh	rotoruo'psisjireeh	Ribes spicatum ssp. spicatum	
karviainen	ruám'šijjireeh	ruám'šijjireeh	Ribes uva-crispa	
mustaherukka	čäpisjireeh	čäpisjireeh	Ribes nigrum	
pohjanpunaherukka	taveruo'psisjireeh	taveruo'psisjireeh	Ribes spicatum	
lapinpunaherukka	sämiruo'psisjireeh	sämiruo'psisjireeh	Ribes spicatum ssp. lapponicum	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Pajukasvit	Sied' gášadoh*		Salicaceae	
haapa	supe	suve	Populus tremula	
kääpiöpaju	tonâssied' gâ	tonâssiedgâ	Salix arbuscula	
outapaju	vyevdipuájui	vyevdipoijuu	Salix borealis	
paju	sied' gâ, puájui, ostomuorâ, räidi, eennâmpuájui	siedgâ, poijuu, ostomuorâ, rääidi, eennâmpoijuu	Salix caprea	
(metsä)raita	räidi, enâmistpuájui	rääidi, enâmistpoijuu	Salix caprea	
tuhkapaju	kunnâpuájui	kunnâpoijuu	Salix cinerea	
tunturipaju	tuo'dârsied' gâ	tuo'dârsiedgâ	Salix glauca ssp. glauca	
korvakepaju	peljissied' gâ	peljissiedgâ	Salix glauca ssp. Stipulifera	
kalvaspaju	kuovgispuájui	kuovgispoijuu	Salix hastata	
kalvaspaju, (nuolipaju?)	rânissiedgâ	rânissiedgâ	Salix hastata	
tunturikalvaspaju	tuo'dârkuov' gispuájui	tuo'dârkuov' gispoijuu	Salix hastata ssp. Hastata	
vaivaispaju	kiärunlostâ	kiärunloostâ	Salix herbacea	
villapaju	ullopuájui, vie'lgissied' gâ	ullopoijuu, vie'lgissiedgâ	Salix lanata	
nystypaju	jaresied' gâ	jaresiedgâ	Salix lanata ssp. glandulifera	
pohjanpaju	sâmisied' gâ	sâmisiedgâ	Salix lapponum	
juolukkapaju	etimâssied' gâ	etimâssiedgâ	Salix mertilloides	etimussiedgâ?
mustapaju	capissied' gâ	capissiedgâ	Salix myrsinifolia	
mustuvapaju	čapudeijeepuájui	čapudeijeepoijuu	Salix myrsinifolia subsp. myrsinifolia	
lettopaju	nješšisied' gâ	nješšisiedgâ	Salix myrsinites	jeggisiedgâ
halava	viskissied' gâ, fiskissied' gâ	viskissiedgâ, fiskissiedgâ	Salix pentandra	
halava	fi'skissied' gâ	fi'skissiedgâ	Salix pentandra	
kiiltopaju ??	ruopsissied' gâ	ruopsissiedgâ	Salix phylicifolia	
(kiilto??)paju	šelislostâpuájui	šelislostâpoijuu	Salix ??	
napapaju	nâpisied' gâ	nâpisiedgâ	Salix polaris	
hanhenpaju	čuánnjáápuájui	čuánnjáápoijuu	Salix repens	čuánnjáápoijuu
verkkolehtipaju	viermilostâsiedgâ	viermilostâsiedgâ	Salix reticulata	
ahopaju	kieddisied' gâ	kieddisiedgâ	Salix starkeana	
jokipaju	juhâpuájui	juhâpoijuu	Salix triandra	
kangaspaju	soorvâsied' gâ	soorvâsiedgâ	Salix xerophila	
Mähkäkasvit	idospäččeešadoh		Selaginellaceae	
mähkä	idospäččee	idospäččee	Selaginella selaginoides	
Palpakkokasvit	Pu'škorääSišadoh*		Spraganiaceae	
palpakot	pu'škorääsih		Sparganium	
pohjanpalpakko	varegäädis	varegáddá	Spraganium hyperboreum	
Osmankäämikasvit	ŠlubborääSišadoh*		Typhaceae	
osamankäämi	šlubborääsi	šlubborääsi	Typha ???	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast väilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Nokkoskasvit	Käskeešadoh*		Urticaceae	
nokkonen	käskeerääsi, čuággoorääsi, käskee	käskeerääsi, čuággoorääsi	Urtica	
isonokkonen, nokkonen	käskee, čuággoo	käskee	Urtica dioica	
eletännokkonen. (kylänokkone	lädikäskee	lädikäskee	Urtica dioica ssp. dioica	
pohjannokkonen	tavekäskee	tavekäskee	Urtica dioica ssp. Sondenii	
rautanokkonen	ryev' dikäskee	ryev' dikäskee	Urtica urens	
Virmajuurikasvit	PiijporääSišadoh*		Valerianaceae	
lehtovirmajuuri	piijporääsi	piijporääsi	Valeriana sambucifolia	
Orvokikasvit	Violašadoh*		Violaceae	
pelto-orvokki	piäl' duviola	piäl' duviola	Viola arvensis	
lapinorvokki	sämiviola	sämiviola	Viola biflora	säämiviola
korpiorvokki	ruá'viola	ruá'viola	Viola epipsila	
lehto-orvokki	rotoviola	rotoviola	Viola mirabilis	
aho-orvokki	njittoviola	njittoviola	Viola canina	Viola montana vrt. Viola canina ssp. Montana
suo-orvokki	jeggiviola	jeggiviola	Viola palustris	
metsäorvokki	mecciviola	mecciviola	Viola riviana	vyevdiviola
hietaorvokki	kuolbâviola	kuolbâviola	Viola riviana rubestris	
keto-orvokki	kied' diviola	kied' diviola	Viola tricolor	
Variksenmarjakasvit	Vuoräččäsmyerjišadoh*	Empetraceae		
variksenmarja	vuoräččäsmyerji, čäpismyerji, čyemenjäs	Empetrum nigrum		
pohjanvariksenmarja	tavevuoraččäsmyerji*	tavevuoraččäsmyerji*	Empetrum nigrum ssp. nigrum	
etelänvariksenmarja	lädivuoraččäsmyerji /maadâvuoraččäsmyerji*	lädivuoraččäsmyerji /maadâvuoraččäsmyerji*	Empetrum nigrum ssp. hermaphroditum	
Sypressikasvit	XXXX		Cupressaceae	
(koti)kataja	riätkä, rátká	riädhá, ráádhá	Juniperus communis	
lapinkataja	sämiriätkä, sämirátká	sämiriädhá, sämiráádhá	Juniperus communis ssp. alpina	
		rinn: Juniperus communis ssp. nana /Juniperus communis var. Montana		
Mäntykasvit	Pecišadoh		Pinaceae	
metsämänty	peeci	peesi	Pinus sylvestris	
(metsä)kuusi	kuosâ	kuosâ	Picea abies	
lehtikuusi	lostâkuosâ	lostâkuosâ	Larix	
siperian lehtikuusi	siberialostâkuosâ	siberialostâkuosâ	Larix sibirica	
euroopanlehtikuusi	eurooplostâkuosâ	eurooplostâkuosâ	Larix decidua	
siperiankuusi	siberiakuosâ	siberiakuosâ	Picea abies ssp. obovata	
vuorimänty	väripecci	väripeesi	Pinus mugo	
metsämänty	peeci	peesi	Pinus sylvestris	

	* muu nommâ iävtuttâs hiäimun, mast váilu nommâ			
SUOMÄKIELÄ	NOM	AKK	TIEDALÄŠ	meiddei
Koivukasvit	Suáhišadoh		Betulaceae	
tervaleppä	pikkäleibi	pikkäleibi	Alnus glutinosa	
harmaaleppä	leibi	leeibi	Alnus incana	
koivu	suáhi	suávi	Betula	
vaivaiskoivu	skier'ri	skieri	Betula nana	
rauduskoivu	sonjosuáhi	sonjosuávi	Betula pendula	
hieskoivu	sieivâsuáhi	sieivâsuávi	Betula pubescens	
kuolanharmaaleppä	kuáláduvleibi / kuáládähleibi	kuáláduvleeibi / kuáládähleeibi	Alnus incana ssp. kolaënsis	
tunturikoivu	tuó'dârsuáhi, laajiš, leejiš	tuó'dârsuávi	Betula pubescens ssp. czrepanovii	
<i>taulukääpä</i>	<i>suá'hikuobâr</i>	<i>suá'hikuob'bâr taula = tyevli</i>	<i>Fomes fomentarius</i>	
<i>pakurikääpä</i>	<i>tyev'li</i>	<i>tyevli</i>	<i>Inonotus obliquus</i>	
pähkinäpensas	pähkinmiestâ	pähkinmies'tuu	Corylus avellana	
Vaahterakasvit	Väädiršadoh		Aceraceae	
vaahtera	väädir	väättir	Acer platanoides	
Öljypuukasvit	Oljomuorâšadoh		Oleaceae	
(lehto)saarni	saarni		Fraxinus excelsior	
Lehmuskasvit	Niinimuorâšadoh*		Tiliaceae	
metsälehmus	niinimuorâ	niinimuorâ	Tilia cordata	
Unikkokasvit	XXXX			
keltamo	kolleruossâ	kolleruossâ	Chelidonium majus	